

ki jih je zložil že več let na bolniško posteljo privezani mladeneč. Iz tega stališča naj se presoja to delce, katero je posvečeno gospodu dr. Etb. Costi in je v prav lični obliki v Blaznikovi tiskarnici prišlo na svetlo. Bukvarnica Klerova v Ljubljani prodaja to knjižico po 40 kr. — Naj v priporočilo iz mnogih pesmic bralcem damo eno za poskušnjo:

### Domovini.

|                              |                           |
|------------------------------|---------------------------|
| Draga mati domovina,         | Le za tuje ima hvalo,     |
| Slušaj prošnjo svoj'ga sina, | Tebe, draga, čisla malo,  |
| Ki pred tabo zdaj solzi!     | Nima za-te kaj solzá.     |
| Prosim te za svoj'ga brata,  | Ljuba mati, al' pustila   |
| Ki mu dôba tvoja zlata       | Boš ga, in mu ne zdramila |
| Ni odprla še očí.            | Samo enkrat še srcá?      |

Sej naročje tvoje milo  
Ga je skrbno odgojilo,  
Bilo tvoje za-nj srcé.  
Torej smem se še nadjati,  
Da mi ljubljena ti mati  
Boš obrisala solzé.

\* *C. Julija Cezara spomini na gališke vojske* (C. Julii Caesaris-Commentarii de bello Gallico) so prestavljeni po slovenski. — Za potrebniše stvari so pridete dotične opombe.

Ako bi jih hotela založiti kaka tiskarna ali kdo drugi, dobijo se z ugodnimi pogoji.

P. Ladislav.

## Vrtec lepoznanški.

### Prijateljci.

Novela.

Poleg Dragoile Jarnevičeve svobodno posnel J. Levičnik.

#### I.

Blizo ondi, kjer si ob počasno tekoči reki Kolpi prijazno desnici podajata Beli Kranjec in Hrvat, brata po rodu, leži obširno in sloveče posestvo N—\*. Grajščina tega posestva stoji na prijetnem brežulku, od dveh strani jo obdaja temni log; na dve strani pa ima krasen razgled daleč tje proti zapadu in severu. Log se razprostira proti jugu in izhodu, ter končava se v jugu nad neko strmino, pod katero se širi dolga mična dolina. Sred te doline teče potočec. Bistra njegova vodica žubori v hitrem teku med tolstimi travniki in rodovitnimi njivami, ter blišči tū in tam kakor sreberni pas med starimi, gosto obraščenimi vrbami, katerih koreninam že gotovo na sto in stoletja prilija s svojo bistro vodico. Neštevilni vinogradi zaljšajo oba vrhova te razprostrte doline, ktere izhodna stran je lastnina grajščine N—\*ske, zapadna pa je delež kmetov bližnjih vasi. Vsak vinograd ima svoj lastni hram (vinski klet); videti so ta mala poslopja iz daljave ko venec, ki je potegnjen po obedveh vrhovih ravnokar opisane doline.

Ob času naše pripovedke bila je grajščina N—\*ska v najemu. Vlastnik njen živel je zunaj domovine, prepustivši oskrbovanje velikega gospodarstva najemniku. Drugi so tedaj domá trdo delali, lastnik pa je trosil denar — krvavi trud in znoj svojih podložnih in takrat še služnih kmetov — v ptuji zemlji.

Vilnevič bil je priimek N—\*skega najemnika. Prišel je bil v mladostnih letih za ključarja na grajščino, a obnašal se je tako pravično in pošteno, tako umno in varčno, da je poslednjič postal najemnik celega obširnega posestva. Vilnevič je bil oženjen ter oče edinega otroka, deklice, Ljuboslave po imenu, katero je odgojeval s posebno očetovsko ljubeznijo in skrbijo. Z

največo pozornostjo je skrbel za njen telesni razvitek. Da bi okrepil in včvrstil njeno zdravje, jo je že v mladostnih letih večkrat dal kopati v hladnem potoku; učil jo tudi raznih telovadnih gibčnosti in pospenjanja, ter izuril jo tako, da naj se zlasti naše mlade bralke ne čudijo, če jim povemo, da je deklica znala kaj dobro plavati in da ni z lepo bilo tako visocega hrasta v grajskih gozdih, na ktere ga bi ne bila brez posebnega truda splezala. Vsled tega pa se je tudi prekrasno razvijala Ljuboslavina lepota; — kakor mladoletna rožica rdečila so se njena ličca, veliko črno okó pa je sijalo v radostnem pogledu. Poleg skrbi za telesni razvitek pa oče nikakor tudi ni zanemarjal dušne odličnosti in odgojitve svojega ljubega deteta, in že ko deklica 13letna umela je modro presojevati, vsako reč bistro razumeti in naglo zvršiti. Ni čuda toraj, da je bil oče ves zaljubljen v svojo edino hčerko; — videti je bilo, da samo za-njo živi. Ta ljubezen očetova pa ni spačila blagočutne deklice; veliko več je čedalje bolj in bolj zasajevala v njeno mladinsko srce ljubezen in spoštovanje do Boga, starišev in do vsega človeštva.

Bilo je ob času najboljšega razvitka Ljuboslavine mladjanske duše, ko jo oče nekega dne pelje seboj v vinograd. Bil je jesensk, dolgočasen in mračen dan tiste deževne dôbe, ki jo imenujemo predhodnico zimskega časa. Vinograd je ležal na višinah nam že znane doline, in blizo tam mimo peljala je ozka pot doli v nižavo. Oče se je mudil v hramu pri polnih vinskih posóдах, pregledovaje, je li vse v redu — Ljuboslava pa je šetala ob hramu sèm ter tjà. Tihi dež prične zdaj rosljati iz gostih oblakov, ter kropiti osuhlo trtino listje. Deklici je bilo tiho žuborenje dežja nekako povoljno; vmaknivša se znotraj hramovega kapú pregleduje sèm in tjà zibljoče se oblake. — Megle so ležale s pričetka nad dolino, in samo šum hruščečega potoka, ktere so bili nalivi preteklih dni iztirali iz svoje ozke struge, udarjal je na njeno uhó. Zdajci pa zapiha oster veter, razžene temne megle in pred očmi Ljuboslave pokaže se hipoma cela dolga dolina. Videti je mogla zdaj deklica v ravnino doline, ter silni potok, ki se je bil strahovito narastel iz sicer tako pohlevne vodice. Zibanje oblakov, žuborenje dežja in odpadanje suhega listja od žalostno zapuščenih trt, zraven pa hrušči valovi potoka, — vse to je nekako zanimalo živo vmišljijo njeno. V razne misli vtopljenja stala je Ljuboslava ko prava slika sanjajoče gorske Vile.

Al zdajci zdrami Ljuboslavo iz njenih tihih misli neko šumenje v sosednem nogradu. Ozre se krog sebe in ugleda ondi neko tujo žensko, ktera je nesla v levem naročji malo dete; z desno roko se je opirala na leskovico, na glavi pa je imela malo culico. Tujka, ki Ljuboslave ni zapazila, stopala je nekako omahljivo po ozkem kolovozu, in spustila se čez grič v dolino. „Kaj neki išče zdaj ta ženska le-tū po pustih vinogradih?“ — reče Ljuboslava sama sebi ter stopi zdaj izpod strešja, da bi videla, kam hoče prav za prav tuja ženska, ki je bila napravljena precej zeló po gospôsko.

Žena, prišedša v dno doline, začne zdajci željno gledati, kje bi môgla tje čez prek derečega in naraslega potoka.

„Aha, ona bi rada čez prišla; al kako če sirota pri tako silni vodi, ki se po dolini razliva“ — reče Ljuboslava sama sebi ter opazuje en čas žensko, ki je zastonj iskala ugodnega mesta, da bi zamogla prestopiti potok. Zdaj ugleda Ljuboslava nekoliko više gori brvco, ktere dereči valovi še niso bili odnesli, toraj zakliče nad tujko, kazaje in mahaje jej ob enem z roko tje gori, kjer se brv nahaja. Žena jo je umela in se napotila proti naznanjenemu in pokazanemu kraju. — „Dobro, dobro“ — zavpije še Ljuboslava — „tam boste



lahko prišli prek potoka“. — Kmalu pride ženska do brvce, počasi stopi na njo, opiraje se varno na leskovico. Skrbipolna gleda Ljuboslava, kako revica polagoma korači čez dereči potok; ko pa pride do srede — o joj! — opoteče se! — in hipoma pogoltnili so jo z detetom vred srditi valovi!

Ljuboslava omedli; al le za en trenutek; koj namreč se zopet zavé. Zagledaje ženskino obleko, katero so bili valovi višknuli na površje, ne pomišlja tudi za trenutek ne, ampak spusti se v jadernem teku čez strmi klanec k potoku. Utopljenko zopet so bili pogoltnili valovi, — nobenega sledu ni bilo o njej! Zdaj se pokaže nad valovi glavica otročičeva, ktereja je mati v naročju nosila. Tega trenutka ne zamudi Ljuboslava, ročno plane sred potoka in zagradi otročeta za krilce. Al preslaba je bila njena moč, da bi bila zmogla raztogotene valove; — divji potok spodbije tudi njej noge! Toda angelj Božji jo je očitno varoval. Pri popolni zavesti, otročiča z eno roko drže zgrabi srečno z drugo neko vrbovo vejo, krčvito se je poprime, ter presunljivo milo in na ves glas začne kričati: „Oče! — Oče! Na pomoč!“

Oče stopi ravno iz hrama. Slišavši klic ugleda ob enem tudi strašni prizor in silno smrtno nevarnost, v kateri se nahaja njegova pristrčno ljubljena edinica. Ko blisk plane v dolino — bil je res zadnji čas. Ljuboslavo so bile že zapustile moči, potonjevala je že; le njeni krasni dolgi lasje so še kazali očetu sled nesrečne hčerke.

Smrtna nevarnost dá človeku neznan pogum. Tudi oče Vilnevič ne zmeni se za dereči potok, ne za pogubljivo silo, ampak zapraši se v vodo in srečno izvleče Ljuboslavo na suho, ktera je k očetovemu nepopisljivemu začudenju držala omedleno dete v svoji roki. Komaj oče prispé na suho in odloži utopljenki, že ugleda drugo ženskino truplo, ki so ga togotni valovi vzdignili na površje potokovo. Tudi le-to hoče junaški mož rešiti, in res, srečno tudi njo izvleče in odnese na breg.

„Oče, oče, odpustite!“ — prosi Ljuboslava, ko se je zopet zavedla; „hotela sem rešiti tej ženski življenje, ko sem jo videla pasti z otrokom v vodo; odpustite mi, da sem vam prizadjala tolik strah!“ Oče sam svojim lastnim očem ni verjel, kaj se krog njega godi. Neustrašenost in brihtnost Ljuboslavina še le ga nekako predrami; vzajemno začneta potem vtopljenko žensko oživljati in brihtati, al vse je bilo zastonj; — angelj miru za vselej jej je bil zatisnil oči. — Bolj srečno jima je šlo človekoljubno delo pri oživljanju otročička izpod rok, rešila sta detetu, mali plavooki deklici, ljubo življenje.

(Dal. prih.)

### Razne novice.

\* Kmalu bode vsa Evropa magjarska! — Čujte, kako. Aleks. Fényes, dopisajoči član magjarske akademije, naštel je 1864. leta nič manj ko 6 milijonov in 292.100 Magjarov in to v kraljevini ogerski 5 milijonov in 314.200, v Erdelji 832.000, na Hrvaškem, v Slavoniji in Krajini 40.000, v Bukovini 15.000, na Dunaji (Beču) 50.000, v Rumuniji 40.000. Ako te številke resnica bile že 1864. leta, bode v kratkem vsa Evropa magjarska.

### Dopisi.

**Iz Maribora** se piše „Danici“ med drugim to-le: „Naj vam povém, kar se je tukaj nedavno zgodilo, in boste videli, da v resnici najgrši divjaštvo razsajati začnjenja. — Mariborska slovenska čitalnica si je napravila bila veselico v prijazni dolini pod Pohorjem v Hočki

fari. Kakor v enacih priložnostih, se je tudi tukaj popevalo, napivalo in govorilo. Na večer, bilo je že temno, ko pridejo čitalničarji, mirno in veselo damo gredé, iz vasi na veliko cesto, počí pištola in iz obeh strani letí kamenje po gôstih, in kmalu prideró, kot živi razbojniki, nasprotnne stranke hudobneži in začnó mahati po čitalničarjih, katerih ni bilo veliko, in si kaj tacega niso še misliti mogli, in so brez orožja, brez vse obrambe bili! Lažnjivka Mariboržanka pa vzame v svoje umazane predale dopis o tem, ki pravi, da so nekteri bolj olikani Hočjani svojo nevoljo nad slovenskimi prenapetneži s pretepom pokazali!!

**Iz slov. bistriške okolice na Štajarskem** — piše „Slov. Gosp.“ pošten slovensk kmet med drugim o nemškutarskem shodu 30. maja to-le: „Slišali družega nismo, ko v čast klicati: „Hoch! hoch!“ Čudno se mi je zdel ta klic; toraj vprašam soseda, kaj to pomeni? On mi razjasni, da „hoch“ pomeni „visoko“ ali „gor“, — to je: „Nemci gori“, „Slovenci pa doli!“ Ne vem, ali mi je moj sosed resnico povedal, ali se je le šalil z menoj. To kričanje me je dolgočasilo, toraj odidem in se še le vrnem ob petih, na katero uro je bil napovedan občni shod in h kateremu so vabili nas kmete, naj le vsi pridemo v prav obilnem številu. Pa to vabljenje je bilo brez vspeha; naši kmetje bodo obiskovali slovenski tabor, ktereja si vsi želimo, med nasprotnike naše slovenščine pa jih ni bila volja se mešati. Kmečkih poslušalcev toraj pri shodu ni bilo čez 20, vseh menda ne dosti čez 400, med njimi tuji gostje, nekoliko domačih in kakih 100 hlapcev in dekel iz mesta. Štirje žandarji z bajoneti so stražili. Od govorov Vam nič ne morem povedati, ker so bili večidel nemški. Le en gospod, pozvedel sem, da nek cesarsk uradnik iz Celja govoril je slovensko in razkladal ljudem, da se ne sme in ne more napravljati nova slovenska kronovina. Zakaj da ne? ni dokazal. H koncu stavil je to-le čudno vprašanje: Ali hočete Štajarci ostati, ali hočete Kranjci biti? Po tem vprašanju so vpili Nemci: „Ne, ne, Štajarci hočemo ostati!“ Čudil sem se temu bedastemu vprašanju, kajti dozda še res nisem vedel, da se stvar okoli tega suče, ali bi se mi za naprej Kranjci imenovali ali Štajarci. Ker je ta možicelj slabo podučen, toraj mu povem, da se na naših slovenskih taborih vprašanje tako-le stavi: „Ali hočete vsi Slovenci, Štajarci in Kranjci, Korošci in Primorci, zedinjeni biti v eno slovensko kronovino?“ Nikogar na Kranjskem še niso nikoli vprašali: „ali hočete Kranjci ostati, ali Štajarci postati?“ — Iz tega se pač vidi, da poštenja pri tacihi ljudéh nikjer ni, le zvijača je vse!

**Iz doljnega Štajarskega.** — V opravkih po Trbovljah potovaje sem pri gosp. Janezu Cajhen-u prenočil, kar mi pokaže delo svojega uma in lastnih rok, namreč orglje z dvema spremembama brez meha. Prav zelo so me zanimivale te orglje, ko je na-nje igral, pa tudi njegov sin Nace, še le komaj 13 let star, tako, da bi ta fantič kakemu učitelju za orglarja dobro služil. Bl. W-r.

**Od savinske doline pri Celji 6. rož. B. W.** — 17. dan u. m. se je mnogo od sladkega vinca nasrkanih fantalinov sprlo tako, da je velikega posestnika Janeza Ribiča, po domače Ocvirka, 24 let stari sin z nožem pod pazduho bil sunjen v pljuča tako, da je 27. dne u. m. žalostno smrt storil. Slišimo, da tudi v braslovški fari se je 27. dne u. m. enaka nesreča pripetila. Vzemite si mladenči to žalostno prigodbo v resno svarilo in pomislite, da se taka nesreča lahko zgodi vsacemu, ki se v prepir in boj spušča!

**Iz Trsta 3. junija.** — V nedeljo 6. dne t. m. ima biti v rojanski čitalnici glavni zbor, v katerem se ima



## Vrtec lepoznavski.

### Prijateljici.

Novela.

Poleg Dragoile Jarnevičeve svobodno posnel J. Levičnik.

I.

(Dalje.)

Prav kakor po naključji pride zdaj nek domač hlapec za Vilnevičem v vinograd. Pošlje ga hitro po suho obleko nazaj domú. Ko v gradu slišijo, kakošna nesreča bi se bila kmalu pripetila, prihitijo urno v vinograd tudi še od straha presunjena mati Ljuboslavina in več poslov. Oče in Ljuboslava se hitro preoblečeta; enako storijo tudi z malo deklico; hlapci pa zakurijo velik ogenj, da se od mraza trepetajoči utopljeni mo-rejo ogreti.

Ljuboslava je brž pozabila svojo smrtno nevarnost; ljubega očeta in prestrašeno mater objame ter prosi ju srčno, naj bi se usmilila sirote, ki zdaj nima nikogar na pomoč razun Boga in njih. Mile prošnje ljubljene edinice naklonijo očeta k usmiljenju in določnemu sklepu, da izroči zdajci jokajočo tujo deklico svoji ženi, ki naj jej bo dobra in skrbna mati, Ljuboslavi pa ukaže, naj jej bo sestra in prijateljica. — Kmalu za tem odpravijo se vsi proti domu.

Pa ne le nesrečni deklici je skazal Vilnevič velikodušno ljubezen s tem, da jo je pohčeril, ampak tudi mrtvemu truplu utopljene matere je skazal poslednjo čast s tem, da ga je dal spodobno pokopati in jej na grob postaviti priprost, pa ličen križ.

Ljuboslava same radosti ni mogla najti svoji novi sestrici mesta. Vodila jo je iz sobe v sobo obširnega grajskega poslopja; objemala jo in poljubovala; tolažila jo in obdarovala z mnogimi igračami. Mati pa je vzela tujo deklico še v posebno skrb, oblekla jo v novo in snažno opravo ter podučevala jo, kako naj se v vsem ponaša. — Čez nekoliko dni, ko se je bila mlada Judita — tako namreč je bilo tuji deklici ime — že nekoliko umirila in vdomačila, zaprašal jo je oče Vilnevič za ime in stan njenih roditeljev. Deklica je povedala, da so jej oče bili v Ogulinu uradnik, in da so pred letom umrli; mati pa da so od tistihdob vedno bolehal, potrošili v svoji bolezni malo premoženje, pa vendar pretrpeli pri tem dosti pomanjkanja in lakote. Ker jim ni bilo mogoče se dalje več preživiti, hoteli so se podati k svojemu polbratu v bližnjo Metliko. Po bližnjicah iz Ogulina v Metliko popotovaje prišla je uboga vdova s svojim detetom skoz nam znano dolinico, in ondi je našla v vodnih valovih prezgodnjo smrt. To je bilo vse, kar je mala Judita povedati vedela o svojih roditeljih.

II.

Vilnevič je imel v bližnjem Karlovcu sestro, bogato vdovo, ktera brez lastnih otrok je večkrat zahtevala Ljuboslavo od brata. Ako bi se bil oče tudi odločil na to, da bi bil spustil svojo hčerko vsaj za nekoliko časa od sebe, mati nasproti o tem še govoriti ni hotela. Nikakor se ni mogla sprijazniti z mislijo, da bi zaupala tuji roki cvet, ktereja je s toliko nježnostjo gojila; — tega sicer ne zato, kakor da bi ne bila njena svakinja spoštovana in poštena žena, ampak veliko več zato, ker je imela strah pred spačenim mestnim življenjem. Hotela je hčerko rajša sama podučevati, kakor pa zastran nje vedno v srcu nositi skrb in strah. Bila je mati sama v mladosti prav dobro odgojena; zraven pa je še vsa domača dela in opravila posebno dobro umela. Le škoda, da je obširno gospodinjstvo dajalo skrbni materi vedno dela dovolj, in se toraj ona

velikokrat pri najboljši volji ni mogla z Ljuboslavino odgojo redno in tako pečati, kakor bi se bila rada. Kadar jo mati ni utegnila podučevati, nadomestoval je Ljuboslavini bistri um sam materne nauke; detinska vmišljija je rodila v njej vzor za vzorom, kar je bilo za mlado deklico celó nevarno, da bi ne postala namreč prenapeta v svojih vmišljijah. — Najraje hodila je s svojim očetom v vinograd; tu jej je bil najprilicnejši kraj za njeno živo fantazijo. Tu se je navadno naslajevala s tihim žuborenjem hitrega virčeka, ki je izvirал izpod sive skalnate pečine v kraj vinograda; — večerni čas razgovarjala se je s šepetanjem tihega nočnega vetrča in šumljenjem listja; — oblake imenovala je svoje bratce; — svitla večernica bila jej je ljubljena sestra, kateri je domú gredé vošila lahko noč itd.

O tem času dospe Ljuboslavi Judita. — Detinsko, nedolžno, vsakemu čutu odprto srce Ljuboslavino se je zdajci navezalo z vso ljubeznijo na Judito; veselilo jo je, imeti poleg sebe bitje, kteremu je mogla priobčevati svoje vzore, plod živahne fantazije. Nekoliko časa šlo je vse prav, vse dobro; al — žalibog, to ni trajalo dolgo. Judita kmalu ni veliko slušala za pripovedovanje sestrice, niti marala tudi za nauke; ona bila je strašno vetrenasta, in brenčalo jej je po glavi samo igranje, skakanje in kitjenje. — Teh razlik v čuvstvih in mislih obeh deklic s pričetka ni nihče zapazil. Stariši bili so že zadovoljni s tem, da je Ljuboslava imela tovaršico, — in Ljuboslava, da je imela komú kaj pripovedovati, naj jo že potem posluša ali ne.

Nekdaj se pripeti, da je bila Judita s svojim ponašanjem proti neki grajski služabnici zaslužila ostro kazen. Mati jo zavolj tega hudo okrega. Vsa objokana pride Judita k Ljuboslavi. To je ta prigodek zeló bolel, toraj gré k materi, prosi jo odpuščenja za Judito, pa pové jej tudi, da ona pravi, da to vse nič ni res, kar jej je služabnica povedala, ampak gola laž. Mati vendar dvomi nad resnico Juditinih besed in vzame jo odsle v oster nadzor. Pa — zvitá deklica zapazila je to dóbno, in zatekati se je jela pod krilo potuhnjenosti in laži. Vendar jej ni šlo to srečno izpod rok; — sčasoma so namreč vsi pri gradu spoznali nad njo te grde lastnosti razun Ljuboslave; — samo ona, omamljena od sladkih besed in prilizovanja zvite deklice, ni hotela verjeti tega. Judita je bila pri svoji bistroumnosti pač hitro spazila privrženost Ljuboslavino do nje; in naslonjena na to gojila je svoje grde razvade in spačeno nprav. — Mati je sprevidela vse to dobro, toraj je začela svojo preljubljeno edinico svariti ter pozorno delati na prihodnje nasledke. Gotovo bila bi odprla tudi Ljuboslavi oči; al — bližnja spomlad položi mater nenadoma na bolniško posteljo, iz ktere ni več vstala. Umrla je! Oj smrt! nemila smrt! koliko prezgodaj si pač prišla ti po skrbljivo mater tako dobre rahločutne Ljuboslave!

Materina smrt bila je očetu in hčerki huda srčna rana, Ljuboslavi pa še toliko bolj, ker ni zgubila le ljubljene matere, ampak tudi skrbno in neutrudeno učenico.

O Juditi ne spregovorimo tukaj besedice.

Po smrti nepovračljive žene Vilnevičeve vnovič oglasi se sestra njegova, gospá Svakevičeva. „Daj mi, brat preljubi, Ljuboslavo; zdaj nima matere, da bi jej stala na strani z ukom in svetom. In če se zopet ženiš, veš, da tuja mati nima srca in ljubezni za tuje dete; jaz pa jo hočem odrediti, in ona bo tudi po smrti edina dedina vsega mojega ne malega premoženja.“ — Po dolgem premišljevanji sklene oče, udati se željam sestre svoje, a to ne zarad premoženja, ker bil je sam z blagom obilno blagoslovljen, marveč zato, ker je bil zapazil nad Ljuboslavo čuvstva, ktera so zahtevala drugi



način odreje, kakor bi jej on dajati mogel. Dogovoril so toraj s sestro, da pride po ljubljeno hčerko. V malo dnevih pride že gospá Svakevičeva po Ljuboslavo; deklica jej je všeč, objame jo srčno ko svojo lastno dete. — Judito je mislil oče odgojiti za domače gospodinjstvo in izročiti jo v to grajski ključarici, ki je bila žena razumna, modra in delavna. Al to ni bilo Juditi nikakor po volji. Ko izvé očetove namére, jela se je kremžiti, ter teče k Ljuboslavi, moledvajoča in proseča jo, naj nagovarja očeta in tetiko, da ju ne razdružijo. Jok in prošnje Juditine ganile so jo do srca; na kolena pade pred očeta in tetiko, ter nadleguje in prosi tako dolgo, dokler jej nista obljubila spolniti njenih želj. Tako ste tedaj obe, Ljuboslava in Judita, šli s tetiko v Karlovec. (Dal. prih.)

## Dopisi.

**Iz Gradca 12. junija.** (*Zedinjenje Slovencev in pa deželni odbor štajarski.*) Ker se že od lani z dovoljenjem vladinim na taborih glasijo želje, da se na postavni poti zedinijo slovenske dežele v eno kronovino (že prvi slovenski tabor na Štajarskem si je postavil to točko razpravam svojim na čelo), se je oglasil deželni odbor štajarski in svojim Slovincem v „očetovski“ skrbi poslal razglas, naj nikar takega zedinjenja in zlasti s Kranjci ne želijo, češ, da se ravnopravnost narodna štajarskim Slovincem nikjer ne zatiruje ne v šolah, ne v uradnih, in da bi si nakopali več davščine na glavo, ako bi se ločili od Štajarskega in združili s Kranjci; sicer pa tudi ni misliti, da bi deželni zbor štajarski, kadar bi to vprašanje prišlo do njega, kdaj dovolil v to ločitev. —

Ne ljubi se nam spuščati v natančni pretres „očetovskega“ razglasa; le samo nektera vprašanja hočemo staviti skrbnim očetom štajarskim. Vprašamo jih: ali vedó, zakaj prav za prav si Slovenci želijo skupaj biti? Zato, da bi vživali vse narodne pravice, ki jim pred Bogom in svetom gredó, ki jih pa zdaj ne vživajo niti v šoli, niti v kancelijah niti v javnem življenji, in da bi mir imeli pred ljudmi, ki jim teh pravic ne privoščijo. Pametno je rekel dr. Bleiweis na taboru Vižmarskem, da potem bode konec preprirov, kader bojo „svoji pri svojih“ — Slovenec pri svojih, Nemec pri svojih, Italijan pri svojih, Magjar pri svojih itd. Mar mislijo štajarski „nemški očetje“, da bi bili Slovenci kdaj in to že 1848. leta začeli tega zedinjenja pozeleti, ko bi se jim narodni kruh vselej tako rezal v slovenskih deželah, kakor se je rezal Nemcem? In ker je tudi Slovence Bog dal na svet in ker nas sv. Binkoštni prazniki opominjajo vsako leto, da je več jezikov in narodov na svetu, tedaj je naravno, da vsi narodi zahtevajo enake pravice in tudi Slovenec svoje. Kako se godí narodni ravnopravnosti v šolah, naj vendar nihče ne moti ljudi s tem, da bi samo pri Slovincih moral biti narobe svét! Materni jezik je pri Nemcu, Francozu, Lahu, Magjaru, da! še pri Turku, tisti jezik, ki je mladini v ljudskih šolah vseh učni jezik, — le Slovincem bi njih jezik moral biti divjak, da na-nj brž cepijo tuje jezike! Saj bi vendar morali imeti toliko zdrave pameti „očetje“ deželni, da bi vedeli, da omika narodov je le na poti materne jezika mogoča povsod na svetu. Učenja tujih jezikov pa tudi mi ne preganjamo, al učé naj se takrat, kader se Nemec uči francoskega, angleškega itd. — Kako pa se godí narodni ravnopravnosti naši v cesarskih pisarnicah, to nam kaže preočitno to, da uradnike, ki še komaj slovenski jezik „lomijo“, postavljajo v slovenske kraje, in take, ki ga dobro v besedi in pismu znajo, tirajo v nemške okraje. Saj bi „očetje“

graški vendar morali vedeti, kaj se je zgodilo z rodoljubnim Hermanom! Koliko dopisov dohaja Slovincem iz ces. pisarnic slovenskih, našli bi se menda lahko na prste, saj že dopisi sodniški, ki so v tiskovnih pravadah dohajali „Slov. Nar.“, kažejo svetu, da ni o slovenščini ne duha ne sluha! — Dalje vprašamo „očetje“ naše nemške: če so tako skrbni za blagor nas Slovencev, kako to, da ne stopijo na noge in predelajo Schmerlingov volilni red deželnih poslancev, v katerem je že mnogokrat dokazana preočitna krivica, da štajarski Slovenci nimajo toliko poslancev v deželnem zboru graškem, kakor bi jih morali imeti?! Koliko so o tem že rodoljubi v deželnem zboru govorili, koliko se je o tem že pisalo, al „očetje“ naši so ostali gluhi vsem tem pravičnim zahtevam! — In naposled še eno vprašanje do skrbnih „očetov“ nemških v deželnem odboru in sicer to: naj nam povedó, kako je to, da Slovenci, katerih ste na Štajarskem dve petini, nimajo ne enega zastopnika v deželnem odboru, Nemci pa, katerih je tri petine, imajo vse štiri? Koliko let se ta krivica že povdarja, al ljubeznjivi „očetje“ so gluhi: „mi smo mi“ — si mislijo, in ne briga jih tista skrb za Slovence, ktere poln je sedanjih njih razglas! Ta vprašanja sklepamo pa s to besedo: Kdor res skrbi za blagor svojih, mora skrb djansko razodevati v vsem, kar dela; le takemu se more verjeti. Kjer pa je beseda navskriž z djanjem, tam beseda nima zaupanja. —

8. dne t. m. je tukajšnja „Slov. Beseda“ na čast preuzvišenemu škofu Strosmajer-u napravila slovesno veselico. Dvorana je bila prepolna v znamenje, kako električno dela ime Strosmajer na vsacega Jugoslovana. Gospod Marković je v navdušenem govoru povdarjal veliko pomembo današnje svečanosti in neizmerne zasluge Strosmajerjeve za ves jugoslavenski narod, ki se na tega rodoljuba ozira z neskončno hvaležnostjo in gorečo ljubeznijo. Po govoru so sledile pesmi, med katerimi se je odlikovala Jenkova „Što čutiš“, tako, da se je morala dvakrat peti. Med povabljenimi gosti videli smo tudi generala Grivičiča in polkovnika Murviča.

**Iz Maribora 12. junija.** — 15. dne t. m. je prva skupščina političnega društva.

**Iz Štajarskega.** (*Ne glejmo le z enim očesom! ali „dvoje pisem“.*) Pod tem naslovom piše „Slov. Gospodar“ v 23. list tako-le: „Iz neumnega tepeža, ki so ga napravili neprevidni fantje v okolici ljubljanski, delajo časniki ustajo, punt in Bog vé kaj vse, in hočejo s tem dokazati, da se Slovenci imajo v jarm vpreči in pritiskati. Bog nam grehe odpusti! ali ni bilo enakih neporednosti in tepežev storjenih in že tudi od nemške in od drugih strani? Spomnite se malo; vemo sicer, da imajo nasprotniki dober pomnež za slovenske pregrehe — a slabega za svoje. Toda hočemo jim priti v pomoč. Vzemimo najbližnje prikazni; enake prikazni na nemškem Štirske, Tirolskem, Bavarskem, na Dunaji ali sploh na Nemškem med samimi Nemci in na Francoskem in indi v nemar pustivši.

Ko so verske postave bile še le v poslanski zbornici sprejete, tudi naša mesta so razsvetljevala in v Mariboru in Ptuji so ustavoljubneži okna rušili onim, ki niso razsvetili. En kamen je letel stari ženi tesno mimo ušesa in sreča je bila, da ni zadel, ubil bi jo bil. Ni li to divjost, ni to nevarnost, napad na življenje in premoženje?

Dalje: ko so se lani Št. Ivanski pevci v Trstu domú vrnili, ni li bil oni tepež ono in prihodnjo noč proti tržaški straži desetkrat silnejši? In kaj se je zgodilo? napadnikom na ljubo se je deželna straža slovenska razpustila, sodnijske razsodbe pa še dajo na-se čakati!



kroškopnih) živalec. Od tod tudi rdeči sneg. — Tako imenovano „rdeče morje“ ni zmirom rdeče, le včasih postane rdeče, in to prav redkokrat, tako, da so ljudje ugibali, kako da se je to ime dalo temu morju. Preiskava te rdeče morske vode je pokazala, da neka drobna alga \*) dela morju rdečo barvo.

Ehrenberg je našel, da rdeči dež izvira včasih iz prstenega (mineraličnega) rdečega prahu, v katerem pa se je nahajalo tudi obilo rdečih drobnih živalec. Ta zmes pa se dela v podnebju, kjer se marsikaj dela, česar človek ne vidi pred, dokler ne pride iz podnebja doli.

Po takem tedaj rdeča (krvava) barva, ki se nahaja v rôsi, dežju, snegu in vodah, ima trojni izvir: ali iz drobnih, s samim očesom nevidljivih živalec in rastlinic, in pa iz prstenega prahu; vse to v podnebju primešano dežju itd. dela tako imenovani krvavi dež.

Prečudne so poti, po katerih se razodeva vsega močnost Božja; kratkovidni človek ima dokaj težav, predno pride do pravega spoznanja. Roka pa, ki ga pelje do tega spoznanja, je nauk. Zato blagor temu, ki se uči in potem pravo more ločiti od napčnega.

### Zavarovalnice.

Iz letnega sporočila Peštanske zavarovalnice se vidi, da ta zelo premožna družba krepko napreduje. Zadnje leto je plačala 3887 škod z 913.019 gld. 39 kr. Sedanje društveno premoženje znaša 3,794.986 gold. 65 kr. Čistega letnega dobička se je med akcionarje razdelilo 86.846 gold. 50 kr. — Vse te številke kažejo, da Peštanska zavarovalnica veliko zaupanje vživa. — Glavni opravnik za Kranjsko je g. France Drenik. Pri njem ali pa pri okrajnih agentih se zavaruje po primerno nizki ceni zoper škodo po ognju: poslopja, pridelke, premakljivo imenje; in za življenje.

### Slovensko slovstvo.

\* „Slovenska slovnica za prvence“, spisal Andrej Praprotnik, se pridno tiska in bode kmalu na svetlem. Menimo, da bode ta slovnica prva, ki bode vstrezala našim ljudskim šolam, morda tudi prvim razredom v srednjih šolah, kajti sestavljena je, kar je mogoče, lahko razumljivo in metodično po najboljših navodih enakih šolskih knjig. „Uč. Tov.“

### Vrtec lepoznavski.

#### Prijateljici.

Novela.

Poleg Dragoile Jarnevičeve svobodno posnel J. Levičnik.

(Dalje.)

III.

Novo življenje se je pričelo našima deklicama v Karlovcu. Ljuboslavi ponujala se je tu prilika učiti se mnogo lepih znanosti; Juditi pa nasproti, da — vadila se je svojih grdih razvad. Še le zdaj, pri vedno deljenem poduku, se je mogla bolj na tanko opazovati Juditina značajnost. Potuhovati se, lagati, nedolžno obrekovati, drzovito z vsakim pajdašiti se, — a k vsemu temu največa nečimernost in sebičnost: to bil je značaj njen. Košatiti, lišpati in gizditi se, v tem je ona ži-

vela; — a za delo, knjige in kakoršen koli nauk ni se pečala. — Vsa drugačna pa je bila Ljuboslava. Njen značaj bil je čist in plemenit, njena duša brez vsakega madeža, srce zavzeto za vse, kar je dobro in pravo. Pokorna učiteljem svojim jih je ljubila ko svoje največje dobrotnike ter hvaležna sprejemala poduke njihove. Tetiko je ljubila in spoštovala prav ko drugo svojo mater. Proti Juditi kakor svojej mili sestrici bila je vedno prisrčna, proti tovaršicam svojim zmiraj blaga in ponižna, akoravno so jo učeniki pogosto hvalili in odlikovali. Tudi proti ubogim je bila vedno milostljiva; rada je postregla vsakemu po svoji moči. Poleg tega je od vsakega človeka dobro mislila. Ker je bila sama dobra, mislila je, da je ves svet tako čist in neoskrnjen, kakor njena duša. Še mar jej ni bilo, da bi se bila ponašala s svojo brhkoto, akoravno je bila tako ljubeznjivega pogleda, da se je vsak zavzel, kdor jej je v nedolžne oči pogledal. Judita pa je bila še lepša, mnogo lepša.

Kakor se je po eni strani teta radovala o hvalevrednem napredku svoje stričnice, ter jo vedno bolj ljubila, tako nasproti so jo zopet žalile čedalje huje napake Juditine. Kadar jo je jela teta kaj svariti za stran tratenja časa in brezkrbnosti pri učenju ali za voljo nečimernosti in lišpanja, spustila se jej je zvita deklica na srce, ter obetala biti zanaprej dobra in marljiva. Pa to je trpelo navadno le za trenutek; kmalu so bile vse obljube pozabljene in Judita zopet tista, ko poprej. Včasih pa, kadar se je že naveličala tetkinega kreganja, šla je k Ljuboslavi, ter opravljala in celó obrekovala teto. Hinavsko se je tudi pritiskala o tacihih prilikah k Ljuboslavi, in pravila jej, da bi ne bila prišla nikdar s teto v Karlovec, ako bi ona — Ljuboslava — ne bila tega storila; — to podvzela je edino le iz ljubezni do nje, zdaj pa da more trpeti vedno toliko žalosti. Ljuboslava jo je zopet nasprotno objemala, šla k tetiki ter milo jo prosila, da naj nikar toliko ne krega Judite; da se ona sirota muči z učenjem, kar se more, pa da je slabejše in trje glave, tudi da je veliko mlajša od nje in se toraj ne more toliko učiti.

Tako prehajal je čas, in peto nastalo je bilo že leto, odkar ste bile deklici pri teti v Karlovcu. Ljuboslava se je bila razvila že popolnoma in prerastla vse svoje tovaršice. Judita sicer ni bila še celoma dorastla; al gledé nježnosti, šibkosti in gibčnosti telesa kratkoma ni zaostala za Ljuboslavo, marveč z krasoto svojega lica nadkrilila jo tako, da poleg nje stoječa zgubila je Ljuboslava vso miloto, razun onih plemenitih črt v obličju, ktere so Juditi zopet manjkale. Kdor bi ne bil poznal Juditinih napak in narave, omilila bi se bila gotovo vsakemu; spoznavši pa njen značaj, mrzil bi se nad njo vkljub vsi brhhoti njeni. Zato je pa tudi Ljuboslava morala slišati vedno in vedno, koliko se njeni sestrici godí krivic; — se vé, da bile so to le same laži Juditine. Omamila je bila s tem Ljuboslavo tako, da, kakor je ona — blaga in nedolžna duša — poprej imela vse ljudi za pravične in poštene, je zdaj celi svet imela zavoljo Judite za hudoben in natolcljiv; — to pa vse le zato, ker ni iskala resničnega vira o tem, česar se je govorilo o Juditi. To pa je že stara resnica, da, kadar se listje na drevju majé, gotovo je tudi vetra vselej kolikor toliko.

Pogostim govoricam o lahkoumnosti in drugih grdih napakah Juditinih tudi v soseščini jela je teta staviti ostro pozornost nasproti. Al zvita Judita zapazila je to zdajci; nadzor in pazljivost tetkina jela si jej je mrzeti, in da bi se tega znebila, pričela se je kujati. Pa teta ni jemala ozira na to, ampak pritegnila jo je še bolj k delu in poslovanju, ter stavila njenemu zijalastemu ponašanju tesne meje. To je raztogotilo Judito še bolj,

\*) Tudi alge spadajo v vrsto brezlistnih in brezcvetnih rastlin. Večina rastlin po vodah in skoraj vse morske rastline so brezlistne in brezcvetne. Morske alge ali tako imenovani morski mahovi so navadno najlepše rdeči ali zeleni.



in postala je od dne do dne bolj trmasta; tudi proti Ljuboslavi tožila je teto vèn in vèn, da jo preganja, črti, k pretežkim delim priganja, in mnogo družih tacihi grdih laži. To je oslepljena Ljuboslava verjela toliko raje, ker jej je teta v svoji nevolji neki dan rekla, da Judite vkljub vse njene telesne krasote vendar le ljubiti ne more, in da iz te deklina ne bode prirastlo nič prida.

Ljuboslava, ljubijoča prijazno življenje in mir, prevzemala je v vsakem ravsu in kavsu posredovanje in mešetarenje za spravo med teto in Judito; zaslepljena pa je bila že tako po Juditi, da vselej nagnila se je raje na njeno nego na tetino stran. Koliko zahvalo je prejela Ljuboslava za to od Judite, videli bomo kmalu.

(Dalje prihodnjič.)

## Dopisi.

**Iz Trsta 21. junija.** (*Tabor pri Frnetiču in delalsko društvo.*) Tabor, ki ga je z 9 točkami naznanjenega programa na 20. dan t. m. okrajni glavar v Sežani dovolil, je odložen za ugodniši čas — zato, ker se je c. k. tržaški namestniki vzvidelo iz viših političkih obzirov taborovanje medčasno ustaviti! Tako se glasi pismo, ki so ga prejeli g. Fr. Cegnar in tovarši njegovi, ki so dovoljenja prosili. — Tudi mi imamo „Tagblatt“ — naš „Cittadino“ je prav dvojček vašemu listu v Ljubljani. „Svobodo in napredek“ si je napisal na svojo bandero in pod tem banderom maha po Slovencih in njihovih voditeljih in se napenja na pretrge, da se okolica tržaška brž ko mogoče polašči, da bode tako vredna priti pod izveličavna krila matere Italije! Al ne bo dal — pravi naš pregovor, in le resnico piše „Primorec“, ko pravi: „c. kr. gospodje, o katerih „Cittadino“ piše, da so okolico podšuntali, najdejo pri okoličanih gotovo več posluha, kakor lažnjivi progresisti“. Grdobna Cittadinova pisarija ima, kakor vaša „Tagblattova“ vse druge nasledke, samo teh ne, da bi duh porazumljenja in sprave obudila, kar je v mnogojezični Avstriji živa potreba. — Delalsko društvo se je osnovalo; v glavnem zboru 6. dne t. m. so bila pravila sprejeta; društvo se imenuje „Čbela“, gêslo mu je „Marljivo“; za starosto je izvoljen gosp. Fr. Cegnar; odborniki so gospodje: Raič, Zor, Primožič, Kovšca, Šepf, Zalokar, Pleše, Svetina, Vrbič, Grlanec, Jereb, Kobal. Brž ko bode vlada potrdila pravila, začne društvo svoje delovanje. — Društvo to, ki pod svoje krilo jemlje delalce, je prvo društvo tacega namena na Slovenskem. Bog daj srečo!

**Iz Trsta.** (*Kako Lah ravná s Slovencem.*) V seji mestnega zbora 1. dne t. m. je govoril gosp. Nabergoj zoper to, da se najvažnejše državljanske pravice, in to o §. 19. gledé okoličanov popolnoma zanemarjajo in da še razglas, s katerim je novi mestni župan naznanil svoje županovanje, je bil pisan v njim nerazumljivem (laškem) jeziku. Vprašam Vas — je rekel Nabergoj — gospod župan: Ali se mislite še za naprej tako obnašati proti okoličanom? Ali nam nočete biti pravični kakor meščanom, in poravnati, kar je dozdej napačnega bilo v veliko nezadovoljnost okoličanov? — Gledé na posebno važnost te zadeve je rekel župan, da mu odgovorí drugi pot. Opazil pa je že tisti dan blizu to-le: Občina tržaška je ena sama občina, le samo italijanski je uradni jezik (!), jez se ne bom mogel odpovedati stari navadi, ki jo je že posvetila zgodovinska pravica (!); pri vsem tem bom (milostno!) preudarjal, kar je razložil g. Nabergoj; če se pokaže, da so pritožbe njegove resnične, zagotavljam, da ne bom nezvest načelom, ki jih trdim. — Podžupan Hermet,

najhujši nasprotnik slovenske ravnopravnosti, se hudo zavalí na g. Nabergoja ter pravi, da pravica mora biti za mesto in okolico; toda okolica ne more tajiti stoletnih zgodovinskih pravic, ki jih ima mesto, manjščini da ne gré, da bi se vpirala zoper večino, — to je, „mi smo mi, Lah, vi Slovenci niste nič!“ — Pod takim regimentom kamo pridemo? In vlada? — — poprašajte podmaršala Möring-a! — Pravil telovadskega društva „Južni Sokol“ ni hotela vlada potrditi, češ, da govoré o političkih znamenjih.

**Od sv. Pavla blizo Celja 16. junija.** (*Zgubljen fantič.*) En fant se je od svoje družčine zgubil in pri nas kruha prosil. Jaz sem tega fanta obdržal; izpraševaje ga: od kodi je domá, kako mu je imé, koliko je star itd., mi je rekel, da je iz Rezije blizo sv. Višarij domá, da mu je Valentin Lenard imé, in da je 8 let star. Naznanjam to v „Novicah“, da ga žlahta njegova — starišev, pravi, da nima — pri meni dobí. Žlahta njegova, kakor pripoveduje, po svetu porcelán prodaja in cunje pobira. Blaž Winter.

**Iz Istre 19. junija.** \* — Tukaj se je svila (žida) v obče dobro ponesla. Gosp. Kamus jo plačuje od 65 krajc. do 2 gold. 50 krajc.; od začetka jo je celó po 4 gold. plačeval. To ceno je pa menda le zato postavil, da pride ves pridelek v njegove roke. Najzdravejša svila je Kršan-ska. — Po nekih krajih Istre je burja v začetku tega meseca veliko škode storila. Spet bi človek kaj o pogozdevanju Krasa zinil — pa kaj? Vse je zastoj. Posebno smešno je bilo v tem obziru vedenje birokratov (1857 in 1858), koji so na papirju ves Kras že pogozdili — kmeta so v to na tlako priganjali, on je pa v mnogih krajih kol (brez korenin) posadil, znávši, da Kras se ne dá pogozditi, ako se naravski pot ne drží — in to je, ako se nerazdelé puščave. — Smešno je tudi to, kako se je lansko leto zavoljo šole vse le na ulicah oklicovalo — v cerkvi pa v tem nič javilo, a učitelji so večidel duhovni, koji za malo plačo podučujejo; sedaj pa pride pismo zavolj cepljenja kozic in pravi: „Naj se javi iz oltara“ (se zna da po italijanski). Zdravstvujte!

**Iz Dolenskega.** (*Nova grosupelsko-krška cesta*), ktera pelje mimo Boštajna, Zagrace, Žužemberka, Dvora, Soteske do Novega mesta, je že dodelana in vožnja na njej že se je pričela. Tù ni nobenih hribov, ki so na stari cesti ovirali vožnjo. Cesta je izpeljana od izvira Krke do Soteske povsod po ravnem in med prijaznimi nogradi; vozniki iz Ljubljane v Novomesto in Toplice si tedaj prihranijo lahko nekoliko goldinarjev, ako se je poslužijo.

**Iz Št. Jurja pri Svibnem pod Kumom 9. rožnika.** (*Letina. Novo ustanovljena šola. Vojska.*) Prav dobra letina se nam kaže; ozimina, vinska trta, mrva, zelje, krompir in fižol nam kaj dobro obetajo, samo za sadje bo srednja; češnje so se nam že slabo obnesle. Tudi se sliši, da škodljive gosenice letos po svetu zopet hudo gospodarijo, še celó na ljubo vinsko trto so se spravile, kakor se sliši od doljnih krajev, kaj neki bo z zeljem? Pri nas so že zgodaj spomladi šolarji gosenične zalege trebili, ker se jim je v šoli zmiraj priporočevalo, naj jih obirajo, ako hočejo v jeseni kaj sadja imeti. Mislili smo, da so pokončane vse gosenice, al žalibog! ni tako. Zdaj je vse polno glogovih belinov! Napovedali pa smo jim vojsko s pomočjo naše šole, ktera se je s podporo naših šolskih prednikov in zvestih domoljubov lani 12. decembra odprla. Vpisalo se je letos 169 šolarjev, od katerih ima večina celo uro in nekteri še več hodá v šolo. S to armado, ktera pridno obiskuje učilnico, nadjam se, da pokončam lahko



dá le Sokol na svetlo, morebiti s podporo Matičino; toda po nekterih razjasnilih, da nima biti za ude, da jo utegne sprejeti vlada ter vpeljati v ljudske šole, da se bode toraj prodala in je Matica svesta si, da se ji stroški povrnejo, potrdi se odsekov nasvet, da jo spravi na dan Matica. — V kolikih iztisih, to določiti se prepuští odseku.

O Schödlerjevi knjigi poroča g. dr. Zupanec, kakor je že omenjeno, in sklene se, da se jezikoslovni nasveti presojevalcev razodenejo g. prof. Tušku, naj jih porabi po svoji previdnosti. — Tiska naj se v 2500 iztisih.

Dr. Zupanec poroča o tem, kaj se je doslej zgodilo o nakupu hiše, prebere pogodbo, in, ko se pojasnijo nekteri pomislíki, ali ima odbor to pravico in kako bode obrnil premoženje, se enoglasno sprejame nasvet ter dovoli, da se sklene pogodba, vsled ktere Matica za hišo na Bregu št. 192 dá 9700 gold.

Pri nasvetu, naj Matica prične izdajati sistematično vredjene šolske knjige, opomni dr. Bleiweis, da z ozirom na neki že storjeni sklep in na sedanje neugodne šolske zadeve prestopimo na dnevni red, kar se tudi zgodi.

O vprašanji, kdaj naj se skliče V. občni zbor, se zedinijo odborniki v tem, da se to storí v drugi polovici meseca septembra, morebiti sejmski teden.

Po tem pové prvosednik, da mu je ravno pred sejo došlo pismo, v katerem se g. Noli ponuja, da hoče prevzeti pod nekterimi pogoji vredovanje naučnega slovnika; al — zarad obilih prejšnjih opravil se sploh sklene, naj pretrese to reč prej odsek za izdavanje knjig in poroča o tem v prihodnji odborovi seji.

Naposled izročí prof. J. Marn obligacijo narod. posojila za 20 gold. s kuponi vred, ktero Matici daruje preč. gosp. Andrej Bohinec, fajmošter Cerkljanski, ter nasvetuje, da se preč. gospod zapiše med dobrotnike slov. Matice, v znak nekolike hvaležnosti naj se mu vendar pošljejo knjige, kar jih je doslej izdala Matica in kar jih še izdá to leto, kar se soglasno sprejame. Hvala!

## Vrtec lepoznavski.

### Prijateljici.

Novela.

Poleg Dragoile Jarnevičeve svobodno posnel J. Levičnik.

(Dalje.)

IV.

V ta čas dospe od očeta Vilneviča v Karlovec pismo, v katerem naznanja, da je sklenil gledé Judite, da pride domú ter se loti gospodinjskih ukov. Ker ste obe deklici ravno hoteli za nekoliko dni očeta obiskati, zato je le-ta določno v pismu izgovoril, naj se Judita sceloma od Karlovca posloví.

To pismo je oveselilo tetiko, vžalilo Ljuboslavo, raztogotilo Judito.

„Jez ne grem sama na kmete“ — zarevska Judita — nočem da bom kmetica; — če ne gré tudi Ljuboslava, pa grém raje služít.“

Te besede Juditine raztogotile so teto neskončno; hudo se z Judito razprete, in teta jej kar naravnost pravi, da jo, če ne uboga očeta, spoka kar iz hiše.

Ljuboslava je stala pri tem hudem prepíru med teto in Judito, kakor na žarečem oglju, ne vedé, kateri bi dala prav. Konečno začne Juditi prigovarjati, naj uboga očeta, ki tako ljubeznjivo za-njo skrbi, ter jo ima v vsem ko lastnega otroka; prosi jo, naj se pripravlja polagoma na odhod; pa — zastonj! — „Ako

ideš ti, idem tudi jez, sama pa po nobeni ceni ne“ — se zadere Judita. — In pri tem sklepu je tudi ostala.

Kaj hoče li Ljuboslava početi, mislili si bodo tu dragi bralci in gotovo še bolj radovedne naše bralke. — Slepa ljubezen Ljuboslavina do Judite je zmagala; tudi Ljuboslava sklene iti domú. Teta zdaj strašno zroji in prične Ljuboslavo ostro kregati. „Je li to mogoče“ — pravi — „da češ zavoljo take malovrednice zapustiti svojo teto, ki te je s toliko skrbjó in obilnimi stroški gojila? — od kod to, da tako strastno privrženost skazuješ njej, ktera je nikoli in nikakor vredna ni? In njej žrtuješ mojo in očetovo ljubezen?“ — Lepe res in tudi resnične bile so te besede; al Ljuboslava ostala je vendar pri svojem sklepu. Njej bila je Judita mila, mila kakor sestra prijateljica; mila pa še čez vse zato, kjer jej je z lastno roko življenje otela gotove smrti. Enako čutje in odkritosrčnost, mislila je Ljuboslava, da goji tudi Judita do njej. Al tako ni bilo. Judita je znala vse večje svoje razvade — in le-teh ni bilo malo — le predobro pred Ljuboslavo tajiti; skrivala jih je, da z besedam prislovice govorimo: „kakor kača nogé“. Med vsemi napakami najbolj še pa jej je prikrivala svojo grdo privrženost do možkega spóla, in to do možkih brez razlike stanú. Poznala je namreč le predobro Ljuboslavín krepotni značaj in vedela popolnoma, da bi jej tako ponašanja najbolj mrzelo in da bi potem zgubila najpred njeno iskreno ljubav. — Al tetiki tudi ta napaka ni bila prikrita ostala, toraj reče neki dan, ko ste se zopet nekaj z Ljuboslavo besedovali in je tudi govor na to cikal, svoji stričnici: „Ljuboslava! varuj se Judite! Hlinjenje in potuhnjenost njena je velika; bojim se, da ne bi ti tvoja ljubezen do Judite še škodila; kajti enaka je kači med cvetjem.... Bog hotel, da bi se moja predčutja ne vresničila“.

Ljuboslava ni na ti besede nič odgovorila, ampak skrivaj je jela snovati priprave, da bi jo brž ko mogoče pobrisala k očetu domú. Al tudi to skušenemu očesu skrbne tetike ni odšlo. V srce jo je to žalilo; toraj zopet reče neki dan vsa otožna Ljuboslavi: „Ljubezen moja ti preséda; skrb moja za-te ti je že zoperna.... una hinavka te je vso omamila in zbegala... s strupom svoje prekanjenosti te je popolnoma opánala.... in zdaj me na moje stare dni še celó hočeš zapustiti, ko sem mislila, da se v tvoji sreči zopet omladim in na novo poživim“. — Britke rane so sekale te tetine besede Ljuboslavi v srce; svitle solzice jej priigrajo v oči, in skrivaj je delala sklepe, da ostane. — Pa čez malo dni privihrá zopet vsa ósasta Judita do nje ter reče: „Teta so me ozmerjali zopet... imenovali me ostudno nesramnico.... nosili se tudi čez-te proti meni ter rekli, da jim je tvoj odhod ravno tako ljub in prijeten, ko moj.... da bodo naji pogнали obedve še z grdo, če kmalu ne pojdeve.... itd.“

Te besede neskončno raztogotijo Ljuboslavo, jadrno vihrá k teti in jej žaljivo reče: „Ker tedaj želite, da grem, bom šla tudi; hvaležna vam vedno ostanem za vašo skrb, al ljubiti vas ne morem več; — kdor zasramuje prijateljico mojo, zasramuje tudi mene. Da bi bili vi siroto gojili z večjo ljubeznijo in potrpežljivostjo, njeno srce bi vam bilo gotovo vdano; sami ste krivi, da vas ne spoštuje in ne uboga. Šla bom, pa prosila tudi očeta, da vam povrnejo vse stroške, ki ste jih imeli z menoj. Zavolj mene naj ne bo nihče na škodi“.

Tacih besed teta ni nikoli in nikdar pričakovala od sicer krotke in rahločutne Ljuboslave; — huda ihta jo popade; jezna zapustí Ljuboslavo, gré v svojo sobo, vsede se in napiše bratu naslednje pismo:

„Mili brat! Moja stričnica, Tvoja hči edinica, optujila se je srcu mojemu in dala se hinavski Juditi zapeljati, da je meni neubogljiva postala.... Njej na



ljubav pripravlja se tudi ona na odhod domú, in zapustiti me hoče, prepiraje se z manoj in psovaje me.... Bojim se, da si zaslepljena reva goji gada v nedrijih, ki jo danes ali jutri v srce piči.... Bog hotel, da krivo sodim.... Kadar se deklici vrnete k domu, imej posebni pozor na potuhnjeno in zvito Judito; če ne, bodo njene napačnosti poslednjič še Tebe samega iz grada pognale.... Ljuboslavi odpušcam; — omamljena in zapeljana je od prilizevanja in krasote Juditine. Zdravstvuj! Tvoja Te ljubijoča sestra

J. Svakevičeva“.

(Dalje prihodnjič.)

## Dopisi.

**Z gornjega Krasa.** — ? (*Žalostno pogozdevanje Krasa.*) Uže lansko leto smo po „Novicah“ štev. 52. vprašali: kam da gré ovih 10.000 gold., koji so iz državne kase v pomoč pogozdevanja Krasa odmerjeni? Na to vprašanje nismo niti po „Novicah“, niti po družih časopisih do danes še odgovora dobili. Čudno! — A dan danes imamo drugo, še bolj važno, pa za nas žalostno vprašanje do naše visoke vlade, osobito pa do tržaške deželne vlade in njenega inšpektorja staviti: ali je namreč imenovani vladi in Scharnaglnu znano: kaj dela gosenica, ktera se po naše góbovnik (Schwamm-spinner, Liparis dispar) imenuje? Ali jej je znano, kako ta „Spinner“ uže več let Kras pogozduje? Ako to gospodom pri zeleni mizi ni še znano, je naše mnenje že davno opravičeno, da ti gospodje za naše materijalno dobro malo ali celó nič ne skrbijo ter da jim za pogozdevanje naših goličav čisto nič mar ni. Zato se drzemo zahtevati od naše vlade, da se pošlje inšpekcija, ktera je iz našega plačana, na prepričanje, da je imenovani „Spinner“ vse naše hrastovje in cerovino v zimsko obleko djal,\*) in tudi uže čez sadno drevje planil. Če bi se pa sl. inšpekciji uže ne ljubilo do nas daljnih priti, naj se na svoje proti hribom tržaške okolice obrnjeno okno z dalnogledom potruji, a videla bo, da je „Schwammspinner“ tudi tam uže skoraj po vseh drevesih svoje delo dovršil. Da ni inšpekcija za pogozdevanje Krasa v Trstu do sedaj še tega zla spazila, to se nam prav nič čudno ne zdi, kajti uže pri njenem rojstvu smo večkrat javno izrekli, da se nam ne dopada in da ni za naš Kras. Imenovani mrčes uže nekoliko let po doljnem Krasu škodo dela, lansko leto je tam vse drevje obril, potem so pa meseca kimovca njegovi metulji pri priložnem vetru k nam prifrfrali in toliko te gnjusobe zaplodili, da se bojimo, da je ta gnjusoba, razen tega, da nam sčasoma vse naše drevje pokončati utegne, tudi v obziru zdravja škodljiva. Po poti, koder drevje na-nje visí, more človek cele grešte te gnjusobe na levo in desno s palico odbiti in vkljub temu vendar še polno glavo in polna pleča te grdobe naleze. Ako se razširjanje tega mrčesa kar najbolj mogoče in kmalu ne ustavi, kar se pri dobri volji postavodajstva lahko zgodi, planejo njegovi metulji od nas na Pivko in v senožeška Brda, kjer je še nekaj hrastovja, in potem bode tudi ipavska dolina trpela. Pogozdevanje Krasa ima kakor vse kaže, čudno osodo: tržaški deželni vladi ni zato dosti ali nič mar, ljubljanska vlada pa od druge strani pogubljivo individualno\*) razdeljivo soseskinih gozdov dovoljuje, kar v popolni pogin kmetijstva po celem Krasu peljá. Al ni vse to resnega presodka vredno?

\*) To isto toži v 50. listu „Triglava“ gosp. Schollmayr iz lastnega prepričanja na poti v Gorico. Vred.

\*) O tem, kakor smo že rekli, so si žalibog! misli še zeló navskriž. Treba, da bi se škoda razdelitve med posamezne lastnike kraške na drobno po posestvih dokazala. Vred.

**Iz Poddrage 27. junija.** (*Naš kraj. Naše gospodarstvo in nektare želje o njem. Naša zastava.*) Poddraška vas slovi menda po vsej naši dolini in še dalje, to pa zarad tega, ker je v njej res mnogo premožnih kmetov; nekaj pa tudi zarad tega, ker ima precej ugoden položaj. Vas stoji ravno v sredi med poljem in mejami tako, da ni prav daleč v mejo hoditi po steljo, drva in les za trte; pa tudi s polja se pridelki brez velicega truda izpeljejo. Okoli in okoli vasi raste trta, nekaj po njivah, druge pa po nogradih. Tudi zarad tega, ker Poddražani mnogo vina pridelujejo, se šteje naša vas med prve. Že imé Poddraga naznanja, da vas stoji ravno pod mejo (dragami\*), v katerih izvira neusahljivi studenec, ki oskrbuje leto za letom Poddražane s potrebno vodo za perilo in ljubo živinico. Menda ravno to je naše prednamce nagnilo, da so se tukaj naselili. Res neprecenljive vrednosti je omenjeni potok za našo vas; ker le on, kdor vode nima, vé jo po vrednosti ceniti. — Pa ravno ta potok jemlje tudi leto za letom vaščanom neprecenjene vrednosti, kajti vsa gnojnica, rekel bi iz cele vasi, se v njega izteka; vas šteje nad 100 hišnih števil, — koliko je tedaj vredna voda od vseh teh gnojišč? — Kdor je že poddraško polje prekoračil, videl je, da je zeló obširno ter da se vsako leto veliko sená prideluje na njem; al ko bi omenjena gnojnica na polje se odcejala, za gotovo se sme reči, da bi bilo na leto za 2 tretjini več sená nego do sedaj, — kolika vrednost tedaj, ki pa v zgubo gré! Ni nemogoče ne, da se omenjena voda na polje izpelje; mnogo bi res to stalo, pa tudi resnica je, da bi bili vsi stroški obilo povrnjeni. Da bi se pa to doseglo, morala bi biti sloga in edinost. Več gospodarjev sem že slišal reči: da bi se to doseglo, ako bi se en majhen hribček „Gorica“ prekopal. Pa tudi niže na polju bi se voda lahko iz potoka izpeljala, ako bi se za-njo naredil primeren kanal ali vodotoč, po katerem bi se voda o takem času izpuščala, kadar bi bila najbolj gosta, to se primeri po dolgi suši, kadar naliv dežja pride. Morebiti, da bodo zanamci bolj na to gledali, kar Bog daj! — Za drevjerejo so se nekteri dobro vneli, in to je prav; da bi imeli dosti murbovih dreves, ne bi bilo treba toliko skakanja zavoljo perja, kakor ga je letos bilo; koliko drevje koristi, ni moč preračunati, za potrebni les, za sadje, za steljo, za senco in za drugo; in koliko bi še le za našo dolino hasnilo, ako bi bila z drevjem obraščena — zarad silovite burje! Kmetovalci! Le drevje, le drevje sadite, kar je največ mogoče! Čem bolj bode naša dolina z drevjem obraščena, tem bolj bo burja moč zgubljala, in tudi suša bode manj pritiskala. — Naj vrh tega še eno reč omenim, in to je bendima ali trgatav grozdja. Bi li ne bilo bolj prav, da ne bi se vse grozdje ob enem času trgalo? Pri nas gledajo gospodarji sploh, kdaj je grozdje v plantah zrelo; med tem pa jim že po nogradih pod zlo gré; saj je vendar nespametno z dobrim slabega čakati; saj vendar ne bo nobeden z zreliimi figami (smokvami) zelenih čakal, da bi sezorile in bi potem vse na enkrat pobral. Iz tega sledí, da naj bi se zrelo grozdje pred drugim trgalo. S tem pa ne trdim, da je moja misel najmodrejša; naj tedaj to reč drugi bolj umni vinorejci presodijo. — Naj še konečno pristavljam, da tudi naša čitalniška zastava je bila na Vižmarskem taboru s tribarvenimi trakovi in z vencem od ljubljanskih vrlih Slovenk obdarjena; za to ljubav se v imenu vseh čitalničarjev vrlim Ljubljankam srčno zahvaljujem.

Ivan Jamšek.

\*) Zato je bolj prav pisati: Poddraga mesto Podraga.



## Slovansko slovstvo.

\* Jugoslavenska akademije je razun 7. knjige „Rada“ svojega izdala obširno knjigo, ki v latinskem jeziku pod naslovom „Flora Croatica“ popisuje rastline, ktere na Hrvaškem, v Slavoniji in Dalmaciji divje rastejo, in tudi take, ki se pogostoma sejejo ali sadijo. Spisala sta to knjigo 85 pól debelo vitez dr. Schlosser in Lud. pl. Farkaš-Vukotinović. Se vé, da knjiga vsa v latinskem jeziku pisana z dodanimi samo hrvaškimi imeni rastlin, je za rabo le učenim krogom.

\* „Ženidba Aleksandra Aleksandrovića prestolonaslednjika Ruskog 1866. Spevao Savo M. Martinović crnogorac, bivši kapetan kneževske garde u Crnojgori“, je nedavno v Zagrebu prišla na svetlo. Z gorko besedo poje pesnik na slavo velečanstvi ženitbi i to v 12 zdravicah, kterej vsakej odpeva kolo.

\* „Umgebungs-Karte von Rohitsch-Sauerbrunn und Krapina-Töplie. Herausgegeben von Dr. Jos. Burghardt“. — Slatine na Štajarskem in Krapine na Hrvaškem — kdo ne pozná teh zdravilnih krajev. Dobra misel je tedaj bila gosp. dr. Burghardt-a, bivšega zdravnika v Slatini, da je izdal zemljovid vse te okolice, v ktero zahaja mnogo bolnikov, ki zdravja iščejo ali v kisli vodi Slatine ali v toplicah Krapine. S tem zemljovidom v roci najde popotnik vsako selo, vsak hrib in gozd, vsako senošet, cesto, stezó, vsako cerkev, most itd., kajti vse je na njem zaznamovano, in kar temu zemljovidu še posebno vrednost daje, je to, da vsa slovenska in hrvaška imena krajev, hribov, vodá itd. niso pokvarjena v nemška, ampak so napisana v slovenskem in hrvaškem izvirnem jeziku. Naj si tedaj vsak, kdor gré v ta kraja za zdravja voljo, omisli ta jako zanimivi zemljovid, kteremu je cena 1 gold. 60 kr., — ž njim si pridobi na potovanji svojem zanesljivega spremljevalca.

## Vrtec lepoznavski.

### Prijateljici.

Novela.

Poleg Dragoile Jarnevičeve svobodno posnel J. Levičnik.

(Dalje.)

#### IV.

Čas odhoda naših dveh mladih znank bil je že na tanko odločen, ker je pa bila napadla Ljuboslavo neka bolehnost, bil je odložen še za ene dni. Med tem pa je dospel pismen odgovor od očeta. V njem opominjeval je oče Judito k marljivosti in delavnosti; napovedal jej je, da doma bo morala seči k vsakemu delu in da naj si izbije iz glave vse mestne muhe in vso trmo. Prebravši te vrstice stisne Judita krčovito ustnice in malo je manjkalo, da si jih od jeze in srda razgrizla ni. „To je tetino maslo“ — reče togotno, — „al hočem jim ga zasoliti vsem skup.“ — In res. — Drugo jutro stopi Judita kakor da bi bila iz oblakov padla, pred Ljuboslavo, objame jo, ter jej reče: „Ljuboslava, edina sestra moja, solnce mojega življenja, srca mojega radost! — poznam ljubezen tvojo do mene, poznam, zvesta dušica, tudi tvojo željo o najini nerazločivosti.... le-ti želji hotela sem zadovoliti tudi jez in ne ločiti se od tebe;.... tebi hotela sem žrtovati ljubezen, ki me strastno veže na nekega možaka, samo in zavoljo tega, da bi bili ostali tudi še dalje skupaj.... Okoliščine so nastale druge; tetika me je počrnila pred očetom... Nočem toraj nositi nesloge v domačijo; ho-

čem se toraj ločiti od tebe rajše v prijaznosti, kakor pa te morebiti kedaj nevoljno zapustiti. Gospod trgovec Faladračević želi me vzeti v zakon. Nočem biti toraj zanaprej več očetu v nadlego. Faladračević ima sestro, in k njej hočem se izseliti dotlej, da me on vpelje k ženku na svoj dom. Midve bi se morali tako ločiti prej ali poznej; bolje je toraj, da se zgodi to po prijateljsko, kakor pa v nevolji ali še v jezi“.

Na kako ločitev od Judite v svoji preiskreni ljubezni še nikdar ni mislila Ljuboslava; prišlo jej je toraj to zdaj tako nenadnano, kakor blisk z jasnih višav. Potok vrelih solzá jo polije. Al sprevidela je vendar kmalu, da enkrat tako ali tako res le bila bi ura ločitve, toraj se plakajoča na prsih svoje prijateljice vdá v voljo nemile osode.

Čuvši tetika sklep Juditin obveseli se skrivaj; težki kamen padel jej je od srca, in upala je, da hoče Ljuboslava zdaj tudi še dalje ostati pri njej, ker bo oproštena tako omamljive tovaršije. Al Ljuboslava se ni hotela vdati v to. Oče namreč so že leto in dan vedno bolehal; detinsko srce njeno se je bilo tudi že presilno zaželelo očetove ljubavi, — potrebovala pa je tudi njihove tolažbe. Sklep toraj njen bil je trden ko sive skale rob.

Judita se je poslovila srčno od mile sestrice, Faladračevićeve sestra pride po-njo in jo odpelje k sebi. Od tetike se je ločila na kratko z malimi ledeno-mrzlimi besedami; bila je pa tudi ona Bogu hvaležna, da jo je oprostil tolikih muk in nevolje.

Ljuboslavi po odhodu Juditinem kar ni bilo več prestat. Silno mrzenje prebudi se v njenem srcu proti tetiki, zavoljo ktere se je morala ločiti od svoje čez vse ljubljene prijateljice. V svojem zaslepljenji pripisovala je vso krivdo le tetiki; kajti ljubezen njena še zdaj ni — ali ni mogla ali ni hotela spoznati lahkomišljenosti in napak Juditinih, s kterimi je teto neprestano togotila in žalila. Neka skrivna moč jo je vlekla siloma proti domu. Sicer tako miločutna in blagodušna Ljuboslava je še zadnje trenutke žalila svojo dobro in skrbno tetiko, obdolževala jo ko vzrok vsega in trdila to tudi domú prisedši pred očetom. Oče je Ljuboslavo sicer poslušal, jo tudi ljubeznipolno tolažil, pa jo zraven prepričeval, da lahkomišljenost in drzovitost Juditina družega ni zaslužila. Zgodilo se je jej le po pogovoru: „kakor se posoji, tako se vračuje“.

(Dalje prihodnjič.)

## Dopisi.

**Iz Ormuža na Štaj.** 10. julija. (*Tabor dovoljen.*) Slavno c. k. okrajno poglavarstvo v Ptujju je pod brojem 5199 odločilo to-le:

„Gospodu dr. Ivanu Petovaru v Ormužu. Vsled prošnje 30. rožnika t. l. se dovoljuje, da se sme 8. dan velikega srpana (avgusta) t. l. ob 4. uri popoldne pri mestu Ormužu tabor sklicati in na tem taboru oziraje se na zakon od 15. listopada 1867, št. 135, pogovarjati in sklepati o semkaj naznanjenih zadevah.“

C. kr. okrajno poglavarstvo v Ptujju 3. malega srpana 1869.

C. k. okrajni poglavar:  
Strobach s. r.“

Iz pričujočega odloka, ki sem Vam ga naznanil, kakor nam je došel, se vidi, da je gospod okrajni poglavar v Ptujju, svoji prisegi na ustavo zvest, slovensko prošnjo v čistem slovenskem jeziku, in to zlo hitro rešil.

**Iz Koroškega.** †. (*K volitvi deželnega poslanca; — Kotlevaško jezero; — slaba prihodnost.*) „Novice“ so v 25. listu vprašale, zakaj da o prihodnji volitvi deželnega



naroda ali države, pod katerim se vsi sinovi enega naroda ali ene države v srečnih ali nesrečnih dnevih zbirajo tako kakor pod streho očetovo. Kakošno moč do srca ima tako znamenje, vé le ta, kdor je svoje žive dni bival daleč od doma, in hipoma med sto in sto tujimi zastavami zagleda svojo domačo zastavo. O takem pogledu se oživi domoljubje iznova in narodni ponos se dvigne človeku. Tako dela zastava na Angleža, tako na Francoza, tako na vsak drug narod svetá, — le na Slovana, žalibog! ne, ki je avstrijsko-ogerski državi podložen. Nova avstrijsko-ogerska zastava ne more Slovanu navdihniti nikakoršnega domoljubja, — ona ga marveč le spominja narodnega trpljenja in mu zaduši vso njegovo narodno navdušenost. Mi ne vprašamo: kamo pridemo s tem? — mi vprašamo le: ali je to pravica? Odločno moramo odgovoriti, da ni! Nekdanja avstrijska ladija tudi ni bila brez pogrškov; al saj to dobro je imela, da v narodnem smislu ni bila enostranska. Zdaj ko je Njih Veličanstvo enake pravice vsem narodom priznalo, je prav velika napaka to, da ravno tisti narod, ki edini sam dela avstrijsko mornarstvo, se popolnoma v nemar pušča. Prašajte le od Trsta do Kotorá: kdo da so avstrijski mornarji, ktere ga naroda so? In slišali boste, da so Slovani. Naša misel je tedaj ta, da ne zahtevamo nič nespodobnega, in da 18 milijonov Slovanov v Avstriji, ki nikdar nikoli niso oskrunili zastave avstrijske, to isto zahtevati more, kar zahtevata Nemec in Magjar!“

Dalje razlaga pismo, da bi se na razstavah mornarskih prav dobro razvrstili dale narodne barve in sicer tako, da beli križ pride v sredo; zgorej na eni strani staro-avstrijske barve, pod njo zelena (ogerska), na drugi strani gori modra (slovanska) in pod njo rdeča barva. — „Radovedni smo — pravi dopisnik iz Zadra v „Zukunft“ — kako bote delegaciji rešili to peticijo? Naši mornarji se ne dajo v kozji rog vgnati“. (Menda se ne motimo, ako rečemo, da bo de velika večina delegacijska pravično to zahtevanje — djala „ad acta“.)

Drugo veselo in zelo pomenljivo znamenje, da zavést národna slovanska še čedalje bolj živi v Avstriji in se oglašuje tudi med vojaki, je pa telegram, ki sta ga dva c. kr. česka polka iz Olomuca poslala taboru poleg Gradišča Mnihovega, ki se je glasil tako-le:

„Našim bratom na taboru poleg Mnihovega Gradišča 11. julija! Po postavah vezani se ne moremo udeležiti tabora Vašega. Zato vsem slovanskim bratom in hčerkam iz srca kličemo: „Na zdar! (na zdravje!)“ Bratje! ljubezen do predrage domovine in do národnih pravic z Vami deleči krepčamo si tudi svoje moči! Naše geslo je: Svoboda za Bohemijo, Moravijo in Šlezijo!“ Olomuška polka 74. in 36.“ (Ali so tudi vikše vojaške oblasti ta telegram zaslišale s tako radostjo kakor taboriti poleg Mnihovega Gradišča, to je zelo dvomljivo; svetu pa je dokaz, da tudi tesna vojaška suknja ne zadušuje roljuba več, ki se strinja z blagrom Avstrije.

## Vrtec lepoznavski.

### Prijateljici.

Novela.

Poleg Dragoile Jarnevičeve svobodno posnel J. Levičnik.

(Dalje.)

V.

Zopet nahajamo se v dolinici N—\*ske grajščine.

Nastopila je bila mila spomlad; gola zemlja odela se je zopet s travo in različnimi cvetkami, gora pa z

zelenim listjem. Glogovo grmovje je stalo v najlepšem belem svojem cvetu, ter je bilo videti iz daljave kakor deklica, zavita v tanko naličje svoje nedolžnosti.

Na večer je bilo. Zapadni vetrič šumljal je po mladem listju vinske trte, potočič žuborel je mirno v dolini; mesec svetel je na vedrem nebeškem oboku, in le tu in tam ozirala se je kaka svitla zvezdica s svoje višine na mirno zemljo, med tem ko so druge neštetilne njihove tovaršice zatemnjevale v sreberno-beli mesečini. Mirisne sapice so hlapele iz cvetoče zemlje in zakasnjeno v svoje gnjezdo ptičico pozdravljali so radostno čvrčeči mladiči njeni. Izprek loga cinkal in odmeval je glas večernega zvona in razlegal se dalje ob dolini po vinogradih in zelenih logih, ter brenče v zraku pobratoval se s tihim večernim vetričem.

Ko glas zvona omolkne in čvrčanje tičic prestane, začuje se izpod nekega grma tih globok zdihljaj, ki pa je zdajci, zedinjen s tihim vetričem, zginil prek doline. — Je li bil to cvet padajoč od gloga, obžalovajoč svoje kratko življenje; ali je bil grm sam, zdihovajoč po svojem zgubljenem kinču?.... To ni bil zdih padajočega cvetja niti glogovega grma, — ampak izvil se je iz otožnega srca Ljuboslave, tugajoče po zgubljeni prijateljici. — Odkar se je v Karlovcu v neizrekljivi svoji žalosti poslovila od Judite, ni še čula glasa o njej, in nemir in skrb napolnjevala jej je dušo, da bi se jej ne bila pripetila kaka nesreča. Bolehnemu očetu si ni upala razkrivati svojih dušnih britkosti, da bi jim s svojimi solzami ne ranila srca; — družega pa tudi ni imela pod solncem, da bi mu bila kaj potožiti mogla.

Po hudi nevihti nastopi sopet lepo, vedro vreme. Le za Ljuboslavo ne pridejo več jasni, solnčni dnevi.

Minuli so bili zopet tedni in meseci, minul nekako ravno leto in dan. — Očetova bolezen prihajala je čedalje hujša. Podrla ga je poslednjič na posteljo tako, da se nič več ni mogel ganiti z nje. Ker je mnogo dni neprestano stregla ob postlji bolnemu očetu, silil jo je on sam pod vedro nebo, da bi se — tako so djali oče v britki šali — porazgovorila z vetričem, napila se mirisnega zraka, ter okrepčala si po dolgem sedenji zastale ude. Ogrnila se je toraj v svoj beli plašč, poljubila očeta v blede čelo ter zopet šla k svojemu že od zdavnej priljubljenemu kraju. Solnce se je bližalo tudi danes že zapadu; vsede se, kakor po navadi, pod cvetoči glogov grm, prekriža si roke na prsih, in — zamišljena tako sedi. — Kaj neki premišluje zopet? Misli li, kam da hoče zdaj svitloba dneva, ki od le-tod izginuje? Ali misli morebiti, od kod vetrič pihljá? — Ne vemo! . . . . . Pristopimo bliže in pogledimo jej v črno okó.

Da! ravnoprav svitlo je še v zraku; izhajoči mesec ga tudi zraven še nekoliko razsvitluje, toraj nadjamo se, da zaznamo vse, o čemur naša blaga Ljuboslava sanja, o čemur tako tiho premišluje in duhta. — Glejmo tedaj! Poleg spomina na Judito, ljubljeno prijateljico in sestrico njeno, sili se jej še nekdo v srce, s katerim se kratkočasi v svojih mislih. In kdo je le ta nekdo? — On je pomočnik očetu pri gospodarstvu, njega desna roka. Zal, vrl mladeneč je. Ljuboslavina vmišljija našla je v njem dušo, ki se je porazumela z dušo njeno; našla si je bitje, kakoršno si je od moža pričakovala, kteremu bi mogla pouzdati srce in dušo svojo. . . . . Krasen je bil le-ta mladeneč; al edine telesne brhkote ni si imela Ljuboslava še kot vzor. Plemenito srce, plemenita duša mora kinčati onega, na kogar bi se ona navezala; svoboden v delovanji in mislih brez drzovitosti, z vdanim duhom brez hlimbe; z ljubečim srcem brez prilizovanja, ki se pogostoma čuje: „ti si moja večna ljubezen, solnce mojega življenja, brez tebe mi



ni ne živeti ne umreti itd.“ in še mnogo tacega, s čimur navadno mamijo sladkači dekliška srca....

Sprva Ljuboslava sama ni zapazila razvijanja teh čutil v sebi, od katerih se je nenadoma in v hipu omrežena videla; al tem čutilom zdaj ustavljati se bilo je prekasno. Pa čutil svojih tudi ni hotela tajiti; ni se hotela ogniti najprijetnejših, najsladkejših uric človeškega življenja.... Dozdevalo se jej je, da je dozdej dolgo dolgo spala, naenkrat pa da jo je probudila iz mamljivih sanj neka čudovita svitloba, pobliskajoča se jej v oči; le-ta svitloba pa je bila žar Ljubkovičevih oči, ktera jo je izbudila, in vnela jej h krati v srcu plamen tistega blagega, sladkega veselja, ktero do drobnega popisati se je že zastonj trudilo tisočero in še več peres. Da! nepopisljivo veselje je v nemala misel na Ljubkoviča v srcu Ljuboslave; na tihoma štela se je srečno, in v to srečo utopljeno najdemo jo vnovič sedeti zamišljeno pod cvetočim glogovim grmom. Bi li mogli tudi slišati, kaj lahko gibajoče ustnice njene ravnokar tihoma šepetajo?... Da, čuje se tihi zdihtleji in zraven hrepeneče besede: „Oj, da bi vedela, da resnično za mene čuti to, o čemur njegove oči govorijo; da bi bila prepričana, da ne ljubi druge, da ni še nikoli na nobeno žensko bitje navezal srca svojega“.... Pri teh besedah pritisne roko na prsi in omolkne; v očesu zasveti se solza, solza bistra ko kristal, ki se more zablinkati le samo v očesu taistega, čegar čuti se zibljejo še v zavesti nedolžnosti in ktera zavest navdaja človeško srce z rajskimi čutili.

Zamišljenost Ljuboslavino razdrami zdaj neka tiha hoja poleg grma; prestrašena ogleda se, in — Ljubkovič stal je pred njo!

„Nije ga na vsi zemlji pristojnejšega pajčalona, gospodičina, od belega glogovega cveta, ki vas je po vsem životu obsul..... Vidite, kako rado se loči od vejic, samo da vaše vilinsko truplo odeti more“ — reče pristopivši in priklonivši se Ljubkovič.

Devici rdečica zalije obraz in oko jej zablinkne; — prvi pot bila je tako z Ljubkovičem sama, in prvi pot v življenji čuti se tako zbegano, da jej sapa zapre besedo. — Čez nekaj časa se vendar zbere in pravi: „Gotovo me bolni oče potrebujejo, in vi bili ste tako dobri....“

„Ne, gospodičina, vaš ljubljani oče sladko počivajo in spiyo. Dovršivši po večem svoja opravila iskal sem vas v vaši sobi, ker pa vas nisem najdel ondi, napotil sem se, kamor me je gnalo srce“.... odvrne prijazno Ljubkovič, ter sede poleg Ljuboslave na mehko travico. — Ljuboslavi zatemni se pred očmi, živahno in močno tolče jej srce v prsih, in roka, za ktero jo je bil Ljubkovič prijel, tresla se jej je ko šiba. — Zdaj zašepetá Ljubkovič nekaj, tiho, nježno; — Ljuboslava nagne glavo, pobesi oči....

Radi bi čuli, kaj naznanja Ljubkovičevo šepetanje; al potok v dolini zažuborel je glasneje, zapadni vetrič šumljal je bolj pogostno z zelenim listjem; tudi zbodljivi grm ne dopusti nam bliže stopiti, da čujemo, kaj zali mladeneč na tihem razodeva Ljuboslavi!....

Kmalu se glasneje žuborenje potoka zopet vmiri, zapadni vetrič bolj rahlo igra z vejicami glogovega grma, kateri obilno vsiplje beli cvet na dve srečni bitji, ki se nahajate ravnokar v najblažniših trenutkih prve ljubezni, v trenutkih, o katerih je pel izmed prvakov nemških pesnikov, Miroslav Šiller, in za njim naš slavni Koseski:

„O! up sladák, o nježne želje,  
Ljubezni prve zlati čas!  
Očesa zro nebes veselje,  
Topí nam srce rajski glas.  
O! da bi vedno v cvetju bila  
Ljubezni mlade doba mila!“

Večernica je bila že vzšla, polni mesec je plaval v vsi svoji brhkoti ter nastavljal svojo pot dalje in dalje tje po neizmernem višnjem obzorji; v logu pa odmevali so koraki, in pod senco starih hrastov videti sta dva presrečna, vrnivša se polagoma proti domu. To sta nam Ljubkovič in Ljuboslava.

V kasni noči, ko je že vse počivalo v gradu, najdemo Ljuboslavo pred sliko Matere Božje klečečo in iskreno priporočujočo se Bogu. Današnji dan bil je namreč najneobičajnejši med vsemi, kar jih je še doživela, in mladinsko njeno srce, ki ni moglo tolikih dušnih vtisov brez kakih nasledkov v-se sprejeti, olahkovalo se je v iskrenih molitvah in v vročih solzah. — Od brežulka iznad doline, kjer je nekdej rešila Judito očitvidne smrti, prinesla je nocoj nova, blaga, srčna čutila; — od bolniške postelje ljubljenega očeta pa strah pred bližnjo ločitevjo in osamljenjem. V kalnem očesu in vpadlem obrazu očetovem brala je le predobro njihovo vidno pešanje in oslavljenje. Tako srečavanje toliko različnih čutil! — pač ni čudo, da je potrló srce in dušo blage deklice tako, da se je zgrudila na kolena ter v molitvi si iskala okrepčanja. Dolgo dolgo jo vidimo tako zamaknjeno v tiho pobožnost, — globoki zdihi dvigujejo se jej iz srca, dokler poslednjič okrepčavno spanje ne zatisne njenih trudnih oči.

(Dalje prihodnjič.)

## Dopisi.

**Iz Štajarskega.** — Slovenci! Skoraj bo leto in dan tega, kar smo se v Ljutomeru pri prvem taboru pod milim nebom zbrali, pogovarjali se in sklepali o naših najsvetejših, pa tudi do zdaj najbolj zanemarjenih pravicah. Od tistega časa se je že več nego 85 jezer Slovencev v 7 taborih zbralo, kjer so enoglasno pod milim nebom izrekli, da hočejo biti zvesti Avstrijani ali ob enem pa tudi ravnopravni z Nemci, Madjari in Italijani, da nečejo ne ene trohice več, pa tudi ne ene trohice manj narodnih pravic kakor jih ti 3 narodi v našem cesarstvu uživajo.

Mogočno se je razlegal glas teh 85 jezer naših bratov, ali še je bilo premalo dozdej. Treba je da se mi Slovenci v vsakem mestu, v vsakem trgu, v vsakem okraji, v vsakej fari, tako rekoč v vsakej vesnici v tabore zbiramo, da ves slovenski narod kakor en mož na noge stopi in soglasno zahteva pravice, ktere mu gredo po Bogu in pravu.

Iz tega obzira vas vabijo podpisani možje na tabor v Ormuž, kateri bo v nedeljo 8. avgusta 1869 ob štirih popoldne v Kečkovem logu pri cesti v Središče. Pogovarjali se bomo tam in sklepali o naših najsvetejših pravicah in tudi o raznih drugih nam vsem neizmerno potrebnih stvaréh.

Vsak tabor je tako imeniten shod, da ne bi ga smel zamuditi nihče, kdor koli more z doma!

Torej na noge, slovenski možje! posebno vi iz Ormuškega, ljutomerskega in ptujskega okraja, vsakdo naj pride, bodi si kmet, želar, nagornjak ali vincar, v nedeljo 8. avgusta popoldne na tabor v Ormuž!

Samo ako bomo na jezera zbrani Slovenci povsod po besedah sv. evangelija na tiste dveri trkali, skozi ktere se gre k našim narodnim pravicam, bodo se nam gotovo enkrat odprle! —

Dr. Ivan Petovar, odvetnik v Ormužu; Ivan Kukovec, posestnik, okrajni zastopnik in šolski svetovalec v Ljutomeru; Davorin Stanič, posestnik v Hardeku; Ivan Farkaš, posestnik, župan in okrajni odbornik iz Ilijaševca; Matija Horvat, krojač v Ormužu; Andrej Rajh, posestnik in župan iz Pristave; Andrej Zidarič, posestnik v Hardeku; dr. Anton Klemenčič, župnik, okrajni odbornik in šolski svetovalec v Ljutomeru; Jurij



Če toraj Keltomani nimajo drugih dokazov za keltičnost teh denarjev nego nekoliko nerazloženih imén, dosti je očitno, da njihova trdenja stojijo na šepastih nogah. (Kon. prih.)

## Vrtec lepoznavski.

### Prijateljici.

Novela.

Poleg Dragoile Jarnevičeve svobodno posnel J. Levičnik.

(Dalje.)

#### VI.

Nekaj malo nedelj minulo je bilo od onega večera. Ljuboslavini jok in zdihljeji tisto osodepolno noč pač niso bili zastoj in prazni; predčutki bili so le prerisnični, da se bodo oče kmalu preselili v domovje nezapopadljive večnosti. Očetu prihajalo je namreč od dne do dne huje; vidoma pešale so njihove moči. Neki večer sedela je Ljuboslava jokajoča pri zglavju na smrt bolnega očeta, in Ljubkovič je stal žalosten blizo postelje. Po dolgem molčanju stegnejo oče roko izpod odeje ter spregovoré s tihim in slabotnim glasom: „Ljubkovič! odkrili in razodeli ste mi svojo ljubezen do mojega deteta, in ker sem prepričan o poštenem značaju vašem, kakor tudi o vaši razumnosti pri vladanju obširnega gospodarstva, pri katerem ste mi bili tako spešno v pomoč, ne ostaja mi drugzega, ko blagosloviti vaš sklep in dati vam v zakon mojo edinico, Ljuboslavo, ljubljeno hčer mojo. Da bi mi bili priobčili poprej željo svojega srca, dal bi bil vaju že zediniti po obredu sv. cerkve, in veselilo bi me bilo, biti svedok vajine sreče.... al to.... ni mi več odmenjeno.... Dete moje, srčnodraga Ljuboslava! ne jokaj se!... in ko prvi bol o moji smrti in zgubi premine, ne odlašaj vdati se možu, ki hoče za tvoje in tudi lastno blagostanje skrbeti. — Ti si edina dedinja vsega mojega obilnega premoženja, s katerim smeš ravnati po svoji prosti volji; kadar pa se poročita, imela boš moža, ki ti bo olahkoval dni življenja. Otroka moja draga, podajta mi desnici.... Tako.... Bog vaju naj blagoslovi, kakor vaji tudi jez blagoslavljam... bodita in ostanita srečna... Ljuboslava!... moja sestro....“

Tu Vilneviču beseda zastane, glava omahne nazaj na zglavje, in — in sklenil je blagi mož življenje svoje. — „Oče, ljubljeni, mili oče!“ — presunljivo zavriskne Ljuboslava, pade prek mrtvega trupla in s potoki solzá kropi mu še topli obraz. Ljubkovič pustil jo je izjokati se, da premine jej prvi dušni bol; potem pa jo vzdigne, izroči prihitevši ključarici, ter z ostalimi domačini preskrbi vse daljno potrebno za mrtvo truplo vrlega rajnega Vilneviča.

Tretji dan bil je pogreb, pogreb spoštljiv, kakor se spodobi tako cenjenemu možu. Na mogilo, ki je za vselej zakrila Ljuboslavi srčno-ljubljenega očeta, sadila je tužna devica v tistem joku potočnice in karanfile; Ljubkovič pa bil jej je v pomoč pri tem delu, tolažeč jo z upi mile jima prihodnosti in z zagotavljenjem svoje večne ljubezni.

Tri nedelje potem, ko je bila zgubila ljubljenega očeta, sedela je Ljuboslava zopet pod nam že znanim glogovim grmom; al drugač sta bila zdaj obadva opravljena. Glogovo cvetje bilo je že zdavnej odpadlo, v zeleni travici ovenelo ter od veterca na vse strani razneseno bilo; vejice oblekle so bile zeleno listjiče. Tudi Ljuboslava spremenila je bila svojo obleko, al ne v barvah upanja, — ampak v barvah globoke, dolgotrpeče tuge. Žalostni vzrok pogosto prelivanja solzá po-

brisal jej je bil vso rdečico raz obraz in glava z vlažnimi očmi pobešana jej je bila proti prsim. Celó sladka zavest prve ljubezni nadvladana je bila od žalujočega čuta o zgubi očetovi, ter stisnjena jej bila v dno srca; — duša bila jej je neizrečeno otožna in nekako vsa omračena. — Solnce je stalo še na obzorji, tički so imeli po bližnjih grmičih svoj šunder, trta je stala v najlepšem cvetju, tu pa tam kukala pa je že tudi kaka grozdna jagoda zmed zelenega listja. Toda za vse to ni se zmenila Ljuboslava; zamišljena je sedela, z laktom na koleno naslonjena; oko njeno merilo je z žalostnimi pogledi pred njo razprostrto dolino. Vsa tako zamišljena ni čula lahkkih korakov v travi, ni zapazila sence, ki jo je neko telo pred njo nanoslo; — nepremično je sedela. Ravno nasprot zapadajočemu solncu pride zdaj senca, in to jo nekako zdrami. Pogleda naglo kviško in v hipu skoči na noge....

„Judita — ljubljena, zlata moja Judita!“ — zavriskne Ljuboslava, objemajoča prijateljico, ki je stala pred njo.

Dolgo časa se držite prijateljici objeti, kakor bi bili zraseni v eno telo; še le, ko se spustite iz naročij, pogledate si v oči, in potem po obleki. Ljuboslava opazi, da je tudi Judita zagrnjena v črno; vstraši se, misleča, da jej je umrl dragi soprug.

„Kako, za Boga, da si v črni opravi“ — zavpraša jo Ljuboslava skrbljivo.

„Ne sili me li sveta dolžnost, obžalovati očeta, kakor ti? Bili so ja tudi moj mili odgojitelj in skrbni za-me oče, akoravno so v zadnji dōbi nekako ostro postopali proti meni“ — odvrne priliznjeno Judita. — Te besede vsplamtijo Ljuboslavo; strastno objemajoča Judita pravi dalje: „No, res vidim, in prepričana sem, da nisi nas pozabila, akoravno bi bila to že mogla misliti o tebi“. Poljubujoča si prijateljico in sestro odvrne Judita: „Dan in noč bila si ti samo edina misel moja; vedno koprnela sem po tebi, tako da niti moj zaročnik, niti vsi njegovi pokloni niso mogli utolažiti mi srca. Zmiraj stregla sem na kakov glas od tebe, in le tega čakala, kdaj bodo oče rekli le še eno besedo, da naj pridem domu. Stokrat rajši bi bila storila to, ko možila se; zato sem vedno odlašala poroko in zavlačevala ženina svojega od dné do dné. Konečno sklenem, da ti bom svoje namene pismeno naznanila, kar zvem prežalostno novico, da so umrli blagi oče in da si ti ostala sama. Brez vsega premišljevanja se odrečem zdaj svojemu zaročniku, ovijem se v črno ter napotim se le-sem, da vzejemno s teboj obžalujem ljubljenega očeta. Po moji neizmerni ljubezni proti tebi merila sem tudi tvojo proti meni, in prišla sem naravnost semkaj, da s teboj delim breme žalosti, ki se razdeljeno nosi laže, kakor če tišči le en hrbet. Samo zavolj tebe, predraga Ljuboslava, zapustila sem zaročnika, odpovedala se ljubljenceku svojemu, samo da s teboj zdaj žalujem, in kasneje se zopet radujem o sreči tvoji; kajti čula sem, da si — nevesta!“

Ktero pero je zmožno, da bi opisalo radost Ljuboslavino; kdo je, da bi preštel poljube, s katerimi je obisipala zvesta duša prijateljico svojo.

Še ste stali prijateljici objeti poleg glogovega grma, ko zabevska mali kužek Ljubkovičev, in zdajci za tem stopi tudi on sam pred nju. Zagledavši namest ene dvoje krasnih bitij, postane en čas kakor nekako oplašen, zatem pa ju pozdravi ter podá Ljuboslavi snopič rdečih jagod, rekoč, da jih je potoma le-sem nabral, vedoč, kako ona ta sad rada ima. „Zahvaljujem se vam, Ljubkovič“ — reče devica, vesela primši šopek jagod; zatem prime Judito za roke, objame jo vnovič in reče: „Glejte ljubljeno sestro mojo, prijateljico mojo, mojo Judito, o kateri sem vam že tolikokrat pripovedovala; — prišla je



tolažit me v tugi in delit žalost mojo.... gotovo mi bo zdaj odleglo pri srcu“....

Ljubkovič se molčeč prikloni in pogleda deklico v obraz. Je bil li žar zahajočega solnca, ki je storil, da je Judita kakor razcvetena rožica v svoji rdečici sijala; ali je njeno že od narave rdeče lice v tem trenutku še bolj zagorelo, — tega nočemo preiskovati; — to pa vemo, da je Ljubkoviču, ko se je igral z neko v rokah držečo cvetko, šinila neobičajno kri v obraz.

Zopet povzame Ljuboslava, obrnivša se proti Juditi, besedo, ter pravi: „Glej! to ti je gospod Ljubkovič, naslednik mojega pokojnega očeta v gospodarstvu, in....“ — „Tvoj zaročnik“ — dodá Judita, in zasmaja se po svoji stari lahkomišljeni navadi. — Ljuboslava zarudí, in Ljubkovič se zopet molčeče prikloni.

Zadnji žarki zahajočega solnca obsejavali so tri na videz srečna bitja, in Ljuboslava pravi poslednjič: „Solnce odpravlja se svetit s svojo blago lučjo drugim, daljnim pokrajinam; zapustimo toraj tudi mi ta mili krajček in vrnimo se domu!“ — S temi besedami prime Judito pod pazduho in vsi se odpravijo na odhod. Deklici ste šli naprej, Ljubkovič za njima, pregledovaje in tiho občudovaje šibko vilinsko rast in nježno gibljivost dveh v resnici prezalih lepotic.

(Dalje prihodnjič.)

## Dopisi.

**Iz Štajarskega.** — Nemški „liberalci“ so oklicali na prihodnjo nedeljo 8. dan t. m. shod v Celji, v katerem hočejo razgovarjati se in sklepati o sledečih petih točkah: a) zakaj bi škodila ločitev doljnega Štajarja od gorenjega? b) zakaj škoduje narodni prepir? c) ali ni koristno, da se v ljudskih šolah doljnega Štajarja uči nemški? d) ali se konkordat vjema s svobodno državo, in če ne, kaj je storiti, da se odpravi popolnoma? in e) ali ne bi kazalo osnovati demokratično društvo? — Ko je ta nemški program bil razglašen, so veljavni štajarski rodoljubi sklenili, tudi se udeležiti tega shoda in okoli 200 slovenskih mož vabi domoljube v ta shod s tem-le oklicem:

### Slovenski rojaki!

Ni še preteklo leto in dan, ko ste se naše in naših narodnih prijateljev povabilo na tisoče in tisoče zbrali na slavni tabor v Žavcu, da ste se posvetovali in sklepali o tem, kako bi moglo osiromašeno in v vednostih zaostalo slovensko ljudstvo svoje nepovoljno stanje zboljšati si in vredno v vrsto stopiti k drugim avstrijskim narodom. 16 000 Slovencev vseh starosti in stanov Vas je kakor iz enega grla v Žavcu izreklo, da si morete boljšo prihodnost le potem pridobiti, ako se Vam dajo iste pravice, ktere zdaj v našem cesarstvu vživa samo nemški in magjarski narod. Ravno tako enoglasno ste potrdili, da se more to le zgoditi, ako se zedinimo vsi Slovenci v eno celoto.

Vaši glasovi, ki so se 6. septembra lanskega leta mogočno razlegali po prelepi Savinski dolini, niso ostali glas vpijočega v puščavi. 85.000 Vaših rojakov iz vseh krajev razkosane slovenske domovine Vam je med tem na 7 taborih ponudilo svojo bratovsko roko in Vam postavilo besedo in roko, glavo in srce, da ne odnehamo, predno ne dosežemo vsega, kar smo za potrebno spoznali.

Narodni nasprotniki, zlasti narodni odpadniki, so srpo gledali na slovenski narod, ki se je začel izbujati iz tisočletnega spanja in tirjati svoje človečanske pravice. Naše narodne branitelje, ki so se po zborih in

časnikih potezali za blagor in srečo slovenskega naroda, so črnili; naše tabore so zaničevali, našim taborskim sklepom so se posmehovali.

Vendar to vse še našim nasprotnikom ni bilo dovolj; saj s takim ravnanjem vendar niso mogli tabor-skih sklepov ovreči, ne naših pravičnih tirjatev utajiti. — Nekteri možje, ki so se žalibog zopet in zopet skazali kot najhujše sovražnike slovenskega ljudstva, sklenili so napravljati nemške tabore na slovenskih tleh in si od tega obetali, da bodo slovensko ljudstvo ločili od njegovih voditeljev, do katerih je imelo in še ima toliko opravičeno zaupanje.

V teh besedah je izrečen namen in pomen tako imenovanega „ustavnega zbora“ v Slovenski Bistrici. Nemci in njih nenemški privrženci, ki so bili ta zbor sklicali, so se sicer prepričali, da se slovensko ljudstvo njihovega pomenkovanja ni hotelo udeležiti, vendar so sklicali na 8. dan avgusta sklicati enak shod tudi v Celje. Takrat pa so segli naši narodni nasprotniki še nekoliko dalje. Sklicali so v tako imenovani hrastovi gozdič (Eichenwaldl) pri Celji očitni shod (tabor) pod milim nebom. Kakor Vam je znano, bo hotel ta zbor v Vašem imenu sklepati o Vaših najsvetejših zadevah, zlasti bo hotel izreči, da se na toliko kosov razdeljeni Slovenci ne bi smeli združiti v eno politično celoto, in da naj Slovenci, kakor do zdaj tudi v prihodnje na lastni zemlji živé pod tujo nadvlado.

Prebivalci savinske doline in celjskega okrožja, dragi rojaki, ki ste pri volitvah, pri taborih in v vsakdanjem življenju tako možki in čvrsti stali okrog narodne slovenske zastave — izgled in ponos svojim rojakom — ako nočete zapustiti svojega slavnega mesta in poklica; ako nočete, da bi tujci v Vašem imenu sklepali o Vaših narodnih pravicah, ako nočete sami zatajiti in preklicati tirjatev, ktere ste lansko leto na Žavskem taboru tako navdušeno izrekli: ako nočete preklicati pooblastil, ktera ste dali svojim narodnim deželnim poslancem, ki se s tolikim požrtovanjem in na vso moč poganjajo za Vaše in naše pravice, za Vašo in našo srečo; ako vsega tega nočete, — in vemo, da tega nočete in ne morete hoteti — pridite v nedeljo 8. avgusta ob pol enajsti uri zjutraj v hrastovi gozdič poleg Celja. Pridite vsi, ki se še spominjate veličastnega tabora Žavskega, pridite vsi, katerim je mar za čast slovenskega imena in poštenja, pridite in brez strahu izrečite: Sklepi Žavskega tabora so še danes naši neomahljivi sklepi! Živila Slovenija!

Na imenovanem kraju Vas bomo čakali ne le mi podpisani, ampak še drugi prijatelji in zagovorniki slovenskega ljudstva. Pričakujemo Vas tem bolj in tem več, da svetu pokažemo, kako se čutimo složne in edine s svojimi poslanci in zagovorniki. Tu hočemo izpričati, da se ne borujemo za drug namen, nego za to, da se vresniči vzvišena beseda presvitlega cesarja: „Avstrija naj bo velika domovina, ki hoče z enako pravico, z enako ljubeznijo objemati in gojiti koristi in posebnosti vseh svojih narodov, naj že govore ta ali oni jezik!“

Nemci napravijo na ta dan za-se še drugih veselíc in gostij. Teh se toliko časa ne moremo udeleževati, dokler nam ne pritegnejo, da je naše prizadevanje pravično. Udeležimo se samo očitnega shoda! Pri vsem pa ostanimo resni, mirni, trezni, pa odločni; ne žalimo nikogar, pa se tudi ne pustimo od nikogar žaliti: tako se bo tudi naš nasprotnik prepričal, da slovensko ljudstvo ne sovraži nobenega naroda, da pa hoče samo določevati o svoji zdajnosti in prihodnosti. Kakor vselej, naj nam



Ker je ta knjižica zatega del velike pomembe, naj nekoliko vrstic posnamemo iz nje.

Gotovo — pravi knez Czartoryski — bi vsakdo izmed nas poslancev si želel marljivo delati v svojem poklicu zato, da se dežela povzdigne v svojem gospodarstvu, v svoji omiki in svobodi. Tako prizadevanje pa je vmrtušeno, organiško delo težavno in osnova političnih strank skor nemogoča zavoljo glavnega vprašanja, ki na nas pritiska, in to je, kako naj se Avstrija vredi in v nji Galicija.

Prvo vprašanje je: za kaj neki prav za prav gré? Mi odgovarjamo na to, da ne gré samo za razmero Galicije do vlade in do družih dežel avstrijskih, ampak da gré zato, kako da se vtrdi Avstrija na stanovitnih podlagah.

Avstrija se je mōgla mnogo mnogo let pod policijsko, birokratično in vojaško sistemo obdržati, in ni se slišalo vprašanje, zakaj da se vzdrži in kako se vzdrži. Cesarski uradnik je nadomestoval državo, in „ultima ratio“ njena bil je žandarm. Ko pa se je začelo v Avstriji pod krilom svobode vladati, nastopilo je pri mnogovrstnih narodih z različnimi potrebami, ki so od onihmal morali molčati, vprašanje: kaj pa je prav za prav „Avstrija“? in kako, s katerimi pomočki in na katerih podlogah se more vzdržati? In vsak narod je po svojih razmerah prevdarjal to vprašanje.

Pri tem vprašanji pa se je pokazalo, da podlage národne enojnosti ni, in čutil je to tudi nemški del Avstrije. Naravno je tedaj pri vsacem pravem Avstrijancu vprašanje: v katerem smislu naj se prenaredi in presnuje država, ako hočemo, da po tolikih nesrečah zopet se povzdigne?

Tako prašajo narodi — in to je pravo avstrijsko vprašanje — in odgovor je čisto naraven, ker je tak, da zadostuje vsem narodom, in to je odgovor pošteenega porazumljenja, svobodne in neprisiljene sprave, — to je federalizem.

Ta misel se vjema s preteklostjo Avstrije in prihodnostjo njeno, — s preteklostjo, ker prav naravno izhaja iz zgodovinske osnove avstrijske države, — in s prihodnostjo, ker najbolj zadostuje sedanjim svobodnim in narodnim prizadevam.

Po naših mislih ne gré dandanes za to, koliko naj narod narodu dovoli, ampak za to, kaj naj dobí vsak narod, da ima to, kar ima vsak drug narod. Koncesija je darilo, za darilo pa ni beračiti nobenemu narodu; mi prosimo le za edino to: Avstrija naj se spominja na pogoje svojega lastnega obstanka.

Knez Czartoryski potem prav jasno razlaga bistvo federalizma in da je potreben Avstriji sploh in še posebno za Galicijo, in pobija pretveze proti federalizmu, ki so le prazna mēgla; med temi je tudi to vprašanje: ali ne bi nas federalizem iz stališča svobodnih idej vrgel v naročje nazadnjakov? Knez Czartoryski odgovarja na to vprašanje, da nikdar ne. Federalizem je v obče in za Avstrijo še posebno najsvobodnejša sistema, ktera vsem narodom daje pravo in svobodo.

Po vsem zahteva, naj deželni zbor 1) ostane pri svoji deklaraciji, in 2) naj odločno priznava federalizem.

Poslanje galicijskih poslancev v državni zbor po mislih kneza Czartoryskega ni principiuelno vprašanje, to je le vprašanje parlamentarnega takta.

## Družbene stvari.

### Družba sv. Mohorja.

Kakor smo že v zadnjem listu omenili, se je družba to leto zopet za mnogo udov pomnožila. Število vseh

družnikov, letnih in dosmrtnih, je 13.666, po tem takem 3208 več od lanskega leta. Ako pogledamo na posamezne škofije, vidimo, da je v goriški priraslo 281, v krški 132, v lavantinski 1574, v ljubljanski 990, v tržaški 106, v sekovski 24, v poreški 50, in v raznih drugih škofijah 51 udov. Vstanovnikov se je 31 na novo oglasilo.

Vsak družnik dobí letos sedmero bukev, namreč: 1. Življenje svetnikov IV. snopič; — 2. Kristusovo življenje in smrt II. snopič; — 3. Domače in tuje živali II. del; 4. Umni gospodar, spisal Jančar; — 5. Baraga, spisal prof. dr. Vončina; — 6. Perpetua, spisal prof. Lésar, in 7. Koledarček za leto 1870., vsega skup okoli 80 tiskanih pól.

„Besed.“

## Društvo sv. Jeronima za izdavanje pučkih knjigah

vživa mnogo milosti i zaštite od strane zagrebačke generalkomande. Društvo ima ponajviše članovah u vojničkoj Krajini osobito iz prostijega puka, komu baš društvo ima biti u har. No još je na predlog rečene visoke vlasti na višjem mjestu dopitana nagrada od 50 for. za gosp. Mijata Stojanovića, nadučitelja u Zemunu, koji je priredio prvu knjižicu („Pijanac“) što ju je ovih danah društvo sv. Jeronima izdalo. Čast i svaka hvala onim, koji tako za prosvjetu svoga puka mare!

„Pučki Prij.“

## Vrtec lepoznavski.

### Prijateljici.

Novela.

Poleg Dragoile Jarnevićeve svobodno posnel J. Levičnik.

(Dalje.)

VII.

Smrtna tišina, ki je vladala dozdej v grajščini N—\*ski, se je skoraj zamenila z nemirom in šalo; kajti akoravno žalujoča po očetu hodila je Judita v črni opravi, ni bila kratkomalo otožnega ali pobitega srca, marveč pogosto jo slišimo prepevati in krohotaje smejati se. Ljuboslavi bilo je sicer to zoperno, prav v srce zoperno; al ni si upala svariti jo, da ne bi komaj vnovič dobljene sestre in prijateljice zopet zgubila. Enkrat si Ljuboslava vendar ni mogla kaj, da ne bi vprašala Judito, kako vendar mora prepevati pri tem, ko pravi, da jej srce plava v žalosti. Judita se nasmeja in odgovori: „Da bi si srce od same tuge tudi iztrgala iz prsi, očeta ne prebudim več iz smrtnega spanja; tebi pa žalost preseda toliko, da si že vsa preobledele: zavolj tega bi te rada nekoliko razvedrila in oveselila, da se ti vpadla blede ličica zopet enmalo pordečijo.“ — Za toliko skrb in ljubezen zahvali se Ljuboslava svoji prijateljici.

Približala se je bila zdaj doba, da se Ljubkovič in Ljuboslava za vselej zedinita po sladkem zakonu. Črne obleke so se odpravile ter delale priprave za ženitovanje. Okolnosti so zahtevale, da se vse to dovrši bolj tihoma; navadna doba javnega žalovanja namreč ni bila še minula, pristojnost pa ni dopuščala, da dvoje zaročenih in ne venčanih pod eno streho, akoravno v veliki grajščini, za dolgo skupaj stanuje. Zastran tega prijatelji nagovoré Ljuboslavo, naj se pohiti s poroko; v to ona po nekakem obotavljanju privoli.

Bil je čas trgatve in spravljaja sadja. Nenavadno bogato je razlil mili Bog svoj blagoslov čez plodonosno zemljo; obilno bogato obrodili so bili vinogradi in sadovnjaki, in od vseh krajev čuli so se veseli glasi tr-



gačev, grom možnarjev in drugi radostni kriki. Vesela stopi neki popoldan Judita k Ljuboslavi v sobo in jo vpraša: hoče li iti na trgateg v vinograd? „Danes ne pojdem“ odgovori Ljuboslava; nekaj se mi ne ljubi, ker boli me glava; pa zastalo mi je tudi mnogo računov, ki morajo biti vredjeni še pred venčanjem“.

„O jo mine! jez bi pa tako rada šla; bode namreč pri trgačih, kakor so pravili, po dokončanem delu godba in ples, in to bi za vse življenje rada videla“.

„To more tudi lahko biti, draga Judita; Ljubkovič gré na vsaki način tje, in ti ideš ž njim“.

„Z Ljubkovičem?“ — zavpraša nekako naglo in strastno. Okó jej zablistkne in lice porudi.

To vprašanje se nekako čudno zdi Ljuboslavi. — Zdaj stopi Ljubkovič v sobo, naznanjaje, da odhaja v vinograd. Nagloma pristavi Judita: „Tudi jez želim iti v trgateg, in Ljuboslava mi je rekla, da morem iti z vami, gospod Ljubkovič“. — Tu izmenjata Judita in Ljubkovič čudovit pogled, in Ljubkovič zarudi. Ljuboslava, držeča spise v roki delala se je, da v nje gleda, naglost vendar, s katero je Judita nagovorila Ljubkoviča, naredila jo je nekako sumljivo; — pogleda toraj od strani in vidi, da je Ljubkovič zarudel. Tudi migljej njunih oči ni jej ostal skrit.

„Ta dva imata gotovo nekaj v dogovoru, — morebiti snujeta za mene kako nepričakovano veselico“ — misli si Ljuboslava — „nečem jima toraj veselja kratiti“.

„No, sta li gotova?“ — zapraša glasno.

„Da! ako nimate nič več zaukazati“ — reče Ljubkovič.

„Nič več“ — odvrne Ljuboslava; zastran mene lahko odhajata“.

S tem se Ljubkovič in Judita poslovita in gresta, Ljuboslava pa je ostala pri svojem delu.

Hitreje, kakor je mislila, zvršila je Ljuboslava račune, ter položi jih na stran. Zdaj potiplje se za glavo in reče: Glava ne boli me več toliko, in mogla bi iti tudi jez na zrak. Čajte le! šla bom za unima dvema, bom le videla, kaj snujeta skrivaj.... zdajci pojdem, in to po bližnici skoz dolino; — opazevala bom tako lahko že iz daljave priprave, ki jih delata za moje oveseljenje! To bo smeha, ako nenadoma pred nju stopim.

Urno se napravi in odide.

Vinograd je bil najskrajniši na izhodni strani; — do pol ure dolgi pot vlekel se je s pričetka poleg njiv, in zatim poleg vinogradov. Ljuboslava, veselo skakljaje ko urnonoga srnica skoraj pride po dolinici do domačega vinograda, ki je segal celó doli v gričevo podnožje in delal tukaj precej velik ovinek. Trgači so bili se ravno povrnili od vrha doli in pričeli trgatve skrajni red. Ljuboslava vpraša jih za mladega gospoda, al v odgovor dobí, da ne vedó, kam se je podal; — mudil se je tudi le prav malo časa pri njih, dodadó delavci, potem pa je odšel tje okoli griča. — Ljuboslava nekoliko postoji in se zamisli; dalje vprašati ni hotela, da bi pri trgačih ne probudila kake sumnje. Kmalu napravi se tudi ona naprej, krene tje okoli griča, gré do konca vinograda, potem pa se pospne poleg mejnega plóta polagoma naviš. Iz daljave opazi gosto gabrovo lópico, katero so bili nasadili rajni njen blagi oče blizo vrha brega gori kakor počivalo v vroči poletni dôbi. Ljuboslava krene tje gori.

Ravno dospela je bila Ljuboslava k odzadni strani lopice, ko zasliši Ljubkovičev glas.

Postoji, in poslušaj.

Enaka okamnelemu kipu postane, slišajoča naslednje Ljubkovičeve besede: „Judita! — vi ste me storili najsrečnejšega pod solncem z oblubo vašo, da hočete biti moja....“ Judita odgovori na to: „I tudi

jez imenujem izmed vseh svojih dni najsrečnejši tisti čas, o katerem sem se le-sem povrnila, da pomagam obžalovati očeta .... Od blaženega trenutka, ko sem vas videla prvič, podajočega Ljuboslavi šopek jagod, od taiste ure bili ste Vi edina misel moja. Zavest, da njo ljubite, mučila me je neprestano, in samo iskrena strast, ki mi je zavzemala srce, môgla me je prisiliti, da sem se vam približala. Toda zdaj glejte, da se brž ko morete ločite od Ljuboslave, ktera snuje že priprave za venčanje. Vsaki njen vam namenjeni pogled mi je nož v srce, in komaj že čakam, da začujem besedo: ločitev“.

„Vse hočem tebi za voljo in ljubav storiti, Judita; vse, — zakaj željno hrepenim po taistem času, ko te bom mogel peljati ko zaročnico pred oltar“ — strastno reče Ljubkovič.

Vsa čuvstva spuntajo in razsrdijo se v Ljuboslavi, udje po vsem životu tresejo se jej ko šiba, — rahlo naslani se na tanka gabrova stebelca, da ne pade, — in tako en čas postoji. — Daljnega razgovora ni več razumela; kajti v ušesih jej je šumelo, kakor hrum mogočnega slapa, kakor bobnenje silnega groma; — vid se jej omrači in dozdeva se jej, da nahaja se v gosti tmini in globokem močvirju, kjer jo napadajo divje zveradi vsake vrste. Kakor kip iz marmeljna stala je, mrzla, nepremična. Konečno umiri se čuvstev strahoviti boj, — okó in vid se jej razvedri, trepetanje udov prestane; — al boriti se je mogla mnogo, da ni vnovič omedlela.

Polagano zgrudi se v travo.

(Dalje prihodnjič.)

## Nemškutar. \*)

(Iz „Slovenije“ 22. septembra 1848.)

Valovje napné se, Sloven'ja ne spi,  
Viharju grozivnemu brambe gradi,  
In dvigne perute iz praha;  
Pa kamor oberne jih lep samolet,  
Zavira namembe ponemčen izmet,  
Ki kita do križa mu maha.  
Natihoma, brate, povedal ti bom:  
O tebi sramuje slovenski se dom,  
Sramuje se, votli nemškutar!

Presilnimu tlačanju priti v okom,  
Napravlja Sloven'ja zedinjen si dom,  
In neče se v Nemško vtopiti;  
Nasprotno modruje otujčen izbirk:  
Zdaj ravno se praži na Nemškem ocvirk,  
Hitimo deležni ga biti!  
Sloven'ja kovarnik zavidljiva ni,  
Zapovdi se ona devete derži,  
Ter neče ga, votli nemškutar!

Sloven'ja slobodna potrebo spozná,  
Da šoli domačo besedo vpeljá,  
Besede slovenščine gladko;  
Ožuljen učitelj pa briše si znoj:  
Kaj bomo tradirali, misli, oj! oj!  
Sej nemamo drujga ko pratko!  
Učil je, ne zabi! Slovenec modrost,  
Ko glodal še Neme je medvedovo kost,  
Se našlo bo, votli nemškutar!

\*) V „Novicah“ je razglasil Koseski vse svoje pesmi, ki jih je doslej na svetlo dal, razun te, ki je l. 1848. natisnjena bila v časniku „Slovenija“ in ktere se slavni pesnik, kakor je unidan odboru Matičinemu pisal, sam več ne spominja. Zato naj jo „Novice“ vvrstijo drugim njegovim pesmam v našem listu natisnjenim.



ker smo mu to že v privatnem pismu razložili, ni nam treba tukaj reči ponavljati.

Gotovo bodo tudi nemški učenjaki ta spis presojevali, in ako so pravični, morajo mu obilo hvale izreči, pričakovati se pa ne sme od onih, kateri niso te šole, ktere se gosp. pisatelj drži, in ki je po našem lastnem prepričanju edino prava. — Izvrstni ta spis po vsem tem živo priporočujemo vsem, katerim je mar za napredovanje mitologičnih raziskovanj in za razvitje tako bistre domače glave. Bog daj g. pisatelju skoro tako mesto, na katerem mu bode dovelj časa z vsemi močmi delovati na tem še malo malo obdelanem slovstvenem polji. Latinski pregovor pravi: „ex ungue leonem“, in tudi gosp. pisatelj nam je s tem svojim prvencem pokazal moč in sposobnost za takošna raziskovanja. Hvala in slava mu! \*)

Dav. Trstenjak.

## Vrtec lepoznavski.

### Prijateljici.

Novela.

Poleg Dragoile Jarnevičeve svobodno posnel J. Levičnik.

VII.

(Dalje.)

Iz daljnih nogradov slišalo se je petje, streljanje, ukanje, bobnanje in brente, žvižganje in vsakteri znamki veselja. Al vsi ti glasovi zoperni so v dušo Ljuboslavi; z uprtim očesom, z ledeno-mrzlim znojem na čelu, z smrtno-bledim obrazom sedela je v travi, potrta na smrt, in videti je bilo, da snuje konečne resnobne sklepe. Okó jej zdajci vplameni, življenje povrne se jej zopet v teló, naglo skoči na noge.

Ljubkovič in Judita sta že zdavnej odšla iz lope; Ljuboslava — od nikogar v svojih res pravih smrtnih stiskah nevidjena — spusti se zdaj jaderno zopet navzdol, krene po dolini prek nogradov in njiv, ter maha jo tako urno, da prisedša v grajski vrt mogla se je opočiti na travnati klopi, predno si je upala priti po stopnicah v svojo sobo. — K sreči še ni bilo unih dveh domá, in Ljuboslava, dospevša v svojo stanico, pade s potrtem srcem na posteljo. Potoki solza vlijó se jej z oči.

„Judita! oh! kaj si mi storila! gadi razjedó naj ti srce!“ — zastoka globoko.

Bil je to klik na smrt ranjenega srca, za ktere ga pa Ljuboslavina duša vedela ni.

V solzah olajšala si je nekoliko srce; zdaj zopet vstane.

Ni bila Ljuboslava zdaj več to, kar je bila poprej. Vsa brhkost zbežala jej je bila hipoma raz obraz. Milota spremenila se je v resnobljivost, — plemenite črte obličja, znaki uzvišene duše, odstopile so mesto nekaki ostrosti; — bistro okó je zatemnelo, in višnjele ustnice tresejo se jej kakor v mrzlici. — Tako prehodi nekolikokrat po sobi, postaja, oči dvigne k nebu in kakor k molitvi sklenjene roke povzdigne kvišku. „Oče moj!“ — začne zdaj z neizrekljivo britkim glasom Ljuboslava govoriti pred-se — „nepozabljivi oče moj! — na smrtni postelji ste me blagoslovili, in blagoslov vaš mogel bil mi prinesiti srečo.... neposlušnost in slepa ljubezen moja, trapasto zaupanje v to hinavko pa uznemirilo vas je v grobu in blagoslov vaš zapustil je mene nevrednico. Onadva, ki sta mi bila najbolj draga, kterima sem darovala dušo in srce, za ktera bi bila dala kri in življenje, — onadva snujeta gádnó kovarstvo, —

postala sta izdajavca.... Odpuščam jima.... naj bosta srečna.... daleč hočem pobegniti in zapustiti ju v plodu njihovega izdajavstva.... Kako sta mi li mógla hlineža gledati v oči! — Judita! ti, ktero sem z nevarnostjo lastnega življenja otela smrti, — ktero sem nje govala na sestrinskih prsih, — zastran ktere izgubila sem tetkino ljubezen, ti sirota.... ti! — Mili Bog, kam me je prignala strast! — — ne! — nočem je preklinjati, nočem! kajti sama sem kriva! — Opominjevala me je teta, svarili so me oče, rekla sta oba, da gojim si gada, ki mi hoče izpiti srce....“

V tem pritisne roke na oči in postoji.... stopi k mizi, prične pregledovati pisma, račune; hodi po sobi, potem pa sede na klop, prekriža roke, nasloni se z glavo na blazino in zatisne solzne oči. Kdor bi bil ta trenutek stopil v sobo, najdel bi bil mrtvo telo; čez malo vendar zatrepečejo zopet krčovito ustnice, in to bil je prvi znak povračajočega se življenja.

Plaha odpre oči.

V tem času stopi Judita v sobo! — Strahovito prepade, ko vidi smrtni obraz svoje prijateljice.

„Ljuboslava! kako si vsa spremenjena; za Boga! kaj ti je?“ — zavpraša jo vsa preplašena.

„Boli me — glava“ — odvrne Ljuboslava, čelo brisajoča si z roko.

„Tudi Ljubkovič je nekaj obolel; tudi on toži, da ga boli glava“ — s plahim glasom reče Judita, in pogleda sestrí v oči; — Ljuboslava pogleda jo nasprot ostro, resnobno, in Judita, zažarena v lice, pobesi glavo.

„Morem se vleči v posteljo! Judita! pošlji mi hišino“ — mrzlo reče Ljuboslava in vstane.

Judita stoji vsa zbegana in osupnjena; nikdar še se ni Ljuboslava ponašala tako proti njej. Hotela je še nekaj govoriti, al sapa jej zapre besedo. Zaželi sestrí lahko noč in odide.

(Dal. prih.)

## Dopisi.

**Iz Dunaja 19. avgusta.** — Oddaljen od domačije človek goji še bolj hrepeneče želje, pogovarjati se pismeno s svojimi rojaki, kakor tačas, ko biva med njimi; toraj naj zopet danes po naših, nam zlasti tukaj v oddaljenem kraju predragih „Novicah“ spregovorim nekoliko besedic. Posebno mikavnost ima Dunaj za nas ljudske učitelje, ki se nahajamo iz daljnih dežel tukaj, zlasti zato, ker združuje s koristnimi znanstvenimi napravami tudi še zabavno-koristne stvari. O posameznih gospodarstvenih predmetih, ki se nam tukaj razkladajo, bolj obširno govoriti, bilo bi vsaj za zdaj odveč; — morebiti, ako Bog dá zdravje in potrebni čas, pozneje kaj več o tem spregovorim. Danes naj povem le toliko, da smo imeli dozdej dve tako imenovani popoldanski demonstraciji. Eno smo imeli že koj prvi dan našega poduka, 9. avgusta, in to iz bčelarstva. Gospod dr. Meliher, brez dvombe najbolj učeni bčelar našega cesarstva, nam je razkazoval tisti dan na svojem domu na „Alsergrund-u“ tako imenovane razložljive panjove (zerlegbare Bienenstöcke) s premakljivim sato vjem (beweglicher Wabenbau); opisoval nam je z jasno besedo njihovo korist, priročnost itd. Dalje nam je kazal praktično, kako se preženó bčele po kaki beli ruti iz enega panja v drugi, in sploh je govoril tako iskreno, da se je videlo, da je g. dr. Meliher res mojster v svoji struki. — Drugo demonstracijo smo imeli danes, 19. t. m. popoldan ob 4. uri pod vodstvom nam najljubšega profesorja g. dr. Vilhelm-a, ki nam razklada gospodarstvene uke. Kar nam je namreč dozdej v šoli razkladal o gospodarstvu in gospodarstvenem orodji, to nam je danes kazal v pomanjšanih, pa vrlo dobro ponarejenih modelih. Videli smo tù ceví za

\*) Da se tudi slovstvo naše domače obogati z izvstnim tem dr. Krekovim delom, prinese ga in še nekoliko pomnoženo „letopis“ Matice slov. v slovenskem jeziku. Dr. Krek sam ga piše slovenski.



„Jaz pridem iz druge dežele  
Ker Polkonji so domá,  
Za vojske navajeni,  
Kot blisk so urni in strašni  
Pesoglave uganjajo,  
Ki nič človeškega ne vedô.“

Druga dežela je svet oblakov, tam je domovina polkonjev. Polkonji so tudi znani v ruski mitologiji, in se vjemajo z grškimi Kentauri po vseh kritičnih basnoslovcih spoznani kot: „Wolkendämonen, die mit ihren Feuerbränden, Felsstücken und der ganzen sonstigen Einkleidung als eine der rohesten Auffassungen des Gewitters anzusehen sind“. Po grških mitih je bil Kentaur, odzdolej človek, odzgorej konj. Slovanske basni ga predstavljajo na robe; po teh ni Kentaur človek konj, marveč konj človek. Imé sta Welcker in Kuhn dobro razložila v „Luftstachler“ od: *κέντρον*, stacheln, in: *αἶψα*. Koreniko kent v pomenu „stacheln“ so gotovo tudi Sloveni poznali, kajti pri njih cvetlica Rittersporn se veli: centrih ali centrig. Imamo po Slovenskem še obilo imen: Centrih v ženskem spolu: Centrižica, toraj najdemo v besedi on sufiks, kakoršnega v besedi kotrig, člen, ud. Tudi keltščina pozna: center, stimulus, stachel. Utegnili so se polkonji naravnost imenovati: Centrihi, Centrigi. Tri takošne polkonje nahajamo na slovensko-rimskih spomenicah, in sicer na kamenu zidanem v cerkev sv. Janeza pri Herbersteinu blizu Videža (Weiz) kakošnih deset ur od Gradca. En polkonj iz pečevnate duple vkrade psička, dva psička še stojita v dupli. En polkonj s kijem ubija psa kodrastega, za polkonjem, ki je psička vkradel, beži psica, tretji polkonj beži kos pečine z rokama držeč družima na pomoč. Na spomeniku še vidiš dve jagnedi.

Da tukaj nimamo pred seboj grških Kentarov, temoč slovenske polkonje, prepričamo se iz prestave polkonjev, ki so odzdolej konji z vsemi štirimi nogami, odzgorej pa ljudje. Tudi grški mitus ne vé nič o boji s psi ali pesoglavi. Pes je v slovanski mitologiji simbol vetra, kakor v staroindijski; simbol vetra je tudi „topol trepetlika“ v znamenje, da je na naši podobščini izražena ona nebeška prikazen (sceneria), kakor grom in blisk iz oblakov, ktere simbolizuje v mitih pečevnata gora, tirata vetrovje, burni vihar, kateri nečloveško divjá, zato pesem pravi, da pesoglavi nič človeškega ne vedó.

V tretjič piska zaroži,  
Tretj' služabnik tu stoji.  
Kaj se, kaj se po svet' godi?  
Jez pridem iz tretje dežele,  
Ker domá velik' ludje,  
Gore na gore znašajo  
Prot' neb' sopihajo in šurmajo  
Pa kolikor viš se vzdignjejo,  
Hujš' jih strele bijejo.

Tukaj najdemo mitus slovenski, podoben grškim gigantom — veletom orjašom, stramorom. Tretja dežela je toraj tudi v oblačnem gromskem svetu, in naša pesem nam opisuje strašen boj gromskih velikanov, divjanje hude ure — hudega viharnege vremena, katero hoče isto visoko svetlo nebo pokončati, ali ker je nad viharnimi gromskimi oblaki neizmeren prostor, zato ga ne doletijo gromske strele — gromski demoni, nego pobiti padajo nazaj.

V četrti piska zaroži,  
Četrť služabnik tu stoji.  
Kaj se, kaj se po svet' godi?  
Nam razloži služabnik ti.

Jaz pridem iz četrte dežele,  
Ker tice kraljestvo si drže,  
Železne kljune, parklje 'majo,  
In s pogledam otrovajo.  
Med saboj v strašni vojsk živê,  
Ko toča mrlič na tla letê.

Četrta dežela je ledeni oblačni kraj, tu je kraljestvo tic z železnimi kljuni in parklji. Mi tukaj najdemo enak mitus z grškim o stimpalskih ticah — Harpyah, in v katerih je že učeni Prellac našel pravi pomen, pisaje: die symphalischen Vögel in Harpyen können nichts anderes bedeuten, als ein heftiges durch einen dichten Hagel von Schlossen sich entladendes Unwetter (Griech. Myth. II., 137.), kar tudi naša pesem sama razloži rekši: „ko toča mrlič na tla letê“. Slovensko ljudstvo pravi, da se ptice s železnimi kljuni in parklji, ktere točo delajo, velijo: Grake. \*) Ime bi nekaj bilo slično grškim Graciam. Tudi v peti deželi ni še jasno nebo, kakor pesem pripoveduje:

V petič piska zaroži,  
Peti služabnik tu stoji.  
Kaj se, kaj se po svet' godi?  
Razloži nam služabnik ti!  
Jez pridem iz pete dežele,  
Ker si zver' kralja držê,  
Vsaka želi več imet,  
Pa mora še za se v' strah' živet.  
Véčanje, tuljenje noč in dan,  
Srečen komur to ni znan'.

V tej deželi toraj zveri stanujejo. V starih mitih najdemo, da so tudi v oblačni svet postavili volkove, volkodlake, divje ture, meresce kot simbole vse razdirajočega viharja in burje. Tem zapoveduje vladar groma in bliska, burje in viharja, Perun, Thôr, Indra. Večkrat se lotijo te zveri istega svojega vladarja in kralja, ali zastonj, on jih kroti v strahu drži. Peta dežela je toraj skrajni svet viharne oblačov, kjer je neskončno večanje in tuljenje vetrovja. Poznavcem mitologije ni treba navajati, — primer iz grške, indijske in germanske mitologije, tudi nisem hotel tukaj pisati znanstvenega pretresa, nego hotel sem samo one prijatelje, kateri med narodom živê, spodbuditi, naj pobirajo te zlate kosce, da konca ne vzamejo. Drugi del te prevažne narodne pesmi (ktera je toliko vredna kot pisana knjiga o viharne božanstvih), v katerem se popevajo mirna jasna svetla nebesa nad gromskimi oblaci, hočem razkladati drugokrat.

## Vrtec lepoznavski.

### Prijateljici.

Novela.

Poleg Dragoile Jarnevičeve svobodno posnel J. Levičnik.

(Dalje.)

VIII.

Kmalu potem, ko je Judita odšla iz sobe, stopi hišina va-njo.

„Anka, ti ostaneš v sprednji sobi, in ne pustiš nikogar do mene, tudi Judite ne, ako bi utegnila priti. Ako bi kdo kaj prašal po meni, reci, da me boli glava in da ležim. — Si me li razumela?“

„Sem“ — odvrne služabnica — Ljuboslava pa jej naznani z roko, da naj gré.

\*) Graka sem jaz enkrat primerjal z grško: Gorgo. Primeri imena reke: Gračnica, kmetov: Gračnar itd. Pis.



Ljuboslava gré nekolikrat po sobi gori in doli, potem sede k mizi, vzame papir in pero, nasloni se na čelo, in potok vrelh solzá vlije se jej čez obličje.

Kdo more li gledati ta trenutek v globino Ljuboslavine duše — v srce njeno? Vemo, da jej je bilo srce vsikdar čisto, brez madeža; — vemo tudi to, da jej je bila duša vzvišena s krasnimi vzori, ki so zalivali vse njeno življenje, ter povzdigovali jej duha nad malenkosti tega svetá. Al kakoršno jej je bilo zdaj srce? Kako ga je razjedal gad izdajstva? in kako se je hipoma predrugačil svet njene živahne vmišljije? — je li se hipoma razrušilo vmišljeno biserno poslopje ljubezni, zaupnosti, udanosti in večne zvestobe, o čemur je ona tako sladko sanjala? — To je, kar trpinči našo vedoželjnost....

Obraz blede enak kamenenemu kipu, okó uprto, — niti iz unega niti iz tega ne bomo pozvedeli nič.... Evo! zdaj nekaj piše. Poglejmo, kaj piše.... piše — Juditi! Sledimo njenemu peresu!

„Judita! prišla sem na sled Tvoji ljubezni.... prepričala sem se, da tudi on ljubi Tebe. Odstraniti Vama vse zapreke, oprostiti Vaju daljne hinavščine in potuhnjene hlimbe, umakniti hočem se Vama raje sama. — Znano Ti je, da sem koj prve dni, ko si se povrnila le-sem, sklenila in tudi snovala priprave, da Ti odstopim delež od očetove dedšine, ter naredim Te neodvisno. Pri tem sklepu ostanem tudi ta resnobni, svečani trenutek; kajti bila si mi nekdanj sestra, prijateljica.... Nočem Te vprašati, kako si mi mógla kaj takega storiti;.... spominjam se samo svoje tete, ki so Tvojo narav bolje poznali nego jez.... Zadovoljiti se hočem s tem, da si vsaj Ti srečna.... Ne premišljuj in ne ubijaj si glave o moji prihodnji osodi, niti se veliko za-njo ne brigaj, da bi si s tem morebiti ne begala kratke svoje sreče.... Da bode le kratka, to čuti, in ne le čuti, to tudi vidi moja duša; kajti oči, dozda z mreno zakrite, so se mi hipoma odprle, da mi dano je gledati svet v njegovi pravi goljufivi podobi.... Zelja mojega srca pa je še vedno goreča za Tvojo srečo, ktera naj traja do smrti.... Povej Ljubkoviču, da Vaju blagoslavljam; povedi mu, da, ako more, naj smrtne ure mojega očeta pozabi — naj pozabi tudi Ljuboslave, ktera ga pa ljubiti nikdar in nikoli prenehala ne bo.... Povej mu.... Nič več! — — Vidva sta me oba neusmiljeno pahnila iz svojih src, in jez Vaju vendar hočem do smrti v svojem nositi.... Da se na tak način od Vaju poslavljam in oddaljim, temu je vzrok to, da Vama želim prihraniti sram, v katerem bi mogla pobešati pred menoj oči, in sebi bolečino, s katero bi Vaju gledati morala.... Od mene naprošeni uradniki izročili bodo Vama mojo naredbo gledé premoženja, — drugzega Vama nimam več povedati. — Bog Vaju obvaruj!

Ljuboslava“.

Pisaje ta list vstala je Ljuboslava večkrat in zopet se vsedla. — Polnoči bilo je že zdavnej minulo, in Ljuboslava je še budela, premetavajoča in podpisujoča obligacije, pobotnice in raznotere račune. Potem se za nekaj ur vleže, pa prvi svit jutranje zore izdrami jo že zopet iz kratkega nemirnega spanja. Zdajci pokliče tudi Anko, zaukaže jej, naj jej zloži pripravljeno obleko in raznotero za potovanje potrebno v vozne kurnirje; ona sama pa pospravlja spise in pisma, jih poveže in nekatere vtakne v svojo popotno torbo, druge pa položi h kraji. Anki trdo zapové, naj molčí o vsem, in ukaže kočijažu, da brž napravi kočijo za daljno pot.

Vse to je bilo natihoma in skrivaj storjeno.

Grajska stran, kjer je stanovala Ljuboslava, imela je poseben vhod in svoje stopnice. Judita navadno ni zgodaj vstajala, in zastran tega se Ljuboslava tudi ni bala, da bi kdo zapazil njen odhod. Anko vzame s

saboj, stari ključarici pa izroči ključ od svojih stanic in naroči jej, naj pové Ljubkoviču in Juditi, da je odpotovala v opravilih, zadevajočih njeno venčanje. Kdaj se bode vrnila, ne vé; — naj pa zastran nje le brez vseh skrbi bosta. S tem sede v kočijo, in zdajci ni bilo ne glasú ne sledú več o Ljuboslavi v grajščini N—\*ski.

(Dal. prih.)

## Mnogovrstne novice.

### Kako dobro se hudodelcem dandanes godí v zaporu.

Nek vojak v „Wehrzeitung“ o tej stvari tako-le piše: „Ravno sedaj, ko so burne obravnave o stroških za armado avstrijsko, bodi mi dovoljeno, oči naših bralcev obrniti v zapore, kjer hudodelci prav prijetno živé pod širokimi krili tako imenovane človečnosti (humanitete). Pisatelj tega sestavka je, odkar se je vpe-ljalo Hye-tovo človečno načelo, imel priložnost, večkrat obiskati kaznilnico v Karthaus-u, in, ker prav blizo nje stanuje, na tanko opazovati ondoto življenje in gospodarstvo. To, kar piše, veljá sicer le o imenovani veliki kaznilnici, v kateri je sedaj 752 hudodelcev, ki so obsojeni za več kot 10 let; vendar se sme misliti, da po tej „očetovski“ osnovi brž ko ne so napravljene vse jetnišnice našega cesarstva, ker vse stojé pod istim ministrom.

Kako strašne reči si domišljuje marsikdo, ko sliši ali bere, da je ta ali oni véliki hudodelnik, ropar, morivec ali drug razbojnik v ječo obsojen na 20 let ali celó do smrti! Poskusimo toraj, dosmrtno ječo, kakoršna je v resnici, nasproti postaviti strašnim podobam, pod katerimi si ljudje mislijo take zapore.

„Karthaus“,  $\frac{3}{4}$  ure od Jičina (Gitschin) na Českem, stoji v krasnem in zdravem kraju; vsak bi raji verjel, da je to grad kakovega bogatega plemenitaža, nego pa, da je bivališče 752 oseb, ki so izmeček človeštva. Svetle, visoke, prijazne sobe, zračni mostovži, široke stopnjice so v tem poslopji, po katerem hudodelniški cvet roji in se sprehaja veselo pogovarjaje se pri delu ali tudi postopaje brez dela, kakor je komu drago. Za kratek čas porogovili ta cvet večkrat na mesec in napravi kakovo rabuko. Prav ginljivo se skrbi za trebuh teh „gospodov lumpov“; daje se jim prav okusna hrana, ktera vojaka nikoli ne doleti. Sestava jedí, ki jih imajo dobivati zdravi kaznovanci, ni najmanjša skrb državnega pravdnika in hišnega oskrbnika, kajti treba je gledati na to, da dobijo, kar moč, vsaki dan kaj drugzega. In vendar — kdo bi verjel! — večí del jedil zmeče se v bedenj (kiblo)! Čudne misli sprehajajo človeka, videvšega, kako se opoldne okoli kaznilnice gnjete velika množica ubožnih ljudi, katerim se dajejo ostanki, za ktere „gospodje lumpi“ ne marajo. Nedavno pa se je ta živež odtegnil siromakom, in to s tem, da so se ti ostanki za živinsko krmo najemniku prodali za celih osem goldinarjev. Manj krotki so „gospodje lumpi“ v Karthaus-u s kruhom; ker ga poldrugi funt na dan ne morejo snesti, zato ga v stranišče (sekrete) toliko pomečejo, da jih večkrat zamašé ž njim. In ta kruh, po posebni svoji dobroti znan v vsej okolici, je mnogo boljši od vojaškega, dá, v vrsto se sme postaviti vsakemu navadnemu domačemu kruhu! Zato le sém v Karthaus, vi razbojniki, vi roparji; semkaj! semkaj! Slava Kajeni avstrijski! — Al stran s šalo! Vse spoštovanje možem človečnosti, kajti gotovo so imeli dober namen. Čast njim, katerim srce tako vroče bije za smeti človeške družbe. Tega pa gotovo niso ti možje sprevideli, da se geslo „človekoljubja“ v rokah marljivih in boječih uradnikov, ki radi še kaj več storé, ako se jim ukaže „od zgoraj“, raztegne tako, da je jetnišnica za



Kamor doseže kol morje,  
Njih bandera se primolê:  
Svetinje jih spremljajo,  
Pred nesrečam' varjejo.

Ako smo v šesti deželi našli prebivališča umrlih modrih očakov, najdemo v sedmi umrle junake, viteze, hrabre vojščake, v znamenje, kako čestit stan je bil pri starodavnih Slovenih — vojaški stan. Le staroškandinavska mitologija ima slične nazore. Po tej Einheriar „die abgeschiedenen Helden“, kakor J. Grimm tolmači, obdajajo Odina v Wallhalli „und treiben dort ihre Kampfspiele“.

Sedma dežela je toraj domovina luči unkraj zračnega prostora — v nebeškem neskončnem prostoru, kjer vladate svitloba in luč kot neodvisna — od svetlečih solnčnih teles — samostalna večna moč.

V osmič zapiska, zaroži,  
Ena ptica priletí,  
Kaj se, kaj se po svet godí?  
Razloži nam ptica drobna ti!  
Jaz pridem iz osme dežele  
Kamur odtod nihče ne gré.  
Divice, kakor tud žené  
Same brez mož kraljujejo.  
Njih lepota je vse krotko.  
Bodi si zver, ali kar živó.  
Njih dežela: Kolobocia,  
Z zlatimi hrib' ograjena,  
Po zlatim pesk' vode tekô,  
Rožce božji duh dajo.  
Ko b' kdo 'tel dežel' vzeti  
Bi mogel umret brez milosti;  
Viši z neba bi blí na pomoč.  
Potrjenje miru ti dam pisano  
S čisto krvjo podpisano,  
De v Čari gori ni zbrisano.

Ker iz osme dežele ne pride sluga svitlega gospodarja, temoč drobna tica, to je znamenje, da ta dežela ne spada več pod oblast svitlega gospodarja, temoč najvišega boga.

Tako se potrjuje Helmoldovo sporočilo: „Slavi inter multifaria Deorum numina non diffitentur unum Deum, in coelis caeteris imperitantes, illum praepotentem caelestia tantum curare“. Isto sporočuje tudi Prokop. Divice in žene, ki brez moža v osmi deželi kraljujejo, opominjajo nas na grške Amazone, ktere najdemo v družbi bežice Athene — boginje nebeške vedrine in svitlobe, katerih prvotni značaj pa je pozneje zelo pokvarjen. Naša pesem pa tudi nam pové, da je divičji in brezzakonski stan pri starih Slovencih bil povišan še nad junaškim stanom. Te divice bi jaz primerjal nemškimi „Schwanjungfrauen“, sâligen Frâulein, Valkyriam, belim ženam slovenskih narodnih povesti, staroindijskim Apsararam — to je „nevidljivim“ po Weberovem tolmačenju, ali, kakor Schlegel tolmači, „die in den himmlischen Gewässern Wandelnden. Nekteri basnoslovci v njih spoznajo: osebljene svitle megle. Te nebeške divice stanujejo v Kolobociji, slovensko poznavanje za nemški: Scharaffenland, Engelland, Insel der Seligen. Ta dežela je z zlatimi hribi ograjena, pod zlatim peskom vode tekô, rožce božji duh dajô. V tej deželi je: čarja gora (Zauberberg). Ker podoba hriba ali gore v indoevropskih mitih vidimo predstavljena nebesa, ter tudi čarja gora, dežela Kolobocija družega ne pomenja, — ona je steklena gora poljskih narodnih povesti enaka nemškemu: Glasbergu, na katerem stoji zlat grad, je domovina Schwanjungfrav, polna najlepših cvetočih zelišč, napolnjena s čudovito svitlobo, do ktere je le mogoče priti s pomočjo

medvedovih kremplj, kakor poljske in litevske narodne povesti sporočujejo (glej: *Woycicki Klechdy II.*, 134. 135. *Knjelowicz histor. Litw. I.* 5. 140.). Tudi po nemških povestih se do Glasberga pride skoz deželo vetra, solnca in meseca s pomočjo kurje koščice. Čarja gora je toraj svitlo-modri nebeški obok nad oblačnim svetom. Zakaj se ta dežela veli Kolobocia, Kolbocia ni mi znano. Kolbocia pomenja v slovenščini tudi nerazumljiv jezik, v litovščini pa pomenja: kolbe, kelbe, govor, kolbeti, govoriti. Ali se ne bi dalo misliti, da so sorodni Litovci v azijski pradomovini stanovali v srečnejšem in rodovitnejšem kraju, kakor Sloveni? To preiskavo prepuščam bistrumnejšim starinoslovcem.

(Konec prihodnjič.)

## Prislovice in reki iz Istre.

(Zapisal J. Volčič.)

Gusta selja (selitba) i gusta ženja (ženitba) malo valja. — Ča je baba nabrala, to je unuka razdrla. — Vsaka tikva na svojem grlu raste (vsak ima svojo misel). — Pusti kuču goreču i nastoj (adsiste) ženu roječu. — Nedaj mi Bog živemu u zemlju, ni mrtvemu spod nje (nedaj mi Bog nenaravski umreti, ili po smrti imeti slabo ime — biti vukodlak — kudlak). — Blazi ti slugo: ukazano delaj, gotovo ji. — Lěpi su obětki, neznam kakovi té biti ženitki (lepo se pripravlja za zakonsti stan, ali se nevé, kakošen bo). — Su si podobni, kako da bi jabuku razpolovil. — Sv. Ivan prvi letni dan, žito zori ali zgori. — Plače (joka se) kako streha (kadar daži). — Ki zatira stare običaje, zatar i njega Bog. — Od mučanja ni pisanja ni štenja. — Devojčina kako stari opančina (nepoštena). — Sunce sviti daž hodi, slěpari se ženu. — Kada pride mesec maj, pita je li u kući kaj. — Lepa besěda glave ne odsěka. — Ni muhe ne pusti na njega sesti (tako ga ima rad). — Kade je gospodi s vami, je sěna i slami (popu je dobro). — Krivo stečeno ni nikdar blagoslovljeno. — Ki ruku (z darom) pruži, ruka mu se i napuni (dar se dobí za dar). — Ako je sila na vanjščini je pravica u gradu. — Ur ne brojimo, žen se ne bojimo (pijančevska). — Žito grečati, rešetati ga, da plaža pride na vrh; strojiti ga, da plaža pade skoz rešeto. — Duhočina, Geisteserscheinung, vedovina, Gespenst, Scheusal.

## Vrtec lepoznanški.

### Prijateljici.

Novela.

Poleg Dragoile Jarnevičeve svobodno posnel J. Levičnik.

(Dalje.)

### IX.

Naglost, s katero je odhajala Ljuboslava, odtegnila jo je tudi našemu očesu; in akoravno smo koj po odhodu jeli iskati njenega sledú, bil nam je vendar ves trud zastonj. Kakor v hipu minulo je tako že petnajst celih let, in o njej ni ne duha ne sluha. Naveličali smo se zavolj tega, dalje iskati je.

Hodimo toraj svojo pot!

Le-tá pripelje nas noter v Česko zemljo, in sicer na neko gorsko senožet, po kateri se pasejo tolste čede, in poleg katerih šaljivi pastirji v hladnih sencah polegavajo ter norce brijejo. Iz brega se vidi na daleč prostrano ravno polje. Ugodno je očesu gledati na cvetoče livade in plodne njive. Vročina poletnega dneva dela, da se danes oddaljene okolice vidijo kakor skoz modri pajčolan. Tudi dolino proti jugu pokriva nekaj soparičen dim, vendar pa se dobro razloči v njej prostira-



joče se mesto, vkraj ktereга stoji veliko poslopje s cerkvijo in bliskajočim se nad njo zvonikom.

Zdaj zabrenčé glasovi zvonov od stolpiča, in svečano razlega se njih dón, ter odmeva prek doline in iznad brega.

Pastirji dvignejo glave iz zelene trave, in starejši med njimi reče: „Kako bolnice pri usmiljenih sestrah v K— pogosto mrjó! Ni še zdavnej, kar so eno zakopali, in čujte! že zopet se je druga poslovila s svetom“.

„Se je že naveličala živeti, toraj se je rajši prese-lila v nebo“ — reče mlajši pastirček, naslonivši se z laktom v zemljo.

„E, da je tako lahko umreti, kadar se komu svet pristudi, pokazal bi bil življenju tudi že jez zdavnej figo“ — nadaljuje starec.

„Bogme, lahko je umreti, al težko živeti, moj stričnja!“ — dostavi mlajši.

„Dobro govoriš, momče“, oglasi se zdaj poleg pastirjev neka beračica, težko dihačoča in komaj stoječá, opiraje se na debelo gorjačo.

Pastirji ozró se okrog, ter ugledajo poleg sebe stati osuhlo blede žensko, ki jih je pozdravila s hripavim glasom: „Hvaljen bodi Jezus Kristus“.

„Na vekomaj! Amen!“ odzdravijo pastirji, ter nekako preplašeni švignejo naglo na kviško.

„Brez zamere, prijatli! kako mesto je tam-le doli v podnožji gričev“ — zavpraša neprestano kašljajoča ženska.

„To je mesto K—.“ — odgovori mlajši.

„In veliko poslopje kraj mesta?“ — zavpraša še dalje beračica.

„Samostan in bolnišnica usmiljenih sestrá“ — pravi pastir.

„Usmiljenih sestrá?“ — naglo reče žena, in zatem tiho dodá: „tedaj bi mogla tudi morebiti jez najti ondi mali prostorček, kjer mi bi bilo mirno umreti“.

Stari pastir, dovolj neobtesan in surov mož, gledajoč jo prek strani, reče: „O, umreti je na vsakem mestu pripravno; a tudi tukaj-le, ako se ti tako zdéha po smrti“.

Beračica ga žalostno pogleda; v očéh se jej bere, da jej ta odgovor ni všeč, vendar nič ne reče, ampak hrepeljivo se ozira v dolino.

„Želite morebiti tje doli?“ — zavpraša jo mlaji pastir.

„Oh! — dá, dá; al sem žejna — strašno sem žejna; noge se mi šibijo, a prsi, prsi....“ — in zopet težko zakašlja.

Mladi pastirček seže v svojo torbo, vzame iz nje tikvico (bučno čutaro) z vodo ter jo podá bolnici.

Ženska hrepeneče pritisne vodno posodo k trepejočim ustnicam, in v globokih požirkih sprazne vso čutaro. Polna iskrene hvaležnosti podá pastirčku prazno tikvico nazaj, rekoč: „Bog ti plačaj, dober dečko; poživil in okrepčal si mi z hladno studenčnino usehlo teló. Na tvojo zadnjo uro naj ti to povrne Bog. Oh, da bi mi bilo le še moč priti do samostana“.

Milosrčnemu mladenču se bolna ženska v srce zasmili, podpre jo toraj z roko in reče: „Hajdi, popeljati in spremiti vas hočem tje doli.... samo ne izdihnite mi duše med potjo; v samostanu imate prostor za to; saj vam je ravno danes ena bolnica spraznila mesto svoje“.

Beračica se nasloni dečku na rame, in on jo pazno in varno pelje raz goro v dolino. Prišedša polagoma do samostanskih vrat potegne pastir naglo za zvonec. Vrata se odpró, pastir izroči na smrt bolno žensko vratarici, potem pa se na kratko poslovi ter pobriše jo tako plaho in jaderno nazaj k čedi, kakor da bi smrt njemu samemu že bila za petami. (Dal. prih.)

## V zedinjenji je moč.

Prilika.

Neki mož je popotoval med hribi, in prišel je v kraj, kjer se je bila velika skala na pot zavalila ter jo prepregla vso, in zunaj poti se ni móglo nikakor mimo niti na levo niti na desno.

Mož videvši, da ne more naprej zavoljo skale, skuša odriniti jo, da bi si pot napravil; veliko se je pri tem delu trudil, pa vse njegovo prizadevanje bilo je zastonj.

To videvši se vsede poln žalosti in pravi: Kaj bo z menoj, kedar noč pride in me vjame v tej puščavi brez hrane, brez zavetja in brez kake brambe o dôbi, ko gré divja zver ropa si iskat?

In ko v to zamišljen, ne vé, kaj bi storil, pride drug popotnik, in storí, kar je storil prvi, in ko čuti, da je prešibek odriniti skalo, vsede se molčé in glavo nagne.

In za tem so prišli mnogi drugi, in nobeden izmed njih ni mogel skale odriniti, in strah vseh je bil velik.

Poslednjič reče eden izmed njih drugim: Bratje moji, kar ni mogel nobeden izmed nas samotež storiti, kdo vé, ali ne bomo vsi skup storili?

In vzdignili so se in vsi skup so se uprli v skalo, in skala se je odmaknila, in so šli naprej veseli po svoji poti. —

Popotnik je človek, potovanje je življenje, skala so nadloge, ki ga zadevajo na vsaki stopinji njegovega potovanja.

Noben človek ne bi mogel sam te skale odmakniti, al zedinjena moč jo zavalí na stran, da je pot prosta onim, ki v kup potovajo.

## Dopisi.

**Iz Gradca 3. sept.** (Tretji zbor avstrijskih ljudskih učiteljev) smo imeli letos tukaj v Gradcu. Če ga primerjamo s prvim zborom na Dunaji, reči moremo, da je bil mirnejši in ne tako razuzdan kot uni, vendar se je tudi ta razhajal v duhu onega liberalizma, čegar cvet še ni rodil sadú. Nemški in ogerski učitelji so imeli veliko besedo, Hasner in Etvös sta se slavila. V prvem zboru se je obravnavalo dvojno vprašanje: „kakošna pravila naj so podlaga nauku“ in „kakošne naj so knjige, da vstrežajo potrebam ljudske šole?“ V 1. vprašanji se je veliko kramljalo: nauk naj izreja, naj bo živ, vsestransk itd.; verski nauk dozda ni bil pravi; on je dozda Boga iskal zunaj nature, ne pa v realnem svetu itd. — V drugem vprašanji se je povdarjalo, da vse sedanje šolske knjige niso piškavega oreha vredne; enkrat so bile samo molitvenske — kdor pa zmiraj moli, nikoli ne moli, — za letom 1848. je slobodnejši duh vel v njih, potem se je vklanalo naturi, pa tako, da otroci niso teh knjig razumeli; potem so otrokom hoteli domoljubje vcepiti; šolska knjiga naj nikoli ne bo učna, nego pomočna knjiga; ena šolska knjiga za vse dežele ne more dobra biti. Šolske knjige naj si pišejo učitelji sami, drug jih ne zná. — Drugi dan je prišlo na vrsto vprašanje zaradi plače učiteljev in kar je s tem v zvezi. Vrednik Jessen iz Dunaja je bil poročevalec. On začne s §. 50 nove šolske postave, ki se glasi: „Učitelji naj so tako plačani, da jim ni treba zraven učiteljstva še družih dohodkov si iskati“. To pa je le lepa beseda dozda, od ktere se nič odgrizniti ne dá; potem stavi 14 toček, ki so bile vse sprejete razun ene, ki je nasvetovala, da naj učitelj pravico ima, vsak čas v pokoj iti; najmanjše plačilo naj je 600 gold. učitelju, podučitelju pa 400; ni dosti,



Matica naša je letos z osmimi društvi stopila v zvezo knjižne vzajemnosti. Imena teh društev naznani imenik.

Od društev, s katerimi smo v zvezi, in od nekterih prijateljev maticinih smo prejeli mnogo knjig, ktere po naslovih naznani društveno sporočilo.

Kako je odbor gospodaril z novci prejšnjih let in z onimi, ko so letos došli Matici, to slavna skupščina sicer razvidi iz računa, ki se jej je razdelil pred zborovanjem; vendar sem te misli, da ne bode odveč, če nekoliko spregovorim o novčnem gospodarstvu. Sploh bodi omenjeno, da se je, kar je bilo moč, varčno gospodarilo.

Dohodki, odštevši ostanek iz lanskega računa, letos znašajo 5702 gold. 66 kr., in bili bi gotovo še večji, da so bili vsi gg. poverjeniki tako marljivi, kakor so oni, ki v svojem poverjeništvu nimajo zaostalih doneskov.

Med posebne dobrotnike, od katerih smo prejeli izvanredna darila, štejemo ranjcega prečast. prošta Antona Kosa, ki je v svoji oporoki Matici volil 100 gold.; g. Andreja Bohinca, cerkljanskega fajmoštra, ki je Matici podaril narodnega posojila drž. dolžno pismo za 20 gold., in blagorod. Antona barona Codelija, ki je že 1865. l. vrh ustanovnine 50 gold. za čas svojega življenja Matici obljubil za vsako leto 10 gold.

O g. Matija Debeljakovi zapaščini moram kot pooblaščenec Maticin povedati, da še ni dovršena. Edine opovire dela dijaška njegova ustanova, ktero je v svoji oporoki ustanovil z željo, da ustanovnico za večne čase prevzame ljubljanskega mesta odbor, kateri v tem primerljivi dobí tudi pravico oddajati to ustanovo. Toda mestni odbor še ni izrekel, da ga je volja spolniti g. Debeljakovo željo, ktero sva mu oba pooblaščenca že 3. julija 1868. leta naznanila po c. kr. finančni prokuraturi.

Maticin imetek, če mu prištejemo vsa darila, ktera jej še niso izplačana, a se gotovo izplačajo, in drž. obligacije štejemo po zneskih, na ktere se glasé, znaša

|                          |                     |
|--------------------------|---------------------|
| 1. julija t. l. . . . .  | 41.132 gold. 18 kr. |
| lani je znašal . . . . . | 36.340 „ 53½ „      |

Toraj je Matici prirastlo . 4791 gold. 64½ kr.

Od ustanovnikov, dosedaj vpisanih, dobimo, ako vsi plačajo, kolikor so se zavezali, še 3104 gold.

Pri občnih zborih in v mnogih odborovih sejah izrekala se je želja, naj bi se Maticin imetek nalagal varniše, nego je v državnih obligacijah. Odbor je toraj nehal kupovati javna dolžna pisma in g. blagajnik je v ljubljansko hranilnico na obresti tako marljivo nosil ostale novce, da jih je bil do julija t. l. nanosil 8620 gld.

Letos se je pa ponudila lepa prilika, Matici kupiti hišo na Bregu štev. 192, za ktero se je odsek, za to pravilo izvoljen, z lastniki dne 25. julija t. l. pogodil za 9700 gold., in to pogodbo je odbor potrdil v XIV. seji 24. junija t. l.

Ta hiša je tudi že in to 18. avgusta t. l. v javne knjige vknjižena na imé slovenske Matice, ktera se bode toraj va-njo preselila ter za svoje potrebe obdržala dve sobi, druge pa kolikor jih je še praznih, oddá v najem o sv. Mihelu t. l., do ktereга časa se dovrše tudi popravila, katerih je bilo neobhodnje treba.

Prav ta hiša pa mi daje povod, da slavni skupščini priporočam pri današnji volitvi odbornikov ozir imeti na gospodarski odsek, ki se ima voliti že po opravljenem redu, in ga še prav posebno zahteva gospodarstvo z Maticino hišo. Zarad mnogih opravil pri Matici, ki se morajo le v Ljubljani izvrševati, je želeti, da je v Ljubljani več nego 16 odbornikov, kar tudi dopuščajo Maticina pravila, ki v 12. §. pravijo, da jih mora vsaj 16 navadno prebivati v Ljubljani.

To je sporočilo o odborovem delovanju v preteklem društvenem letu. Kratko je sicer, a vendar dosti dolgo, da slavna skupščina razvidi velik korak, ki ga je storila Matica tako ozir slovstva, kakor denarstvenega gospodarstva.

Naj to sporočilo sklenem s srčno željo in z veselo nado, da se prihodnje leto vzbudi še več podpirateljev in to ne le v vrsti tistih rodoljubov, ki svoje duševne moči žrtvujejo národu svojemu, ampak tudi v vrsti tistih, katerim so denarstvene zadeve toliko mile, da lahko kakov dar položé domovini svoji na oltar.

Bog blagoslovi vsa dela Matice slovenske!“

Po odbranem sporočilu popraša g. prvosednik, ali ima kdo kaj opomniti o tajnikovem sporočilu? Gosp. dr. Krek se oglasi ter govori proti isti točki, ki izreka željo, da bi se volilo več ljubljanskih odbornikov, češ, da jih Ljubljana že zdaj šteje 18, ker se gosp. pl. Gariboldi, ki je dosedaj prištet bil vnanjim, sme prištevati ljubljanskim, ter izreče željo, da skupščina naj bi volila tako, da Ljubljana ohrani le 18 odbornikov.

3. Ker se je vsem vpričnim natisnjen račun za 1868. in 1869. leta v roke dal, zato prvosednik stavi predlog: naj se ne bere, ampak naj koj pové, kdor ima kaj opomniti o kateri točki. Skupščina pritrdi temu nasvetu, o računu pa se nikdó ne oglasi.

4. Proračun za 1869 in 1870. leto prebere blagajnik in skupščina ga soglasno potrdi.

5. Za pregledovalce društvenega računa so po prvosednikovem predlogu bili izvoljeni gg. dr. And. Čebašek, Fr. Sovan starejši in Mat. Kreč.

6. Oddanih je bilo 77 volilnih listov, izmed katerih je bil eden neveljaven, ker ni imel podpisa. Izvoljeni so bili odborniki, ki so jih „Novice“ že oznanile v prejšnjem listu.

7. Pri obravnavanju „opravnega reda“, ktereга je odbor predložil občni skupščini je dr. Krek stavil predlog, naj se v 15. §. izvirnim spisom nastavi viša plača in to 25—40 gold. Ta predlog sta podpirala gospoda dr. J. Bleiweis in Jož. Noli. Gosp. L. Svetec pa je predlagal 20—40 gold. Sprejet je bil dr. Krekov predlog.

Sprejel se je tudi dr. Krekov nasvet: „naj se v 40. §. besede „na dva meseca“ spremené v besede „na tri mesece“. S temi malimi premembami je bil tedaj potrjen ves opravljeni red“, ki se Maticarjem objavi v „Sporočilu“.

Po dovršenem dnevnem redu g. prvosednik nasvetuje: „naj vélika skupščina za častne ude izvoli: „slavnega slovenskega pesnika Joana Vesel-a (Koseskija) v Trstu, — dr. Fr. Ladislava Rieger-ja v Pragi, — in Fr. Račkého, predsednika jugoslov. akademije v Zagrebu“. Z navdušenimi živeli-klici je občna skupščina pozdravila in soglasno potrdila predlog.

Predsednik prosi odbornike, da se za XV. odborovo sejo snidejo ob 5. uri popoldne — in sklene zborovanje ob pol dvanajstih.

## Vrtec lepoznavski.

### Prijateljici.

Novela.

Poleg Dragoile Jarnevičeve svobodno posnel J. Levičnik.

(Dalje.)

X.

Usmiljene sestre so bile ravno pri večerji, ko so strežnice tujo bolnico odnesle v stransko sobo; ravno ta čas pride predstojnica, ter postojí in popraša, kaj da je.



„Prišla nam je neka bolnica; tujka je“ — odgovorijo strežnice.

„Postrezite jej dobro!“ — reče in zgine v mostovžu.

Prišedša mati Serafina — tako bilo je predstojnici imé — v svojo sobico, prične nemirno šetati po njej sèm ter tjà. Bila je ona srednje dôbe, visoke šibke rasti, vpadlega lica. Zavolj njene stroge obnaše bile so sestre pred njo nekako plašne, vendar pa so jo vse ljubile in spoštovale. — To ženo tedaj vidimo šetati po njeni sobici.

„Kaj neki me vznemiruje“ — reče sama pri sebi; „od kod mi je ta groza in trepet po telesu . . . je li kaka bolezen, ki se mi tako napoveduje . . .“ Čez nekoliko časa sede k mizi in nasloni glavo na komolec.

Zdaj jej pride sporočat ena izmed strežnic, da tujka je zelo slaba in da prosi za spovednika. Predstojnica ukaže jaderno iti po očeta Klemenca. Prišedši duhovni gospod izpové in previdi bolnico, naznani pa tudi predstojnici, da bo težko doživela prihodnjega jutra. — Mati Serafina pozvoní, — mlada sestra pride v njeno sobico in vpraša po zapovedi.

„Sestra Ljudomila! ste li videli tujo bolnico? — kake rasti in kakega lica je?“ — nagovorí jo gospá mati.

Sestra Ljudomila odgovorí: „Ženska je srednjih let, pa od bolezni že vsa potrupana. Las je sivih, ki so utegnili nekdanj rumenkasti biti; oči ima modre“.

„Ne veste li, od kod je?“ — zopet mati Serafina zavpraša.

„Nismo je nič vprašale za to; — tudi le molči in pogostoma globoko izdihne“ — odvrne vprašana.

„Pospremte me k njej, želim jo videti“ — reče predstojnica. Sestra Ljudmila vzame svečo in gré naprej, mati Serafina stopa s predčutnim duhom za njo. Pred vratmi bolniške sobe postane in osloní se trepetajoča na banger. Sestra Ljudmila jo počaka. — „Kaj se je zatéplo v me?“ — zašepetá mati sama pri sebi, in stopi zatem v prostrano bolniško izbo. Lahnih in tihih korakov pride do postelje, ki je stala v desnem vogalu velike, slabo razsvitljene sobe. Bolnica je ležala k steni obrnjena; predstojnica sede vsa nekako pobita k zglavju; sestra Ljudmila pa se nagne prek postelje, gledajoča, ali bolnica morebiti ne spi. Le-tá zaobrbe zdaj glavo in odgovorí na vprašanje mlade usmiljenke, kako da jej je, da jej je zdaj malo odleglo, in da ne čuti nobene bolečine več; samo slaba da je, prav zelo slaba.

„Ako vam ni preveč težavno govoriti“ — nadaljuje milostinka — „želeli bi vedeti predstojnica tega samostana, odkod da ste, imaste li kaj sorodnikov ali prijateljev, da jim morejo naznaniti vašo osodo“.

Bolnica težko izdihne in reče: „Nimam žive duše več pod solncem, ki bi jo svojo mogla imenovati; v mladinskih letih že izgubila sem roditelje po bolezni in nesreči, in pozneje . . .“ — tu umolkne.

Predstojnica se po celem truplu razgane; glas bolnice presunil jej je dušo . . . zamolko, drkčeče zavprašajoče ponoví: „in pozneje?“

„Pozneje“ — nadaljuje bolnica — „pozneje podaril mi je mili Bog dobro; al moja lahkomisljenost obračala je to napak, strašno napak . . .“ tu zakašlja in zopet bolečin polno zastoka.

Smrtna tihota nastane; globoko zamišljena nasloni predstojnica glavo v svoj komolec.

Kmalu prične bolnica zopet: „Dá, povedati vam hočem in moram vse, kako osodo sem preživela; male moči, ki jih čutim v svojih raztrupanih prsih, porabiti hočem v to, da vam vse razodenem; morebiti boste imeli priliko, da upotrebuje to kedaj za primero in svarilni izgled, ter naznanite drugim, kako zelo sem

bila kaznovana . . .“ tu zopet vtihne, nezmožna dalje govoriti.

Mati Serafina globoko izdihne in podvije roke. V tem hipu prevzamejo jej dušo čudnovate misli in spominja se krasnih dni svoje mladosti . . . glas bolnice, akoravno zamolkel, probudil je dolgo v njej spavajoča čutila, ki jej stiskajo srce na tesno. Zatisne si z desnico oči in posluša dalje pripovedajočo bolnico.

„Bila sem“ — nadaljuje bolnica — „dete štirih let, ko so mi umrli oče; — mater zgubila sem kmalu za tem po nesreči; vtopili so se v nekem hudourniku o času, ko so popotovali k botru, da bi v svoji krvavi revščini zadobili od njega kako pripomoč. Mene je o ti strahoviti priliki izvlekla iz vode rešilna roka malo od mene starejše deklice, in ona me je objela srčno kot sestro svojo, tovaršico in prijateljico; oče njen sprejeli so me ko lastno dete in radovala sem se srečnih, blažnih dni in časov“.

(Dal. prih.)

## Národne stvari.

### Najimenitniša slovenska národna pesem mitičnega zadržaja.

Spisal Davorin Trstenjak.

II.

(Konec.)

Pojdimo h koncu naše pesmi:

Devetič piska, zaroži,  
Račica bela priletí,  
Deklica je kot iz nebes.  
Kaj se, kaj se po svet' godí?  
Razloži nam deklica zdaj ti!  
Jaz sem iz devete dežele Jelenica,  
Do nas nobeden prit' ne zná.  
Jaz ti za gotov' povem,  
Pri nas žene kraljujejo,  
Ki več, ko drugi ljudje vedó.  
Pri nas možake je dobit,  
Ki črno šolo znajo učít,  
Sebe in kraljestvo skrit.

Tukaj imamo opraviti s pet z belo ženo, nebeško divico „Schwanjungfravo“, ker tudi račica simbolizuje to, kar labod v starošandinavskih povestih. Naša Jelenica je enaka nordiški Holdi, kraljici Valkyri, blaženih devic (sâligen Fräulein). Ker naša pesem pravi, da v deželi Jeleničini so „možaki dobit, ki črno šolo znajo učít“, in pod možaki ali dijaki črne šole, kateri na pozoji jašejo, se imajo razumeti demoni bliska in groma, viharjev in povodni, ter se nam odpira v bitju Jeleničinem ona mitična vlastovitost, katero najdemo v staronordiški Holdi, ki je tudi voditeljica divjega lova (wilden Jagd). Škoda, da se je mitično ime kraljice belih žen nebeških devic pozabilo, Jelenica, ali, kakor tudi narodne slovenske pesmi pripovedujejo: „lepa Alenčica“ je krščanska sv. Helena, na katero so se vložili mitični paganski življi, bodi-si zarad lepote\*), s katero se je predstavljala sv. Helena, ali zarad dôbe, v katero pade njeno častje, ali zarad simbolov, s katerimi so jo stikali. V kraljici belih žen, devic na čarji gori, v srečni deželi Kolobociji stanovajočih pa tudi najdemo osodno vlastovitost. Naša pesem pravi:

Potlej je odprla škatljico,  
Iz nje potresla šupico;  
Zginila je Jelenica,

\*) Po krščanski legendi je bila cesarica Helena mati velikega Konstantina žena neskončne lepote. Pis.



javec, Grabrijan, dr. Razlag, dr. Ulaga, dr. Vošnjak in dr. Krek.

Vršila se je ta skupščina tako-le:

1. Potrdil in podpisal se je XIV. odborove seje zapisnik.

2. Tajnik naznani, da se je od poslednje seje oglasilo 52 novih družbenikov, med njimi 4 ustanovniki, ter stavi nasvet: „naj odbor sprejme vse“. (Odbor pritrdi.)

3. Za prvosednika se po dr. J. Bleiweisovem nasvetu z vsklikom izvoli g. dr. E. H. Costa, ki častni ta posel dolgo od sebe odvrta, vendar se naposled udá soglasnim željam; za njegova dva namestnika: gg. dr. Leon Vončina in dr. Radoslav Razlag; — tudi blagajnik g. dr. Zupanec in vsi opravniki lanskega leta se z vsklikom zopet izvolijo.

4. V gospodarski odsek so izvoljeni gg. odbor-niki: Sovan, Vilhar in dr. Zupanec.

5. Odsek za „naučni slovník“ se po predlogu v lanskem občnem zboru sprejetem sestavi tako, da bode v njem ves odbor, a pomnoži se s toliko udi, v Ljubljani bivajočimi, da bode ljubljanski oddelek štel dve tretjini vsega odseka. Po tem takem bode v njem: 18 ljubljanskih odbornikov, 22 vnanjih odbornikov, 26 družbenikov neodbornikov, v Ljubljani bivajočih, ktere določi odsek za izdavanje knjig; ta odsek toraj šteje 66 članov.

6. V odsek za izdavanje knjig je bilo izvoljenih 8 odbornikov, ti so: dr. J. Bleiweis, dr. E. H. Costa, Ant. Lézar, Jož. Marn, Jan. Šolar, Iv. Vavrú; — dr. Gr. Krek in dr. Rad. Razlag.

7. V odsek za nabiro národnega slovstvenega blaga so izvoljeni: gg. Marn, Svetec, Šolar; — dr. Krek in Trstenjak.

8. V razgovoru, kako bode s tajništvom prihodnje leto, odbornik Lézar stavi predlog: „naj se tajnikova služba razpiše po 36. §. pravičnega reda.“ Po daljsem razpravljanju tega predloga Lézar konečno vendar privoli, da obdrži težavni ta posel še za eno leto, da vstreže soglasnim željam slavnega odbora.

9. O odsekovem predlogu a) naj slavni zbor sklene, da Matica na svetlo dá „poljudno verno“ (dogmatiko), vname se dolga in živahna razprava. Najprej tajnik prebere gosp. Kosarjevo pismo od 30. junija t. l., v katerem odboru naznanja mnogih udov želje po tej knjigi, in da je odlašanje te knjige, o kateri je bil govor že v 9. odborovi seji, osupnilo nekatere duhovne tako, da so stopili iz društva. Zoper izdavo te knjige sta govorila gg. dr. Vošnjak in dr. Krek ter dokazovala, da ta knjiga ni potrebna, da ni znanstvena, toraj ne po matičinih pravilih, da je le za duhovski stan, a stanovskih knjig se mora Matica ogibati, sicer bodo zdravniki in drugi stanovi jeli zahtevati knjige tudi za svoj stan, a to ne gré, Matici je naloga, knjige izdajati za ves narod; izdavo te knjige imelo bi prevzeti Mohorjevo društvo. — Za izdavo so govorili gg. dr. Ulaga, Svetec, dr. Razlag, Jeran in dr. Costa — ter so spobijali vse ugovore. Razjasnovali so pomen popularnih knjig ter dokazovali, da so — če tudi ne tako suhoparne kakor strogo znanstvene — vendar-le znanstvene z vsemi tehničnimi izrazi, kakor na pr. vsa popularna „Schödlerjeva“ knjiga prirode; kdo more reči, da ta ni znanstvena? — dokazovali so potrebo in korist te knjige, da narod slovenski raste tudi v verski znanosti ter se povzdigne na višo нравno stopinjo; ako hočemo, da se narodu ohrani značaj, ohraniti si mora нравnost; prav ta knjiga — pravi dr. Razlag — imela bi biti prava bišna knjiga; — ona je manj namenjena in manj potrebna duhovnikom, nego svetovnim, toraj ni stanovska; če se vendar hoče imenovati stanovsko, naj se imenuje tako, a stan je tukaj vzeti v širjem pomenu in to v po-

menu katoličanstva, ker smo Slovenci vsi katoličani; Matica ni akademija, ki se mora držati stroge znanosti; tudi družba sv. Mohora bi se vé da lahko izdala to knjigo, a zakaj ne bi smela Matica spraviti jo na svetlo? — Po sklenjeni obravnavi se odsekov predlog z 10 glasovi sprejame.

Tudi odsekov predlog: „naj se za vredovanje naučnega slovníka izvoli g. Jož. Noli“, se sprejame s tem pristavkom, da mu Matica plačuje 240 gld. na leto in da odsek za izdavanje knjig ž njim sklene natančno pogodbo v smislu današnje razprave.

10. Nasveta posamnih odbornikov bila sta stavljena dva: a) g. dr. Ulaga nasvetuje, naj bi Matica izdala Dupauloup-ovo knjigo „o izreji otrok“, priredjeno po potrebah slovenskega naroda. — Ta nasvet se izroči odseku za izdavanje knjig; — b) dr. Costa nasvetuje: „naj se letos opusti „národní koledar“ iz razlogov, ki jih je tajnik v sporočilu razložil občnemu zboru. — Odbor pritrdi tudi temu predlogu. — In bila je odborova seja sklenjena ob 8. uri zvečer, ravno ko se je na čitalničnem vrtu bila Matičinemu zboru na čast začela pevska „beseda“.

## Vrtec lepoznavski.

### Prijateljici.

Novela.

Poleg Dragoile Jarnevičeve svobodno posnel J. Levičnik.

X.

(Dalje.)

Težko vzdihne bolnica. Predstojnici zabliskeťa okó; ona pobesi glavo k prsim in tako ostane dolgo nepremična kakor ledeni kip.... Bolnica nadaljuje: „Radovala sem se se blagih dni in časov, milih odgojiteljev in ljubeče me sestre. Po smrti moje nove matere vzeme s sestro vred tudi mene neka tetika v Karlovec, in dajala je naju primerno podučevati. Moja sestra Ljuboslava....“ predstojnica se pri tej besedi po vsem životu strese.... „učila se je marljivo in prislužila si pohvalo od vseh strani; — meni ni hotel nauk v glavo, timveč pa gizdavost in igre. — Teta, opazivša mojo nemarljivost, opominjevala me je s pričetka ljubeznjivo, al kasneje, videvša, da lepi opomini ne zdajo, postala je ostra. Jaz se začnem potuhovati in hliniti se. Odveč prezgodaj sem vedela, da sem lepega in dražestnega lica; naslanjajoča se na brhkoto svojo zanemarjala sem izobraziti dušo in srce.... Ljuboslava nasproti bila je plemenita, angelska duša; njeno srce bilo je pred menoj odkrito in čisto ko spomladanski zrak: z eno besedo, bila je bitje polno krasnih vzorov.... In le-ta njena duša, le-tó njeno srce bilo je tako rekoč moje, kajti bilo je polno ljubezni in prijateljstva proti meni; al moja lahkomisljenost upotrebovala je vse te dáre na zlo, ter še celó spodbadala in gojila napake moje.... Teta opominjevala je pogosto Ljuboslavo na opaznost proti meni; jaz pa sem naklonjenost in zaupnost njeno obračala tako dolgo v hudo, da sem jo celó razdvojila z njeno dobro tetko, ktera je vsa goreča skrbela za srečo svoje stricnice. Šlo je tako daleč, da sve se slednjič dogovorili z Ljuboslavo, da hočeve h krati zapustiti teto in iti zopet k očetu domu. Pa mene je od tega podvzetja zopet odvrnilo pismo očetovo, v katerem so me ostro svarili, opominjevali me k ubogljivosti, pa pretili mi tudi s težkim delovanjem in s slabo zabavo na domači grajščini.... Povedala sem vam že, da sem bila brhka, dražestna, — in kolikor tega sama nisem zaznala, pravile in zagotavljale so mi možke priliznenosti, ki so me neprestano obkrožavale.... Tako sem postala



nečimerna, — da, še več, postala vlačuganju vdana ženska.... Pred sestro zakrivala sem svoje napake in slabosti, in vsem tožbam, ki so pogosto donele na Ljuboslavina ušesa zoper mene, stavljala je ona nevero nasproti; kajti le predobro znala in umela sem jo s sladkimi besedami mamiti in nalagavati....“ Tu sopet govora utrujena bolnica omolkne in zakašlja; predstojnica pa dá svetlobo luči nekoliko bolj zakriti.

Po kratkem prestanku začne bolnica zopet pripovedovati: „Med mnogimi mladenči, ki so me svoje ljubezni zagotavljali, bil je tudi en trgovec, ki me je resnično želel v zakon. Jaz nisem veliko marala za-nj....moja nestanovitnost in nečimernost mi niste dopuščali, da bi ktereга stalno ljubila; dovolj mi je že bilo, da me drugi radi imajo.... Oj, gospá mati! kako nesrečna je pač tako deklè, ki omamljena od sladkačev in lizunov nič družega ne misli nego gizditi in lepoticiti se, ne mislé, da telesna lepota je rôsa na jutranjem solncu.... Jaz onega trgovca nisem ljubila, vendar sem mu hotela rajše podati roko v zakon, nego osamljena prebivati na kmetih. Preveč sem se že bila privadila sladkačev, a v svojo lepoto in v slepo ljubezen Faladračevičevo sem se bila toliko povzdala, kolikor se mi je zdelo potrebno, da mi zakon ne spodleti.... Ljuboslava je odšla k svojemu očetu domú, jaz pa sem se preselila k sestri svojega zaročnika, — kateri je bil taisti čas ravno v kupčijskih zadevah odpotoval na tuje — da pri njej pričakam povratka njegovega.... Al tudi na mojem novem domu nisem bila lizunov prosta, in moja neskončna lahkoumnost zapletla me je v nove zanjke. Faladračevič se s popotovanja povrne, obišče me, pa ponaša se proti meni ledeno-mrzlo in zdajci zopet odpotuje.... Čez malo dni naznani mi gospá G—\*, da okolnosti, obziri itd. silijo Faladračeviča venčati se z drugo deklico.... To me je sicer nekoliko oparilo, al moja prevzetnost ni pripustila, da bi mi ta malenkost šla k srcu; marveč rugala sem se skujanemu ženinu in njegovi oholi sestri ter odšla iz hiše. — K sreči se je med tem Ljuboslavina teta preselila v neko drugo manje mesto, in nikogar ni bilo zdaj, ki bi bil le-to mojo osodo Ljuboslavi sporočiti vedel. Med tem sem izvedela, da so njen oče na smrtni postelji, in da se hoče ona v kratkem omožiti s pomočnikom očetovim. Darežljivost Ljuboslavina obsula in obogatila me je bila z mnogimi lepimi in dragocenimi rečmi in s spominki, ktere sem zdaj zaporedoma prodajala. To mi je dajalo potrebno hrano; zraven pa sem stregla na očetovo smrt. Ni mi bilo treba dolgo čakati tega. Zdaj pa sem mislila na to, kako naj se ponašam dalje. Zvita moja glava izmisli si koj dobro sredstvo: oblečem se v črno obleko in grem domú k Ljuboslavi, da bi jej opomagala obžalovati očeta... Zaupljiva duša njena verovala je mojim lažem; sprejela me je ljubeznipolno ter odmenila koj prve dni storiti me deležnico znamenitega dela bogate očetove dedšine....“

(Konec prihodnjič.)

## Deželni zbori.

### Štajarski deželni zbor.

Deželnemu zboru so bile v 1. seji predložene bolj važne stvari te-le: 1. Načrt postavin zastran delanja in zdržavanja cest k železničnim postajam in kolodvorom. — 2. Načrt postavin zastran oblasti in postopanja v zadevah javnih cest in potov, ki niso državni, in zastran cestnega policijskega reda. — 3. Sporočilo deželnega odbora zastran napravljeno sirotišnic in hiš za bolehe revne ljudi kot deželnih zavodov. — 4. Načrt postavin zastran rešitve kmetijskih pridelkov in denarja za cerkev, fare in šole, ki se še zdaj od posestva davati mora. —

5. Načrt postavin zastran javnega oskrbovanja ubogih. — 6. Sporočilo deželnega odbora, kako bi se najbolj vredila stvar najdenecv. — V drugi seji trije vladini predlogi: Zastran pravih razmer učiteljstva na javnih ljudskih šolah. — Načrt postavin, kako se naj vravnajo, napravijo, zadržujejo in obiskujejo javne ljudske šole. — Načrt postavin o realkah. — Okrajnemu zastopništvu v Štanjcu se dovoli, da sme jemati 30 procentov priklade od neposredne dače; ravno to se tudi dovoli okrajnemu zastopu v Loču, da sme vzeti 40% za potrebne okrajne stroške. — Podpora od 3000 gold. za štipendije učencem na trgovski akademiji se na dalje dovoli. — Večim srenjam se dá dovoljenje, da smejo pobirati plačo od vsakega, ki hoče stopiti v srenjo kot domačin, pristavi se vendar, da Št. Jurjevska srenja pri Celji sme na leto vzeti 15 gold., druge pa samo 10 gold. — Trgu Oberceyring se dovoli, da sme jemati 2 gold. dače od vsakega psa vsako leto. — V tretji seji 13. sept. je stavil poslanec dr. Schlosser predlog, podpisan od 11 drugih udov zbornice, da deželni zbor izreče željo, da namesti tega, da deželni zbor voli poslance v državni zbor kakor dozda, se vprihodnje vpeljejo neposredne volitve za državni zbor. — Državni predlog, da naj bi se volili 4 udje iz deželnega zbora v deželno komisijo za vpe-ljanje nove gruntne postave se izroči posebnemu odboru o 5 udov. — Državni predlog zastran odločbe: ali po menitvi gruntnih oddelkov gospodarjem naraste korist, se izroči srenjskemu odboru. — V peti seji je baron Hammer predsedniku izročil predlog: naj se konkordat popolnoma in brž brž odpravi (bojo potem mar silni davki nižji in dobijo Slovenci na Štajarskem svoje národne pravice?) in dr. Schlosser se je poganjal za direktne volitve poslancev državni zbor (to se pravi: pokopajte deželne zbore popolnoma!)

### Deželni zbor kranjski

prišel se je 15. dne t. m. Snidli so se večidel vsi poslanci, prišel je tudi dr. Klun; prečast. knezoškofa ni bilo in ga menda tudi ne bode, kakor poslednji čas ne; grof Coronini se je odpovedal poslanstvu; pl. Langer je prosil za mesec dni odpusta. Novoizvoljeni poslanci: viši rudarski svetovalec Lipold, dr. Razlag, dr. Zarnik in Kotnik vsedli so se na stran narodnih poslancev. Deželni glavar gosp. dr. Karol pl. Wurzbach kot prvosednik je pozdravil zbornico v nemški in nekoliko v slovenski besedi; v nagovoru je omenil posebno kranjske deputacije, ki je šla meseca decembra l. l. presvitlemu cesarju hvale izrekat za ljubljansko-trebiško železnico, ter je povedal, da je bila deputacija od Njih Veličanstva 12. decembra na cesarskem dvoru v Budinu milostivo sprejeta. Klicu na slavo Njegovega Veličanstva odmevali so se trikratni navdušeni živio-klici. Na to poprime besedo c. k. dež. predsednik g. Conrad pl. Eibesfeld; po malo nemških besedah nadaljuje govor svoj slovenski ter pravi: Primite častita gospôda moj pozdrav v imenu vlade. Veseli me in v čast si štejem, da mi je dano zopet nazočemu biti pri razpravah veleslavne skupščine. Prepričan sem, častita gospôda, da so Vam resno na srcu vse deželne zadeve in da bodete z navadnim gorečim domoljubjem delovali v prid in blagor domovini svoji. Ne dvomim tedaj ni malo, da bodete s posebno skrbjo pretresli tudi važne nasvete, ki Vam jih bode v predstojećih sejah vlada predložila zlasti o šolskih in kmetovalskih zadevah. Kar se mene tiče, vèsten sem si, da me pri vsem mojem delovanji vodi iskrena udanost do dežele in njenega blagorja. Zatorej smem nadjati se in prosim tudi, da mi Vi častita gospôda ne vskratite svojega blagohotnega zaupanja. Potem nemški povdarja marljivo delovanje lanskega zbora in omenja dognane po-



nimamo slovnice že dosti in še preveč“. Brez pogleda v Praprotnikovo slovnico je res nekako upravičen ta ugovor; al kdor pregleda to novo slovnico, priznal bode rad, da to delce ni brez potrebe pomnožilo slovenskega slovstva. Če tudi v obče nikakor nismo edinih misli z graškim lehrertag-om, da le učitelji znajo skladati prave šolske knjige, smo vendar v takem primerljivi, kader je učitelj na vsako stran kos svojemu predmetu, kakor je tukaj s slovnico, prav zato, da učitelj, ki razume svoj nálog in iz večletnihkušenj temeljito vé, kako naj se mladini deli nauk, piše šolsko knjigo. Zato radi rečemo: dobro došla Praprotnikova slovnica za prvence! Sicer bi ta tudi naši drugi mladini in odraslim v mestih in po kmetih, ki ne hodijo več v šolo, pa želijo materni svoj jezik pravilno govoriti in pisati, dobro vstrezala ta slovnica, ktera na 82 straneh, tedaj na kratki poti, pelje do pravilnega znanja onega, ki le to želi, da se mu razjasni, kar ga je mati jezika učila. — V Miličevi tiskarnici v Ljubljani in pri izdatelju se slovnica dobiva po 30 kraje.

\* *Računice za male realke* od prof. Iv. Tuška je izišel II. del. Vpeljana je ta računica v vse hrvaške in slavonske male realke. Z dopisom od 29. maja t. l. št. 1568 je to računico tudi cislajtansko ministerstvo za nauk in bogočastje potrdilo za dalmatinske in primorske male realke.

## Vrtec lepoznavski.

### Prijateljici.

Novela.

Poleg Dragoile Jarnevičeve svobodno posnel J. Levičnik.

X.

(Dalje.)

Po kratkem prestanku zelo omamljena bolnica prične dalje govoriti tako: „Razodeti moram resnico, da moj namen sprva ni bil ta, da bi prevzela Ljuboslavi zaročnika, akoravno sem se z njim občila poleg prijateljice svoje vsaki dan po več časa. Bilo mi je edino le za to, da pasem lenobo, in da nečimerno dobro živim. — Al kaj ne počne vse lahkoumnost in popolnoma pokvarjeno srce!.... Ljubkovič bil je mož krasen, in kar je še več, bistra glava.... Jaz sem se bila v Karlovcu navadila, da se mi možke glave uklanjajo; al Ljubkovič ni bil tak; on tudi ne z eno samo besedico ni vstrezal moji nečimernosti; ni se mi prilizoval, še manj pa koprnel po moji ljubezni.... To me je togotilo, in jela sem upotrebovati one zlodjeve ženske umetnosti, ktere ne ostanejo nikdar nikoli brez vspeha.... Kar ni rekel on meni, rekla sem jez njemu, in po mojih sladkih besedah omamljeni Ljubkovič vloví se slednjič v moje zanjke.... Napela sem zdaj vse svoje zvijače; Ljubkovič odreče se Ljuboslave, zaroti se mi, da če mi biti soprug in da hoče raztrgati dosedanje svojo srčno zavezo, — na kratko rečeno: dosegla sem bila svoj namen, in on je bil moj....“

Na te besede vzdigne se naglo gospá mati, kakor da bi htela vsekniti luč; — roka se jej trese, ustnice jej trepečejo.... Kmalu potolaži vendar dušne sile, ojači se in zopet mirna sede. Bolnica govori dalje:

„Vsled tajnega dogovora v vinogradu stori Ljubkovič po mojem zvitem nasvetu prvi korak, ki bi peljal k ločitvi z Ljuboslavo. Podal se je namreč nekega večera v svojo sobo, potajivši se, da je bolan. Jez pa šla sem k Ljuboslavi, da jej bi to naznanila. Al, mili Stvarnik moj! kako čudovito spremenjeno sem našla prijateljico. Vpadle oči, blede lica, trepetajoče ustnice; ah, bila je, kakor da bi bila vstala iz groba!.... Ni-

kdar mi ne zgine tista njena podoba spred obličja.... pa od tistega trenutka je tudi nisem videla nikoli več.... Drugo jutro namreč mi je naznanila stara ključarica, da je Ljuboslava odpotovala v svojih opravilih; kedaj da se povrne, ne vé. Celi tisti dan ni mi prišel Ljubkovič pred obraz, a drugo jutro potem zgodaj šel je po svojih poslih.... Bivši sami navalile so se mi k srcu razne misli; vest se izbudí in začne mi ostro očitati moje strasti. Tako minulo je šest dolgih, rekla bi skoraj, za-me večnih dni. Zdaj povrne se na dom hišina Anka, ki se je bila odpeljala z Ljuboslavo; z njo prišli pa so tudi pooblastniki, da uredijo v grajsko najemništvo spadajoče račune. Oni so Ljubkoviču oddali razna pisma, a meni darovalno pismo vsega premoženja, kar ga bo čez grajsko najemnino ostalo in zraven tega še lep znesek v obligacijah.... Dolgo nisem mogla umeti, kaj vse to pomeni, dokler mi poslednjič Anka ne izroči lista Ljuboslavinega. Kakor okamnena sem stala, beré nepozabljive one vrstice.... Gospá mati! da Vam bi bilo dano takrat gledati v mojo dušo, — zgrozili bi se bili.... Ljubkovič, izvedevši, da sem dobila pismo od Ljuboslave, pride k meni, in zavraša me za njegov zadržaj.... Nisem se z lepo mogla vdati tej zahtevi; poslednjič mu ga vendar izročim, in zakrijem si od sramote z rokami obraz....“

„Ljubkovič prebravši pismo“ — nadaljuje bolnica svojo pripoved — položi ga polagoma na mizo ter prebledevši z reznim glasom pravi: „Gospodičina! vi ste me bili s proketo neko skrivno močjo premotili, da sem govoril besede, za ktere ni vedelo moje srce... Jaz vas preziram, črtim, in ako ne najdem Ljuboslave, proklinjam! — proklinjam na vselej! Vi ste kača, ki ste razdvojili dvoje nedolžnih src, ter otrupili jima življenje. Vzdignil se bom iskat Ljuboslave, za Boga! če imam tudi prehoditi zavoljo nje polovico svetá. Z solzami hočem oprati zmoto svojo; a vam želim, da ne izostane vam plačilo, ki ste ga zaslužili.... To izgovorivši izginil mi je izpred oči, in nikdar ga nisem videla več“.

„Od tega trenutka ni mi bilo več živeti v N—\*ski grajščini. Zapuščeni meni po Ljuboslavi gospodarstvo izročila sem drugemu najemniku, poprodam svoje imetje ter napotim se po svetu, iskat razžaljene sestre, prijateljice.... Oj, gospá! zastonj bi vam poskušala opisavati ona čutja, ktera so me tirala po širokem svetu.... Bili so to kače in gadi, ki so mi na stoterni način razjedavali srce in šibali mi dušo; žalostne one besede v pismu: „nočem Te vprašati, kako si mi mogla kaj tacega storiti“, žgale so me vedno skeleče v duši, in rada se bi bila odrekla tudi življenja, da sem si jih mogla izbrisati iz spomina. Mesto prehodila sem za mestom, vas za vasjo, potrosila ves denar; — petnajst celih let minulo je tako, in napadla me je poslednjič huda bolezen. Taka prišla sem v to pokrajino, in milosrčni pastirji pokazali so mi pot v ta samostan, da morem v miru izpustiti dušo....“

(Konec prihodnjič.)

## Deželni zbori.

### Deželni zbor goriški

se je pričel v sredo 22. t. m. Po govorih deželnega glavarja grofa Pace-ta in vladinega zastopnika barona Pino-ta (ki je laški a tudi — in sicer prav gladko — po slovenski govoril), izročil je ces. namestnik troje vladinih predlogov in obečal še dvoje. S tem je bila seja dopoldne končana. Pričujočih je bilo 17 poslancev; manjkalo je gg. De Pretis-a, Winklerja (ki ima zdaj z nabiranjem novincev opraviti) in Visini-a (kteri se je zaradi preselitve v Trst poslanstvu odpovedal). Popoldne



Značaj pregovorov in prilik je tedaj, da živijo ne le v duhu, ampak tudi na jeziku ljudstva, in da ima splošno veljavnost, kar izrekujejo. Od šolske učenosti se odlikujejo s tem, da le ob kratkem vendar pa duhovito vse povedó, in da se tako moško in krepko obnašajo, kakor se jim spodobi vsled njih visokega rodú.

Po splošno razumljivi, konkretni obliki, ki najčese služi prilikam, po svoje mnogostranski bistrumnosti in s tem, da so navadno le iz skušnje povzete, razločujejo se prilike od pregovorov in modrih izrekov, ki bolj abstraktno, bolj osorno in na kratko kako važno resnico, kako pravilo za življenje zastavljajo.

Pregovor, ki je s premišljanja posnet, je splošno veljaven, samo po sebi in kjer si bodi: prilike pa, ki izvirajo iz življenja, iz kake priložnosti (prilike), zadobivajo pravi pomen še le na pravem mestu. Tako je na priliko

Kar se rodi, smrti zori — pregovor, a

Konj za sto zlatov tudi erkne — le prilika.

Modre izreke, na pr.: Spoznavaj samega sebe! smeli bi tudi imenovati izreke modrih.

Geslo je pregovor, ktere ga si kdo izvoli za poglavito ravnalo v svojem djanji in nehanji. Po izgledu sedmerih grških modrijanov je v prejšnjih časih vsak imenitniši mož s kakim pregovorom (geslom) naznanoval, kaj da misli in hoče; dandanes imajo le vladarji še to navado.

Od pregovorov se razločujejo — da si časih le malo — tudi govorniki in prislovni izrazi, ki le bolj šaljivo kako bistrumno misel izrekujejo na pr.: Toliko ga je sram kakor volka strah. — Cvili kakor izžanska (ali ribniška) kola.

Sorodnice pregovorov in prilik so na dalje národne pesmi, pravljice in pripovedke; iz mlajše, postranske rodbine, pa tudi basne in priličbe (parabole), govornice (anekdote), vsaka bistrumna beseda, sploh vse, kar se je v mnogostranski rabi jezika po živih pripodobah nekako poosebilo.

S pripovedkami in pravljicami vjemajo se prilike v tem, da se tudi njihne oblike velikokrat ravnajo po raznih narečjih, da se jih tū in tam drži še kaka ne navadna beseda ali pripodoba iz starodavnih časov, da se tudi one rade prilikujejo krajem in osebam. Enako pravljicam gojijo nas prilike lehno in milo — kakor mleko ne teži želodca; — služijo nam pa tudi kakor pripovedke časih v tečnišo hrano, kajti marsikdaj zahtevajo resnobe in dobrega premisleka.

(Dalje prihodnjič.)

## Jezikoslovne stvari.

### Krak.

Spisal Davorin Trstenjak.

Marljivi in učeni naš slovenski prirodoslovec gosp. Šimen Robič popraša v poslednjih „Novicah“: zakaj se „Batrachospermum moniliforme“ imenuje krak? Ker je sl. vredništvo v opazki omenilo, naj bi jaz razodel svoje mnenje o izviru te besede, poskušam tukaj razlagati besedo krak.

Beseda krak ima te-le pomene: krak, gressus, v staroslov. novoslov. krača, coxa, Hakse, srbski: krak, crus longum, poljski krok, perinaeum, meso na krači, hrv. okrak, pes suillus, litevski karka, oberarm. S prostezo imamo v slov. korak, korač, koročaj, gressus, korakati, dalje: kreknati, razkrečati. Prvotni pomen je „ire, gehen, schreiten, springen, hüpfen“, in se vjema s sansk. crank, ire. Iz prvotnega pomena: „iti, stapati, skakati“ stvarila

so se poznamenovanja za: nogo kot pomoček hoje, zato: krača, okrak, pes suillus, štirskoslov. krak, hrv. po Habeliču: skrek, Froschfuss; in sedaj se nam razjasnuje izraz krak za Batrachospermum. Po žabjem kraku, skreku, ali po žabi κατέσχη je dobil ta rod alge svoje ime: grškolat. βατραχίον — batrachium, zato hrvatskoslov. žabinec trava, žabja trava, v okolici, v kateri sedaj stanujem, se pa tudi rastlina veli: žabji krak in pa: žabji skok; Latin jo tudi imenuje: ranunculus, od rana, žaba, toda ker so te rastline prebivališča žab,\*) ali pa ker imajo podobo žabjih nožic, krakov, skrekov, primeri nemško poznamenovanje: Hahnenfuss, ranunculus, slovenski srakonoga, Himmelthau itd.

Ime krajno Krakovo, predmestja ljubljanskega, Krakovo, ime loga blizu Leskovca na Kranjskem, Krakovo, ime vasi na gorenjem Štorskem, Krakov, poglavito poljsko mesto, dalje imena Krak, Krok, Kračman, Kračun itd. so tudi iz temata: krak, kakor tudi ime božanstva slovanskega Krak, ki je ubil pozoja (v kraljedvorskem rokopisu stoji: „krok slnce“). Krak, krok je bilo personifikovano mladorojeno, novorojeno solnce po zimskem solsticiji — božič, ktero je še slabahno in še le koraka, je krak\*\*), ni pa bežun, δρομαίος; primeri indiški Višnu, v Vedah še priimek solnca, od viš, ire, gehen, schreiten. Ker krščanski praznik rojstva Izveličarjevega pada ravno v zimski solsticij, o katerem se je rodil Krak, zato se „nativitas Domini“, „vigilia ejus festi“ veli v staroslov. kračun, česki kračun, maloruski: kerečunj, bulg. kračun; tudi Magjari so od Slovanov vzeli in si napravili: karátson. Miklošič ni znal izpeljave besede: kračun, vendar se ni upal primerjati jo tematu: „kratek“; quia bulg. et cheicum ē obstore videtur.

To božanstvo najdemo tudi med retranskimi podobami s samimi solničnimi atributi, ali, ker se v polabsko-slovanščini a in o spremenjata pogostoma v glasnik i, primeri: slivi, namesti slovo, tedaj razumemo, zakaj ima to božanstvo runski napis: krikki = Krako, Kroko.

Verjel bi toraj: da so topična imena mest, vesi, logov, nastale po častji božanstva Kraka, Kroka, ker tudi to ime imajo logi in griči, kjer ni nikakoršnega potoka, muže ali mlake, v katerem bi Batrachospermum rastlel.

Alga po Belostencu: morska resa, po Jambrešiču morska haluga. Da so tudi rastline dobile po božanstvih imena, potrjujejo: perunika, divica (verbascum), hotunja (robus ebuli) itd.

Rojaci! pobirajte pridno národno blago; glejte koliko vrednosti je v njem!

## Vrtec lepoznavski.

### Prijateljci.

Novela.

Poleg Dragoile Jarnevičeve svobodno posnel J. Levičnik.

X.

(Konec.)

Za en trenutek omolkne, potem pa z vedno bolj oslavljenem, pa strašno-milim glasom zažene: „Oj — ne morem — mirno — umreti — ne morem! — — Ljuboslav in bledi obraz stoji mi pred očmi in mi proti;

\*) Primeri Batrachospermum: Froschsamen, Froschsaat.

\*\*) S slov. krak, skrek je sorodno starogorenje-nemški skrekan, novonemški schreke, v besedi: Heuschrecke, to je die im Heu springende, hüpfende.



— a Ljubkovičevo prokletje doní mi ko strašni grom v ušesih! — Ona dva mi nista odpustila — in zato — težko — se — loči — duša — moja — od — telesa!“

Mati Serafina na te besede vstane, položi polagoma trepetajočo roko na čelo bolnice, ter jej tiho, komaj razumljivo reče: „Da si zagotovljena o odpuščanju Ljuboslave in Ljubkoviča, bi se li potem umirila?“

„Ljuboslava! — to je tvoj glas!“ — jokajoča zašepetá bolnica in pade omedlevša v zglavje.

„Judita! — oj nesrečna prijateljica moja Judita!“ reče predstojnica in sklone se nad umirajočo, poljubivša jo na mrzlo čelo.

V ta trenutek oglasi se od zvonika glas ure, in predstojnica vpraša, koliko je na času?

„Polnoči“ — odgovoré stražnice.

Š pomočjo dveh usmiljenih sester povrne se Judita še v življenje, njeno oko razsvetli se, in z zamolklim glasom zavpraša: „Ljuboslava, povej mi, si li res ti ali je le tvoj duh, ki donaša mi odpuščenje v smrtni uri?“

Gospá mati poklekne k postelji in reče: „Ljuboslava je, živa in prava sestra in prijateljica tvoja; odpušča ti zmote tvoje in moli ravno zdaj k Bogu za milost in usmiljenje!“

„In Ljubkovič? — je li tudi on mi odpustil?“

„Ljubkovič“ — reče mati Serafina in globoko izdihne — „Ljubkovič najdel me je pred letom tukaj, in na iskreno prošnjo njegovo šla sem doli v samostansko zbornico.... Kar si mi pravila ti, povedal mi je tudi on, ter opral s solzami zmoto svojo.“

„Odpustil — je li mi odpustil?“

„Popolnoma — in prinesel ti odpuščenje tudi od tete, s katero se je na popotovanju svojem po naključju sešel.“

Težko zadihajoča vzdigne bolnica svojo desnico, podá jo materi Serafini, in tiho reče: „Ljuboslava! zdaj mi je odleglo; — lahko mi je pri srci; — odpustila si mi ti, upam, da mi je odpustil tudi Stvarnik moj.... ostani.... z Bogom!“.... še en vzdih — in Judite ni bilo več.

Mati Serafina skloni se prek nje, zatisne jej oči in porosi z vročimi solzami ranjce velo mrtvo obličje.

Od cerkvenega stolpa pa zamolklo udari ura eno čez polnoči, — vse nazoče padejo na kolena in molijo iskreno k Bogu za dušo, ki se je ravnokar ločila iz sveta.

Tretji dan prepevale so usmiljene sestre okoli truge umrle in zopet oglasijo se zvonovi, pošiljaje doneče milozvučne glasove prek brega in doline.

## Visoka pesem.

Zložil Jovan Vesel-Koseski.\*)

### Uvod.

V imenu svetimu, v imenu vsih imen,  
Ki se mu vklanajo kreposti tega sveta,  
Ki vsim stvarem pogoj, ki cena je vsih cen,  
Ozrimo kviško se v oblok Bogá očeta!

V imenu luči tmin, zmagavca besnih sil,  
Ki smert objemši sam otél je svet pogina,  
Ki hlad je naših ran, zdravilo vsih zdravil,  
Napnimo gerla moč v imenu sladkim sina.

\*) Gosp. Koseski je Matici s srčno zahvalo, da ga je V. občni zbor sprejel med svoje častne ude, poslal dovršeno „visoko pesem“ svojo, kateri je predmet „oče naš“. Prva dva oddelka sta natisnjena v „Novicah“ 1850. l. Malo premenjena ju čitatelj tedanjih „Novic“ zopet sreča. Naslednjih 8 oddelkov pa je novo, še nenatisnjeno Koseskijevo delo. Po željah g. pesnika in s privoljenjem Matičinega predsedstva celo to pesem priobčijo letošnje „Novice“.

Vred.

In razvedritelja oblačne pameti,  
Ki je od vekomaj modrosti čiste plamen,  
Obeh oseb izid, z obema v eni tri,  
Zapojmo glasnih ust v imenu duha, Amen.

### I.

#### Oče naš.

Bitje čudno, bitje brez prilike,  
Duh visok čez uma misli vse,  
Ki v svetlosti večno rajske dike  
Angelsko prespeš razumljenje;  
Ki po zraku žarne krogle viješ,  
Dih sladak iz cvétlice puhtiš,  
Iz neviht življenja blagor liješ,  
Blisku kdaj, in kod, in kam veliš.

Čudno bitje, bitje neizmerno,  
Stvarnik, drug, in rešnik oče naš,  
Ki ta svet pomnožiti stoterno,  
Ali v nič ga z migam djati znaš;  
Ki od sonc do micne trohe peska,  
Od prahú do kralja vsih zverin,  
Od kresnic do strašne luči treska,  
Vsim stvarem si uzrok in začín!

Nam si oče, vodja nam gotovi,  
V blagoslov si dal nam sina clo;  
Čujte vsi, deržave in rodovi,  
Oče naš je sveto bistvo to.  
Je naš oče, vir ljubezni žive,  
Brez izjemka skerbno vsih strani  
Nam daruje vsaki dan vidljive,  
Dan na dan nevidne blagosti.

Kinč nam da podobe veličanske,  
Nam prižgè v obrazu vida kras,  
Čelu vcepi misli modrijanske,  
Ustam da besede sladki glas.  
Soncu vkaže: Brazde plod mu zbudi!  
Roki: Vlij želečimu požir!  
Zraku: Sap hladivnih ne zamudi!  
Noči: Daj utruđenimu mir!

Bog ljubezni, oče vsiga sveta,  
De sta nam, ki gline prah smo le,  
V glavi um, in duša v sercu vneta,  
Slava vsa in hvala tebi gre!  
Hvala de veselja serce vriska,  
Ko spomlad natvora oživi,  
Slava de v dolini solz in stiska  
Cvetlic nam obilno dozori:

De nam up nebeškiga življenja,  
Krepki up veselja večniga,  
V boju zmot, ko truda in terpenja,  
K zmagi sklep, orožje v bitvi da;  
De pregreh ob cvetju bič odlašáš,  
Naše de slabosti prispoznaš,  
Da! de clo zločinu prizanašáš,  
Ter mu moč in čas k pokori daš.

Milost je, dobrota brez prilike,  
To ljubav neskončna tvoja je,  
Ktera v cvet razviti vse mladike,  
Vsaki berst obdati s plodam htje.  
Bog ljubezni, oče sveta tega,  
Odpri tej molitvi svoj posluh,  
Serca nam očisti dima zlega,  
Daj, čez nas de pride snage duh!

Daj de bi po uku tvômu bili,  
Obernili v tvojo slavo vse,  
De bi pot kreposti le hodili,  
Čistih serc, ko dečno serce je;